

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

**KLASIFIKACIJA IN VREDNOTENJE ZAVAROVALNIH POGODB
ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ V SKLADU Z NOVIMI MEDNARODNIMI
STANDARDI IN NJIHOV VPLIV NA RAČUNOVODENJE V SLOVENSKIH
ZAVAROVALNICAH**

Ljubljana, junij 2005

Irena Prelog

IZJAVA

Študentka Irena Prelog izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom profesorice dr. Slavke Kavčič, in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 20. 6.2005

Podpis: _____

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	PROBLEMATIKA MAGISTRSKEGA DELA	1
1.1.1	NAMEN IN CILJ MAGISTRSKEGA DELA.....	3
1.2	METODE DELA	4
1.3	ZASNOVA DELA S STRUKTURO POGLAVIJ	4
2	UVELJAVITEV MEDNARODNIH STANDARDOV	5
2.1	UPORABA MRS V EU	5
2.2	UPORABA MSRP V SLOVENIJI	7
2.3	RAZVOJ MSRP 4.....	7
3	STANDARD MSRP 4 – ZAVAROVALNE POGODBE	10
3.1	UVOD.....	10
3.2	DEFINICIJA ZAVAROVALNE POGODBE	11
3.2.1	Splošno	11
3.2.2	Razstavljanje sestavin vloge	11
3.2.3	Opredelitev pojmov negotovost in pomembno zavarovalno tveganje.	14
3.2.4	Odločitveno drevo – izbira ustreznega standarda.....	18
3.3	MOŽNOST DISKRECIJSKE UDELEŽBE	19
3.4	VGRAJENI IZPELJANI FINANČNI INŠTRUMENTI	22
3.4.1	Uvodna opredelitev postopka	22
3.4.2	Identifikacija vgrajenega izpeljanega finančnega inštrumenta.....	24
3.4.3	Zahteva po oddelitvi vgrajenega izpeljanega finančnega inštrumenta	25
3.4.4	Ugotavljanje poštene vrednosti vgrajenega izpeljanega finančnega inštrumenta.....	28
3.5	SPREMEMBE RAČUNOVODSKE POLITIKE.....	28
3.5.1	Računovodske usmeritve v odvisnih podjetjih	33
3.6	RAČUNOVODENJE INVESTICIJSKIH POGODB	33
3.6.1	Merjenje po odplačni vrednosti z uporabo metode veljavnih obresti ..	34
3.6.2	Merjenje po pošteni vrednosti.....	35
3.6.3	Depozitno računovodenje.....	36

3.7	POZAVAROVANJE.....	38
3.8	RAZKRITJA	40
3.8.1	Pojasnjevanje pripoznanih zneskov.....	40
3.8.2	Znesek, časovni okvir in negotovost finančnih tokov.....	41
4	KLASIFIKACIJA POGODB ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ, PRISOTNIH NA SLOVENSKEM TRGU	43
4.1	ČISTA RIZIKO ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA	43
4.2	RENTNA IN POKOJNINSKA ZAVAROVANJA	45
4.2.1	Rentna zavarovanja.....	45
4.2.2	Pokojninska zavarovanja.....	49
4.3	ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA Z ZAVAROVALNO IN VARČEVALNO KOMPONENTO – ZAJAMČENI DONOS	51
4.4	ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA, VEZANA NA ENOTE INVESTICIJSKIH SKLADOV	56
5	TEST USTREZNOSTI OBLIKOVANIH OBVEZNOSTI.....	60
5.1	MINIMALNE ZAHTEVE.....	60
5.2	LASTNOSTI	61
5.2.1	Obveznosti	61
5.2.2	Predpostavke	62
5.2.3	Dodatki za tveganje in negotovost.....	63
5.2.4	Diskontiranje.....	63
5.2.5	Uskupinjevanje	64
5.2.6	Pogostnost izvajanja testa.....	64
5.2.7	Spremembe metode	64
5.2.8	Pripoznanje primanjkljaja.....	65
5.3	PRIMERI	65
5.4	RAZKRITJA	80
6	ZAKLJUČEK.....	80
	LITERATURA	82
	VIRI	87

1 UVOD

1.1 PROBLEMATIKA MAGISTRSKEGA DELA

Z vstopom v Evropsko unijo (EU) 1. maja 2004 je Slovenija sprejela tudi njen pravni red. Z uredbo 1606/2002/EC je po 1. januarju 2005 predpisana obvezna uporaba mednarodnih računovodskih standardov (MRS) pri sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov za vsa podjetja, katerih vrednostni papirji so sprejeti v trgovanje na reguliranem trgu katere koli države članice. Uredba v 5. členu državam dopušča, da predpišejo obvezno ali prostovoljno uporabo mednarodnih standardih računovodskega poročanja (MSRP) tudi drugim podjetjem za sestavo konsolidiranih računovodskih izkazov in vsem podjetjem za sestavo letnih računovodskih izkazov. Podjetja, na katere se uredba ne nanaša, še naprej upoštevajo nacionalne računovodske predpise. Končni cilj Evropske komisije je, da bi bilo sčasoma sprejeto na MSRP zasnovano računovodsko poročanje tudi za podjetja, ki ne kotirajo na trgih kapitala.

Slej ko prej bo tudi Slovenija prešla na široko neposredno uporabo MSRP, ki jih bo za uporabo v EU odobrila Evropska komisija. Zastavlja se le vprašanje, kdaj in katera podjetja bodo poleg tistih, ki jih uredba neposredno zavezuje, prešla na neposredno uporabo MSRP. Projektna skupina Slovenskega inštituta za revizijo je predlagala, da bi z zakonom o gospodarskih družbah (ZGD) določili družbe, ki bodo morale v skladu z uredbo EU od 1. januarja 2005 sestavljati izkaze (Vezjak, 2004, str. 13–14). Po sprejetem ZGD naj bi vse zavarovalnice v Sloveniji obvezno uporabljale MSRP. Rok začetka uporabe je določila Agencija za zavarovalni nadzor.

V Sloveniji od 1. januarja 2002 veljajo spremenjeni in prenovljeni Slovenski računovodski standardi (SRS), ki so sodobno zasnovani in temeljijo na enakih teoretičnih osnovah kot MSRP. Upoštevati pa je treba, da se bo glede na dinamiko izdajanja novih MSRP in spreminjanja obstoječih MRS razkorak med MSRP in SRS hitro povečeval. IASB (International Accounting Standards Board; Odbor za mednarodne standarde) je do sedaj spremenil vrsto standardov: 15 standardov v t. i. projektu izboljšav, ki se je zaključil z objavo spremenjenih MRS decembra 2003, in en standard, ki je prenehal veljati (MRS 15), marca 2004 sta bila objavljena spremenjena MRS 36 in 38. Poleg tega je izdal tudi pet novih MSRP (MSRP 1, MSRP 2, MSRP 3, MSRP 4, MSRP 5).

Do 31. marca 2004 za področje zavarovalnih pogodb ni obstajal poseben MRS/MSRP. Od pobude leta 1997 do izdaje prvega dela MSRP za zavarovalne pogodbe je minilo kar sedem let. Poleg zaostanka računovodstva na zavarovalniškem področju v primerjavi z ureditvijo na drugih področjih kot poglavitne

vzroke za sprejetje MSRP za zavarovalne pogodbe navajajo (Radinja, 2004, str. 258):

- računovodenje zavarovalnih pogodb je nekonsistentno z razvojem računovodenja na drugih področjih, kar povzroča zmedo;
- sredstva in obveznosti v bilanci stanja morajo predstavljati pričakovan prihodnji denarni tok, hkrati pa upoštevati tudi njegovo časovno vrednost;
- odloženi prihodki (rezervacije za prenosne premije) ne prikazujejo odtoka denarnih sredstev v prihodnosti, zato v bilanci stanja ne bi smeli biti izkazani kot obveznosti;
- sredstva in obveznosti morajo biti merjeni po njihovi pošteni vrednosti, ki jo določa njihova sedanja tržna vrednost;
- računovodenje zavarovalnic je bilo na zahtevo njihovih nadzornikov v preteklosti usmerjeno predvsem v vzdrževanje tehničnih rezervacij in kapitalskih zahtev, da bi bila na ta način zagotovljena varnost zavarovancev pred morebitnim stečajem zavarovalnice; mnenje IASB je, da morajo računovodski izkazi vlagateljem pri njihovem odločanju predvsem zagotoviti koristne informacije, zato morajo kazati realno sliko poslovanja zavarovalnice.

Ob upoštevanju zgornjih stališč bi se računovodenje zavarovalnih pogodb približalo računovodenju na področju finančnih instrumentov, ki ga ureja MRS 39 ter ki zahteva merjenje sredstev in obveznosti po njihovi pošteni vrednosti.

Ker je naloga zelo zahtevna, je bil projekt razdeljen na dve fazi. Prva faza je bila zaključena 31. marca 2004 z objavo prvega dela MSRP 4. Druga faza je kompleksnejša in bo verjetno trajala daljše obdobje, zato MSRP za zavarovalnice najverjetneje ne bo v uporabi pred letom 2010.

MRS 8 določa kriterije, ki jih je treba upoštevati pri opredelitvi računovodske politike v primerih, ko ni možno eksplicitno upoštevati nobenega od MSRP-jev. Ker MSRP 4 ni dokončen, bi tako zavarovalnice v svojo računovodsko politiko v tem prehodnem obdobju uvajale spremembe, ki po končani drugi fazi ne bi bile usklajene z usmeritvami, ki jih bo zahteval standard. Temu pa se je IASB želel izogniti, zato MSRP 4 (Clark, 2004, str. 87):

- Začasno izvzema zavarovalne in pozavarovalne pogodbe iz MRS 8, kar pomeni, da zavarovalnicam ni treba upoštevati kriterijev iz MRS 8 pri računovodenju zavarovalnih in pozavarovalnih pogodb. Taka izjema, ki vključuje tudi ustreznost in zanesljivost, je zelo nenavadna. Odbor jo je sprejel le kot začasen ukrep, ki bo v veljavi do zaključka faze 2.
- Dovoljuje nadaljevanje obstoječih praks, vendar prepoveduje njihovo uvedbo. Npr. zavarovalnici, ki vrednoti zavarovalne pogodbe s pretirano previdnostjo,

ni treba spremeniti obstoječe prakse. Ni pa dovoljeno uvajati dodatne previdnosti v računovodsko politiko, če zavarovalnica že sedaj z ustrezno previdnostjo vrednoti svoje obveznosti.

Za omejitev morebitnih negativnih učinkov zaradi izvzetja zavarovalnih in pozavarovalnih pogodb iz MRS 8 pa MSRP 4 (Clark, 2004, str. 87):

- prepoveduje rezervacije za škode iz pogodb, ki sploh še niso veljavne (t. i. izravnalne rezervacije, rezervacije za katastrofalne rizike);
- zahteva test zadostnosti priznanih zavarovalnih obveznosti in oslabitveni test za pozavarovalna sredstva;
- zahteva, da zavarovalnica ohranja obveznosti v bilancah, dokler niso ukinjene oziroma potekle, in zahteva predstavitev obveznosti brez znižanja za povezana pozavarovalna sredstva.

MSRP 4 zahteva od zavarovalnic tudi obsežnejša razkritja. Razkriti je treba informacije, ki bodo pomagale uporabnikom razumeti zneske, časovne okvire in verjetnosti bodočih denarnih tokov, ki izvirajo iz zavarovalnih pogodb. Kako bodo te informacije predstavljene uporabnikom, pa IASB ni podrobno definiral, ampak je odločitev prepustil posamezni zavarovalnici. Zavarovalnice se bodo tako lahko same odločale, katero lastnost bodo poudarile in kako bodo združevale posamezne elemente. To bo od njih zahtevalo, da bodo razvile učinkovite strategije komuniciranja, s katerimi bodo zadovoljile zahteve uporabnikov in držale korak z razkritji konkurenčnih zavarovalnic (McDonell, 2004, str. 19).

1.1.1 NAMEN IN CILJ MAGISTRSKEGA DELA

Pred uvedbo prvega dela MSRP 4 ni bilo posebnega mednarodnega standarda, ki bi urejal področje zavarovalnih pogodb. Zavarovalne pogodbe so bile izključene tudi iz obstoječih standardov, ki bi po vsebini lahko veljali zanje. Poleg tega so se računovodske prakse za zavarovalne pogodbe razlikovale od praks v drugih dejavnostih. Namen novega standarda je bil torej zapolniti to praznino.

MSRP 4 uvaja v zavarovalništvo nove pojme, kot so npr. vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti (angl. embedded derivative), lastnost neomejene udeležbe (angl. discretionary participation feature), pomembnost zavarovanega rizika in drugi. Namen magistrskega dela je podrobno predstaviti definicije teh pojmov. Vsak pojem sem podrobno obdelala ter izdelala drevo odločanja kot pripomoček za lažje razvrščanje in odločanje.

V nadaljevanju sem napravila analizo zavarovalnih pogodb življenjskih zavarovanj na slovenskem trgu in jih razvrstila po standardu MSRP 4. Ob tem sem predstavila tudi vpliv na obstoječe računovodenje posameznih tipov pogodb.

V delu sem opozorila tudi na določena vprašanja, ki se nam lahko porajajo pri interpretaciji standarda, in predlagala odgovore nanje.

Cilj magistrskega dela je torej podrobno predstaviti ključne vsebine standarda, analizirati pogodbe na trgu življenjskih zavarovanj v Sloveniji v luči novega standarda in prikazati njegov vpliv na računovodenje v zavarovalnicah.

1.2 METODE DELA

Znanstvenoraziskovalni pristop v magistrskem delu je kombinacija poglobljenega pregleda obstoječe literature in empirične raziskave. Magistrsko delo je zastavljeno tako, da vključuje strokovno poglobitev in znanstvenoraziskovalno raven. Uporabljena je teoretična metoda, kjer sem na osnovi literature preučila pojme: vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti, lastnost neomejene udeležbe, pomembnost zavarovanega rizika in drugi.

V prvem in drugem poglavju je bila uporabljena teoretična metoda. Pri raziskovanju, odkrivanju in sistematični obdelavi pojmov sem se naslonila na domačo in tujo literaturo s področja računovodskega poročanja in zavarovalništva.

V tretjem poglavju sem za analizo zavarovalnih pogodb življenjskih zavarovanj, ki se tržijo na slovenskem trgu, uporabila metodo zbiranja, ovrednotenja in razvrščanja.

V četrtem poglavju sem uporabila metodo deskripcije za podroben opis testa ustreznosti oblikovanih obveznosti. Nato sem z metodo dedukcije na konkretnem primeru prikazala še uporabo testa.

1.3 ZASNOVA DELA S STRUKTURO POGLAVIJ

Magistrsko delo je razdeljeno na sedem poglavij, ki si sledijo v logičnem zaporedju od splošnega h konkretnemu. Enako je razporejena tudi snov znotraj posameznih poglavij.

V prvem poglavju je predstavljen splošen razvoj standardov, namen in uporaba le-teh v svetu in v Sloveniji. Predstavljen je tudi razvoj vzporednih smernic za uporabo standarda MSRP 4 za aktuarje.

V drugem poglavju so podrobno predstavljeni definicija zavarovalne pogodbe in novi pojmi, ki jih uvaja standard. Kot pomožno orodje za analizo v tretjem poglavju so predstavljena tudi odločitvena drevesa. Obdelani so tudi problematika sprememb računovodske politike, računovodenje investicijskih pogodb in potrebna razkritja.

V tretjem poglavju sem s pomočjo internetnih in drugih virov napravila analizo življenjskih zavarovanj, ki se pojavljajo na slovenskem trgu. Razvrstila sem jih v smiselne skupine glede na njihove lastnosti in jih nato klasificirala v skladu s

standardom. Opozorila sem na določene posebnosti produktov in težave pri razvrščanju.

Četrto poglavje je namenjeno podrobni predstavitvi novega testa, ki ga zahteva standard za zavarovalne pogodbe, t. i. "Liability adequacy test", in uporabi testa na konkretnem primeru.

V zaključku sem povzela najpomembnejše ugotovitve in podala zaključno misel.

2 UVELJAVITEV MEDNARODNIH STANDARDOV

2.1 UPORABA MRS V EU

Mednarodne standarde računovodskega poročanja (MSRP) razvija in sprejema Odbor za mednarodne standarde (IASB, International Accounting Standards Board), ki ima sedež v Londonu. Nastal je aprila 2001 kot naslednik Sveta za mednarodne računovodske standarde (IASC, International Accounting Standards Committee), ki je deloval od leta 1973. IASB financirajo po fundaciji IASC največje revizijske družbe, zasebne finančne inštitucije in podjetja po svetu, centralne banke ter druge mednarodne in strokovne organizacije.

Svet za pojasnjevanje mednarodnih standardov računovodskega poročanja (IFRIC, International Financial Reporting Interpretations Committee) je strokovni odbor IASB, ki sprejema pojasnila k standardom. Ustanovljen je bil marca 2002 kot naslednik Strokovnega odbora za pojasnjevanje (SIC, Standing Interpretations Committee). Njegova naloga je dajanje napotkov glede na novo opredeljenih vprašanj računovodskega poročanja, ki niso posebej obravnavana v standardu, ali vprašanj, ki so rešena nezadovoljivo ali sporno (Vezjak, 2004, str. 100).

Prejšnja organizacija IASC je izdajala MRS, medtem ko je sedanja IASB te standarde ob svoji ustanovitvi prevzela, od takrat naprej pa izdaja MSRP. Prav tako je IFRIC prevzel od SIC-a takrat veljavna pojasnila SIC in začel izdajati pojasnila IFRIC. MRS so se ob izdaji začeli številčiti od 1, enako velja tudi za MSRP. Tako sta sedaj veljavna npr. MRS 1 in MSRP1, ki sta popolnoma različna standarda (Vezjak, 2004a, str. 10).

Izraz mednarodni računovodski standardi se torej uporablja v dveh pomenih. V skladu z izrazjem IASB je torej MSRP:

- zbirka standardov MSRP, lahko pa tudi
- posamezen standard, izdan po aprilu 2001.

V zbirko standardov MSRP sodijo (Vezjak, 2004a, str. 10):

- vsi MRS, ki jih je izdal IASC do aprila 2001 oziroma takrat prevzel IASB,

- vsi MSRP, ki jih odtelej izdaja IASB,
- vsa pojasnila SIC, ki jih je od marca 2002 izdal SIC oziroma jih je takrat prevzel IFRIC, ter
- vsa pojasnila IFRIC, ki jih odtelej izdaja IFRIC.

Trenutno je veljavnih 40 MRS in 5 MSRP, ki predstavljajo zajeten skupek pravil računovodenja (Odar, 2005, str. 76).

Uredba EU za zbirko MSRP uporablja izraz MRS. Tako se tudi izraz MRS uporablja v ožjem in širšem pomenu. V širšem pomenu vso zbirko standardov, ki jo sestavljajo (Vezjak, 2004a, str. 10):

- vsi MRS, ki jih je izdal IASC do aprila 2001 oziroma takrat prevzel IASB,
- vsi MSRP, ki jih odtelej izdaja IASB,
- vsa pojasnila SIC, ki jih je od marca 2002 izdal SIC oziroma jih je takrat prevzel IFRIC,
- vsa pojasnila IFRIC, ki jih odtelej izdaja IFRIC,
- dopolnitve oziroma spremembe teh standardov in pojasnil ter
- prihodnji standardi in pojasnila, ki jih bo prevzel ali izdal IASB.

V ožjem pomenu pa se nanaša na posamezen standard, ki je bil izdan do aprila 2001.

EU je svojo namero, da bo za sestavljanje konsolidiranih računovodskih standardov podjetij, ki so uvrščena na organizirani trg vrednostnih papirjev v EU, z letom 2005 predpisala uporabo MRS, objavila že v Strategiji računovodskega poročanja v EU leta 2000. Z uredbo 1606/2002/EC je to namero tudi uresničila.

Do zahteve po uporabi enotnih standardov je prišlo zaradi želje EU po zagotovitvi učinkovitega delovanja kapitalskega trga v EU. Pri tem je bistvenega pomena, da borzne družbe prikazujejo poslovanje po enakih pravilih. EU se je morala odločiti za računovodski okvir, ki pa je moral biti mednarodno priznan, saj prihajajo investitorji tudi iz drugih okolij in ne le iz EU. Za naziv mednarodnih standardov so se poleg MRS vrsto let potegovali tudi ameriški standardi, vendar se je EU leta 2000 v svoji strategiji odločila za MRS ter jim s tem dala potrditev in nov zagon. Mednarodna primerljivost računovodskih standardov pa se ne dosega le z neposredno uporabo MSRP, temveč tudi posredno, tako da se nacionalni standardi približujejo rešitvam v MSRP. Slovenija se je s prenovo slovenskih računovodskih standardov v letu 2001 uvrstila med slednje (Vezjak, 2004a, str. 11).

Z uveljavitvijo novega zakona o gospodarskih družbah pa sodi med države, ki za nekatere družbe predpisujejo uporabo MSRP, drugim pa jo omogočajo, če se le-te

zanjo odločijo. Maja 2004 je Svet Slovenskega inštituta za revizijo tudi sprejel sklep o prenovi SRS 2001, da se odpravijo razlike z MSRP.

Uredba EU o uvedbi MRS oziroma MSRP ni neposredno predpisala uporabe MSRP, ki jih izdaja IASB. Primernost posameznega standarda za uporabo v EU presoja poseben Računovodski urejevalni odbor (ARC, Accounting Regulatory Committee), katerega člani so predstavniki posamezne države članice. O primernosti se odločijo po mnenju, ki ga pripravi posebno strokovno telo, Evropska svetovalna skupina za računovodsko poročanje (EFRAG, European Financial Reporting Advisory Group). Komisija objavi odločitev o prevzemu v Uradnem listu EU. Postopek prevzema standardov je dolgotrajen tudi zaradi prevajanja v vse jezike držav članic. Prvi prevzem standardov je komisija objavila z uredbo 1725/2003/EC septembra 2003. Prevzeti so bili vsi standardi, ki so veljali 14. septembra 2002, razen MRS 32 in 39 (Vezjak, 2004a, str. 12). Z uredbo 2086/2004/EC z dne 19. novembra 2004 je sprejela tudi standard MRS 39, z uredbo 2236/2004/EC z dne 29. decembra 2004 MSRP 1, 3 do 5 in MRS št. 1, 10, 12, 14, 16 do 19, 22, 27, 28, 31 do 34, z uredbo 211/2005/EC z dne 4. februarja 2005 pa še standard MSRP 2.

Ocenjuje se, da je doslej v EU uporabljalo MSRP od 200 do 300 podjetij, od leta 2005 pa jih bo približno 7000. Te ocene še ne upoštevajo podjetij iz novih držav članic (Vezjak, 2004a, str. 13).

2.2 UPORABA MSRP V SLOVENIJI

Po uredbi morajo vsa slovenska podjetja, ki jim ZGD predpisuje konsolidiranje letnih računovodskih izkazov in so na dan bilance stanja uvrščene na organizirani trg vrednostnih papirjev v EU, prvič za leto 2005 sestaviti te izkaze po MSRP. Neposredna uporaba MSRP je torej določena že z uredbo EU. V skladu z njo ZGD določa oziroma omogoča njihovo uporabo tudi za ostale javne delniške družbe, banke in zavarovalnice (51. člen ZGD), vendar šele z letom 2006. Prav tako ZGD določa, da zavarovalnice iz enajstega odstavka 51. člena zakona prvič sestavijo računovodska poročila po MSRP za poslovno leto, ki ga ob upoštevanju določb prvega odstavka tega člena določi Agencija za zavarovalni nadzor v dveh mesecih po uveljavitvi tega zakona, vendar najkasneje za poslovno leto, ki se začne 1. januarja 2007 ali kasneje. Agencija za zavarovalni nadzor je s sklepom o prvi sestavitvi računovodskih poročil zavarovalnic po MSRP določila, da zavarovalnice prvič sestavijo računovodska poročila po MSRP za poslovno leto, ki se začne 1. januarja 2007 (Uradni list RS, št. 10/2005, str. 816).

2.3 RAZVOJ MSRP 4

Projekt razvoja zavarovalniških standardov je odbor začel 1997, leta 1999 pa je objavil obsežen dokument izhodiščnih gradiv. Neuradno verzijo osnutkov standardov

je odbor objavil na svojih spletnih straneh v letu 2001. Ker pa so bili ti standardi še daleč od končne verzije in ker se je odbor zavedal, da je rok dokončanja (leto 2005) blizu, se je odločil, da razdeli razvoj zavarovalniških standardov v dve fazi. Za dokončanje prve faze si je postavil rok pomlad 2004 in implementacijo 1. januarja 2005. Rok za dokončanje druge faze pa je bolj negotov. Želja odbora je bila pripraviti standard do leta 2005, implementirati pa ga v letu 2007 ali 2008 (Brahin, 2004).

Prva faza razvoja zavarovalniških standardov se je zaključila marca 2004 z izdajo standarda MSRP 4. Projekt druge faze se je začel maja 2004, prve osnutke novih standardov pa želi odbor pripraviti do junija 2005. Za dosego teh ciljev je odbor ustanovil delovno skupino, sestavljeno iz zavarovalniških strokovnjakov, ki se je prvič sestala septembra 2004. Delo bo potekalo v sodelovanju z Ameriškim odborom za računovodske standarde (FASB, US Financial Accounting Standards Board). Ena od težav, s katero se soočajo strokovnjaki, je definicija računovodenja po pošteni vrednosti. Wayne Upton, direktor razvoja pri IASB, je na 40. letnem seminarju Mednarodne zavarovalniške zveze dejal, da bodo za razvoj standarda potrebovali najmanj tri leta, za implementacijo pa še dodatni dve (Sanders, 2004, str. 33).

Za prvo fazo večina zavarovalnih analitikov meni, da je korak v pravo smer, čeprav jih 80 % meni, da se bo s standardi računovodsko poročanje izboljšalo le v manjši meri, medtem ko jih 90 % meni, da bodo dodatna razkritja koristna. Glede na trenutne razmere jih kar 80 % meni, da je nova evropska EEV (European Embedded Value) uporabnejša kot MSRP faza 1. EEV je v letu 2004 predstavil Evropski zavarovalni forum CFO. EEV bi z enotnim okvirom za izračun olajšal delo analitikom in vlagateljem pri primerjavi vgrajene vrednosti različnih zavarovalnic. EEV si prav tako prizadeva vključiti vse rizike, vključno z opcijami in garancijami (Finn, 2005, str. 3 do 6).

Kasnejše dokončanje druge faze zavarovalniških računovodskih standardov pa lahko ogrozi tudi razvoj in implementacijo drugega odvisnega evropskega projekta Solventnost II.

Mednarodna nepridobitna organizacija The Geneva Association je raziskovala, kakšen bi bil vpliv mednarodnih standardov, ki bi vsebovali računovodenje po pošteni vrednosti v 40 mednarodnih zavarovalnicah. Ugotovili so, da (Impact of a fair Value financial reporting System on Insurance Companies, 2004, str. 5):

1. niti ena od 40 zavarovalnic trenutno ne uporablja popolnega računovodenja po pošteni vrednosti za interno planiranje in kontroling;
2. bo implementacija računovodenja po pošteni vrednosti močno vplivala na poslovne odločitve in sisteme na način, ki bo znižal njihovo konkurenčnost;
3. bo večja nestanovitnost poročanih zaslužkov zvišala ceno kapitala in da se bo otežilo planiranje.

Večina zavarovalnic meni, da je ocena poštene vrednosti zavarovalnih pogodb lahko zelo subjektivna.

Zavarovalnice menijo, da bo prehod na nove standarde vplival na več področij njihovega delovanja. Med njimi navajajo (Brahin, 2004):

- razvoj produktov in ocena rizikov,
- reševanje škod in oblikovanje rezervacij,
- administriranje in informacijsko podpora,
- spremembo načina upravljanja s finančnimi naložbami (naložbena politika),
- porast stroškov kapitala in komunikacija z lastniki,
- pozavarovanje ter
- obvladovanje tveganj.

Marca 2004 je Mednarodno aktuarsko društvo (IAA, International Actuarial Association) v posebni objavi seznanilo člane društva o tem, da namerava razviti standarde (IASP, International Actuarial Standard of Practice), ki bi pomagali aktuarjem pri implementaciji in uporabi MSRP-jev v zavarovalnicah. Za pripravo IASP je IAA ustanovila pododbore. V objavi je člane IAA seznanil tudi z naslednjim postopkom priprave in sprejemom standardov (IASP IAA Special Newsletter, 2004):

- Pododbori IAA najprej pripravijo osnutek IASP.
- Osnutek je nato štiri mesece na razpolago za komentarje in pripombe.
- Če je teh pripomb veliko in če so potrebne večje spremembe, pododbor pripravi nov osnutek, ki je spet v obravnavi štiri mesece.
- Pododbor nato oblikuje končni osnutek, ki ga odobri svet IAA, ki tudi določi rok, v katerem naj se sporočijo pripombe na končni osnutek.
- Po poteku te dobe polnopravni člani glasujejo o sprejemu standarda.

IASP-ji bodo spadali bodisi v:

- a) Kategorijo 3 – priporočena praksa. V tem primeru se pričakuje, da aktuar sledi standardu, razen če nima trdnih in ubranljivih razlogov za drugačno prakso.
- b) Kategorijo 4 – smernice za delo. Ti standardi so namenjeni predvsem izobraževanju in predstavljajo dobro prakso oziroma prakso, uveljavljeno med aktuarji.

Do sedaj so bili izdani naslednji IASP-ji, ki so se vsi uvrstili v kategorijo 4 in so vsi še v fazi osnutka:

- Spremembe računovodske politike po MSRP (Changes in Accounting Policy while under IFRS).

- Razvrščanje zavarovalnih pogodb, ki jih je izdal zavarovatelj, po MSRP (Classification of Contracts Issued by Insurers under IFRS).
- Trenutne ocene (Current Estimates).
- Pripoznavanje in merjenje pogodb z možnostjo diskrecijske udeležbe (Recognition and Measurement of Contracts with Discretionary Participation Features).
- Testiranje ustreznosti obveznosti, testiranje povračila odloženih stroškov transakcij in testiranje problematičnih servisnih pogodb (Liability Adequacy Testing, Testing for Recoverability of Deferred Transaction Costs Assets, and Testing for Onerous Service Contracts).
- Aktuarske prakse pri izvajanju profesionalnih storitev poročevalnim enotam v zvezi s poročanjem o zavarovalnih pogodbah, finančnih inštrumentih in servisnih pogodbah po MSRP (Actuarial Practice When Providing Professional Services to Reporting Entities Concerning Financial Reporting of Insurance Contracts, Financial Instruments, and Service Contracts under IFRSs).
- Merjenje investicijskih pogodb in servisnih pogodb po MSRP (Measurement of Investment Contracts and Service contracts under IFRS).

3 STANDARD MSRP 4 – ZAVAROVALNE POGODBE

3.1 UVOD

Podjetja standard MSRP 4 uporabljajo za zavarovalne pogodbe, ki jih izdajajo, in pozavarovalne pogodbe, ki jih imajo sklenjene. Poleg tega pa še za finančne inštrumente z možnostjo diskrecijske udeležbe, ki jih izdaja podjetje.

Namen tega MSRP je določiti računovodsko poročanje o zavarovalnih pogodbah za podjetja, ki te pogodbe izdajajo, vse dokler upravni odbor IASB ne bo zaključil druge faze projekta o zavarovalnih pogodbah. Pristop upravnega odbora IASB bo v drugi fazi projekta od zavarovateljev zahteval usklajeno pripoznavanje in merjenje pravic in obveznosti, ki izhajajo iz zavarovalne pogodbe. Sredstva in obveznosti, ki izhajajo iz zavarovalne pogodbe, se bodo merili po poštenu vrednosti (Arthur, 2005, str. 2).

Standard uvaja določene izboljšave pri obračunavanju zavarovalnih pogodb ter razkrivanje in pojasnjevanje zneskov v zavarovateljevih računovodskih izkazih ter s tem pomaga uporabnikom teh izkazov razumeti te zneske, časovne okvire in negotovosti glede prihodnjih finančnih tokov iz zavarovalnih pogodb (Dvoršak Bugarija, 2004).

3.2 DEFINICIJA ZAVAROVALNE POGODBE

3.2.1 Splošno

Definicija zavarovalne pogodbe opredeljuje, katere pogodbe so znotraj obsega MSRP 4 in katere ne. Nekateri nasprotniki uvedbe definicije zavarovalne pogodbe v prvi fazi so predlagali, da se do faze 2 uporabljajo lokalne definicije. S tem bi podjetjem prihranili dvakratno prilagajanje v kratkem obdobju. Vendar se upravni odbor IASB s stališčem ni strinjal, saj so lokalne definicije zelo različne in zato pogosto neustrezna podlaga pri odločanju, kateri standard velja za določen tip zavarovalne pogodbe.

Po razpravah in primerjavah (npr. definicija v US GAAP) je upravni odbor IASB zavarovalno podobo definiral na naslednji način:

Zavarovalna pogodba je pogodba, po kateri ena stranka (zavarovatelj) prevzame precejšnje zavarovalno tveganje od druge stranke (imetnika police) tako, da se strinja, da bo imetniku police povrnila škodo, ki bi jo imetnik police utrpel v določenem bodočem dogodku (zavarovani dogodek) (Uredba 2236/2004/EC).

V zgornji definiciji se pojavita dva pojma, ki zahtevata natančnejšo razlago. To sta:

- negotov bodoči dogodek in
- pomembno zavarovalno tveganje.

Poleg razjasnitve zgornjih dveh pojmov je treba opozoriti tudi na opredelitev imetnika police. V zgornji definiciji je namreč imetnik police oseba, ki bi ji zavarovalnica povrnila škodo, ki bi jo ta utrpel v določenem zavarovalnem dogodku. Taka opredelitev se razlikuje od opredelitve imetnika police, ki jo zavarovalnice uporabljajo v svojih pogojih življenjskih zavarovanj. Za življenjska zavarovanja je namreč oseba, ki prejme zavarovalnino, upravičenec, ki se v večini primerov razlikuje od zavarovalca (imetnika police). Imetnik police (zavarovalec) je v večini primerov tudi zavarovanec, to je oseba, katere življenje je zavarovano, in ker je zavarovalni dogodek njegova smrt, torej ne more biti prejemnik zavarovalnine. Imetnik police je lahko tudi podjetje, ki zavaruje svoje zaposlence (zavarovanci). V tem primeru so upravičenci lahko zaposlenčevi sorodniki ali pa podjetje samo, kar je pogosto pri zavarovanju ključnih oseb v podjetju (Coleman et al., 2004a, str. 6).

3.2.2 Razstavljanje sestavin vloge

Mednarodni standardi opredeljujejo pogodbo kot »dogovor med dvema ali več strankami, ki ima jasne ekonomske posledice«

Ne zanimajo jih torej pravni vidiki pogodb, ampak le ekonomski vidik transakcije. Za to, da se ugotovi, kateri MSRP je treba upoštevati, je treba analizirati ekonomski vidik pogodbe. Posamezna pogodba se lahko torej za računovodske potrebe prikazuje kot več pogodb. Toda če se za pogodbo ugotovi, da je zavarovalna, potem delitev ni potrebna, razen v primerih, navedenih v MSRP 4.10(a).

Znaki, ki kažejo na to, da je pogodbo treba razdeliti, so naslednji (Coleman et al., 2004a, str. 5):

- deli se vodijo ločeno (predvsem obvladovanje tveganj);
- pri uravnavanju tveganja se posamezni deli vodijo v ločenih skupinah;
- v klavzulah o spremembah premije ali udeležbi se določeni deli vodijo ločeno;
- deli se lahko prenašajo ali prekinejo ločeno;
- deli imajo različne pogodbene partnerje ali
- iz prodajne strategije ni razvidno, da bi se deli morali prodajati skupaj.

Včasih pa dve ali več pogodb predstavljajo za računovodske namene eno pogodbo. To se zgodi samo, kadar je pogodbeni stranka ista oseba. Kot ena enota bodo za računovodske namene upoštevane le v primeru, ko združevanje več pogodb v eno privede do učinka, ki je materialen in ga v nasprotnem primeru ne bi pripoznali. Taki učinki lahko vsebujejo:

- popolnoma negativno korelirane finančne tokove;
- formalni prodajni program prodaja te pogodbe skupaj (npr. združene v prodajnem materialu);
- skupno upoštevanje določenih tipov pogodb v notranjih procesih.

Določene pogodbe, ki so pravno pogodbe, se za računovodske namene ne bodo obravnavale kot pogodbe, če pravic, ki izhajajo iz pogodbe, ne morejo izvršiti druge osebe. Samozavarovanje se računovodsko ne obravnava kot pogodba (Edey et al., 2004, str. 14).

Včasih je obravnava določene pogodbe odvisna tudi od ravni poročanja. Na ravni konsolidacije se pogodbe med dvema odvisnima podjetjema ne bodo štele kot ekonomska kategorija, medtem ko bosta odvisni podjetji na svoji ravni o njih poročali.

Pogoj za pogodbo je pravna obveza. Konstruktivna obveznost sprejeti nove pogodbe pa še ne tvori nujno pogodbe. Znotraj skupinskih ureditev, sestavljenih iz več zavarovalnih pogodb, ki pa niso urejene s pogodbo, lahko obstaja upravičeno pričakovanje, da bo zavarovalnica sprejela vse nove rizike, ki jih bo v prihodnosti predlagal organizator skupine, brez kakršne koli pravne podlage za tako pričakovanje. To predstavlja konstruktivno obveznost. Toda zavarovalnica bodočega

novega posla ne bo upoštevala v poslovnih izidih, ker ta zavarovanja še niso pogodbe (Edey et al., 2004, str. 11).

Komponenta pogodbe je najmanjši del pogodbe, ki vsebuje del, ki ga lahko identificiramo in obravnavamo ločeno, ter vsebuje vse ekonomske karakteristike, da tvori samostojno pogodbo. Preostali del brez te komponente mora prav tako vsebovati vse ekonomske lastnosti, potrebne za samostojno pogodbo. Za računovodske potrebe se vsi denarni tokovi ločijo in razdelijo na komponento in na preostali del pogodbe.

Nekatere zavarovalne pogodbe vključujejo tako zavarovalno kot tudi varčevalno komponento. MSRP 4 v določenih primerih zahteva, v določenih pa dovoljuje razstavljanje teh sestavin.

Razstavljanje se zahteva:

- če zavarovatelj lahko izmeri sestavine vlog ločeno (vključno z vgrajeno opcijo odkupa), torej brez upoštevanja zavarovalne sestavine, in
- če zavarovateljeve računovodske usmeritve sicer od njega ne zahtevajo priznavanja vseh obveznosti in pravic iz sestavin vloge.

Razstavljanje je dovoljeno, ne pa obvezno, če zavarovatelj lahko meri sestavine vlog ločeno, vendar pa njegove računovodske usmeritve od njega zahtevajo, da prizna vse obveznosti in pravice iz sestavin vloge.

Prepovedano pa je, če zavarovatelj ne more meriti sestavin vlog ločeno (Uredba 2236/2004/EC).

Pri razstavljanju mora zavarovatelj uporabiti MSRP 4 za zavarovalno sestavino in MRS 39 za varčevalni del.

Primer pogodbe, ki jo lahko razstavimo, je NLB Varčevanje Vita plus, produkt zavarovalnice NLB Vita. Ta produkt je dosmrtno zavarovanje z zajamčenim donosom, ki ima fiksno določeno zavarovalno vsoto za smrt. Vrednost varčevalne komponente te pogodbe se povečuje z vplačilom novih premij, obrestovanjem in pripisom presežka, zmanjšuje pa za riziko premije. Vrednost varčevalne komponente se lahko ugotavlja ločeno od zavarovalne komponente, vrednost zavarovalne komponente pa je prav tako mogoče ugotavljati ločeno. Ker zavarovalnica že sedaj priznava vse sestavine, je od nje in njenih računovodskih usmeritev odvisno, ali se bo odločila za razstavitev.

V določenih vsotno presežkovnih pozavarovalnih pogodbah je pozavarovalnica upravičena do povračila določenega dela izplačanih zavarovalnin, v primeru slabšega škodnega rezultata. Če zavarovalnica pozavarovalne deleže zavarovalnin prizna kot prihodek, obveznost vračila določenega dela izplačanih pozavarovalnih

deležev zavarovalnin pa ne pripozna kot odhodek, potem je oddelitev sestavine vloge obvezna (Edey et al., 2004, str. 14).

Pri pogodbah, ki se ne uvrstijo v skupino zavarovalnih pogodb, je včasih možno oddeliti varčevalno komponento od zavarovalne. V tem primeru se zavarovalna pogodba meri po MSRP 4. Pomembnost zavarovalnega tveganja pa je ocenjena z vidika zavarovalne sestavine.

3.2.3 Opredelitev pojmov negotovost in pomembno zavarovalno tveganje

Negotovost oziroma tveganje je bistvo zavarovalne pogodbe. Po MSRP 4 se šteje, da je dogodek negotov, če ob sklenitvi pogodbe ni jasno:

- ali se bo zavarovalni dogodek pojavil,
- kdaj se bo pojavil oziroma
- kolikšna bo zavarovalnina.

V zavarovalni teoriji tveganje pri zavarovanju opredeljujejo kot zaznani vpliv neposrednega in posrednega tveganja. Neposredno tveganje pri zavarovanju je tveganje, ki praviloma neposredno izhaja iz zavarovarljivih nevarnosti in pomeni prihodnjo oceno obveznosti zavarovalatelja, ki je vsebovana v dogovorjenem zavarovalnem kritju. Posredno tveganje pri zavarovanju pa je tveganje niza posameznih zavarovanj, ki jih obvladuje zavarovalna inštitucija (Dvoršak Bugarija, 2004, str. 50).

Neposredno tveganje se pri zavarovanju nanaša na predvidljivost, pogostnost in intenzivnost pričakovane uresničitve nevarnosti, ki lahko povzročijo škodo. To pa so ravno elementi, ki jih navaja MSRP 4.

Posredno tveganje je tveganje zavarovalnega portfelja. Nanaša se zlasti na (Dvoršak Bugarija, 2004, str. 61):

- tveganje dovolj velike in homogene strukture zavarovalnega portfelja,
- tveganje prostorske razpršenosti zavarovalnega portfelja,
- tveganje časovne razpršenosti zavarovalnega portfelja,
- tveganje usklajenosti aktuarske, finančne, računovodske in regulativne norme,
- plačilnosposobnostno tveganje in kapitalna ustreznost.

Mešano življenjsko zavarovanje je primer zavarovanja, pri katerem ni jasno, kdaj se bo zavarovalni dogodek pojavil. Zavarovalnica namreč izplača dogovorjeno zavarovalno vsoto v primeru smrti zavarovanca med trajanjem zavarovanja oziroma ob koncu zavarovanja (Gerber, 1996, str. 38).

Življenjsko zavarovanje za primer smrti je primer zavarovanja, pri katerem ni jasno, ali se bo zavarovalni dogodek sploh pojavil. Zavarovalnica namreč izplača dogovorjeno zavarovalno vsoto v primeru smrti zavarovanca med trajanjem zavarovanja, v primeru doživetja pa izplačila ni (Gerber, 1996, str. 36).

Nekatere zavarovalne pogodbe krijejo dogodke, ki so se že zgodili, vendar je njihov finančni vpliv še negotov. Primer takih pogodb so pozavarovalne pogodbe, ki delujejo na škode, ki so se že zgodile v preteklosti, in krijejo neugoden razvoj teh škod (angl. adverse development covers – ADC). V teh pogodbah gre za zaščito pred napačno oceno rezervacije za neprijavljene škode (IBNR) (Šker, 2005, str. 79).

Pogodba je zavarovalna pogodba le, če prenaša **pomembno zavarovalno tveganje**. Kot zavarovalno tveganje MSRP 4 opredeljuje tveganje, ki ni finančno tveganje, preneseno z imetnika pogodbe na zavarovatelja. Pogodba, ki zavarovatelja izpostavlja le finančnemu tveganju, brez pomembnega zavarovalnega tveganja, ni zavarovalna pogodba. Zlasti v tujini so se v zadnjem času pojavila življenjska zavarovanja z naložbenim tveganjem, ki ne vsebujejo zavarovalne komponente. Vzrok zanje je bila predvsem ugodnejša davčna obravnava.

Finančno tveganje je opredeljeno kot tveganje potencialne bodoče spremembe ene ali več določenih obrestnih mer, cene finančnega inštrumenta, cene blaga, deviznega tečaja, indeksa cen ali tečajev, kreditnega tveganja ali kreditnega indeksa oziroma druge spremenljivke, če v primeru nefinančne spremenljivke taka spremenljivka ni značilna za eno od pogodbenih strank (Uredba 2236/2004/EC).

Zavarovalno tveganje pa je **pomembno**, če, in samo če, bi zavarovalni dogodek povzročil, da bi moral zavarovatelj plačati pomembne dodatne zneske, po kakršnem koli scenariju, razen tistih, ki ne vključujejo trgovalne sestavine.

Med dodatne zneske zavarovatelj ne sme vključevati izgube sposobnosti zaračunavanja bodočih storitev imetniku police, kot so npr. stroški upravljanja, ki jih zaračunavajo zavarovalnice imetnikom življenjskih zavarovanj z naložbenim tveganjem. Prav tako med dodatna izplačila ni možno šteti odpoved stroškom odkupa (Edey et al., 2004, str. 5).

Dodatni znesek je opredeljen kot razlika med izplačilom v primeru zavarovalnega dogodka in izplačilom, če takega dogodka ne bi bilo. Izplačilo lahko interpretiramo kot neto finančni tok, ki izhaja iz zavarovalne pogodbe brez upoštevanja bodočih prihodkov, ki bodo izostali zaradi nastanka zavarovalnega dogodka.

Pomembnost dodatnih zneskov presojamo s primerjavo največje razlike med ekonomsko vrednostjo izplačila v primeru škodnega dogodka in izplačilom v ostalih primerih.

Tveganje je pomembno tudi v primerih, ko je verjetnost, da se neki dogodek zgodi, izredno majhna (npr. potres, izbruh vulkana ...), vendar pa je ob pojavu takega

dogodka treba izplačati pomembne dodatne zneske. V tem primeru bo pričakovana sedanja vrednost pogojnih finančnih tokov majhna v primerjavi s pričakovano sedanjo vrednostjo preostalih finančnih tokov, iz česar izhaja, da se pomembnost dodatnega zneska ne meri s tehtano verjetnostjo scenarijev.

Prav tako smemo predpostaviti, da v vsakem scenariju stranke izvršujejo opcije tako, da maksimizirajo sedanjo vrednost bodočih finančnih tokov neodvisno od zavarovalnega dogodka.

Pri opredeljevanju pomembnosti zavarovalnega tveganja se je upravni odbor IASB zgledoval tudi po ameriških računovodskih standardih (US GAAP), čeprav ni prevzel vseh definicij. Ameriški standardi namreč bolj kvantitativno določajo, kdaj je rizik pomemben: »Če obstaja 10-odstotna verjetnost za 10-odstotno škodo, lahko predpostavimo, da je škoda pomembna.« Ob tem je tudi odbor IASB razmišljal od uvedbi kvantitativne opredelitve pomembnosti rizika, npr.:

- a) verjetnost, da plačila po pogodbi presežejo pričakovano raven plačil, ali
- b) merilo obsegov izplačil, kot npr. razpon med najvišjo in najnižjo ravniyo plačil, ali standardna deviacija plačil.

Vendar se za to ni odločil, ker bi na ta način nastala možnost računovodske arbitraže (tj. prizadevanje, da se določene pogodbe uvrstijo na želeno stran) (Basis for Conclusions on IFRS 4, 2004, str. 16).

Prav tako je bil zavržen predlog, da se pomembnost tveganja meri z razmerjem med pričakovano (uteženo z verjetnostjo) sedanjo vrednostjo neugodnih izidov in pričakovano sedanjo vrednost vseh izidov oziroma kot delež premije. To bi namreč pomenilo, da bi se uvrstitev določene pogodbe v njeni življenjski dobi spreminjala, upravni odbor IASB pa se je zavzel za pristop, ki zahteva razvrstitev pogodbe samo ob sklenitvi (Basis for Conclusions on IFRS 4, 2004, str. 16).

3.2.3.1 Raven presojanja pomembnosti tveganja

Pomembnost dodatnih zneskov po MSRP 4 (točka B25) presojamo na ravni posamezne pogodbe. Ker pa bi to za zavarovalnice pomenilo ogromno dela, standard v primeru homogenega portfelja olajšuje zavarovatelju opredelitev pogodb kot zavarovalnih pogodb, s tem da mu ni treba preverjati vsake pogodbe in tako iskati tiste pogodbe, ki prenašajo nepomembno zavarovalno tveganje. Za zavarovalnice je tako smiselno za namene računovodenja razvrstiti pogodbe v homogene portfelje.

3.2.3.2 Časovna komponenta pomembnosti tveganja

Če je zavarovalna pogodba sestavljena iz varčevalne in zavarovalne komponente, se pomembnost prenosa tveganja presoja z vidika zavarovalne komponente.

Velikost dodatnih zneskov, ki jih bo izplačala zavarovalnica, je seveda odvisna tudi od tega, kdaj bo nastal zavarovalni dogodek.

Pri zavarovanju, kot je npr. mešano življenjsko zavarovanje, bo velikost dodatnega zneska v primeru smrti kmalu po začetku zavarovanja bistveno višja, kot če bo smrt nastopila proti koncu trajanja zavarovanja. Obstajajo pa tudi zavarovanja, kot so npr. dosmrtna zavarovanja za primer smrti z zjamčenim donosom, pri katerih čez čas matematična rezervacija preseže zavarovalno vsoto za smrt. Pri takih pogodbah je zavarovalno tveganje v začetnem obdobju zelo visoko, nato pada in je v obdobju, ko matematična rezervacija preseže zavarovalno vsoto, enako nič. MSRP 4 za take primere pravi, da zavarovalna pogodba ostane zavarovalna pogodba vse do takrat, ko so ukinjene ali se iztečejo vse pravice in obveznosti. Ker se v zgornjem primeru vse pravice še niso iztekle, pogodba ostaja zavarovalna, čeprav ne prenaša več zavarovalnega tveganja.

Nekatere zavarovalne pogodbe ob sklenitvi ne prenašajo nikakršnega zavarovalnega tveganja na zavarovatelja, čeprav prenašajo to tveganje na zavarovatelja kasneje. Primer takšnega zavarovanja je rentno zavarovanje z odlogom izplačila rente. V obdobju do začetka izplačevanja rente lahko na pogodbo gledamo kot na investicijsko pogodbo, ki zagotavlja določen donos na vplačane zneske. Opcija, ki zavarovalcu omogoča, da ob zapadlosti kupi rento po rentnih stopnjah veljavnih ob sklenitvi pogodbe, pa na zavarovatelja že ob sklenitvi pogodbe prenaša zavarovalno tveganje. Taka pogodba se torej po MSRP 4 razvršča v skupino zavarovalnih pogodb. Opcija, ki bi zavarovalcu ob zapadlosti omogočala nakup rente po trenutnih rentnih stopnjah, ki jih zavarovatelj zaračunava tudi drugim novim rentnikom takrat, ko zavarovalec uveljavlja opcijo, pa na zavarovatelja ob sklenitvi pogodbe ne prenaša zavarovalnega tveganja, ampak jo šele takrat kot zavarovalec izvrši opcijo.

Ugotovimo lahko, da pogodba, ki se je enkrat klasificirala kot zavarovalna pogodba, ostaja zavarovalna pogodba, dokler niso ukinjene oziroma se jim ne iztečejo vse pravice oziroma obveznosti, medtem ko se pogodba, ki je bila ob sklenitvi razvrščena v skupino finančnih inštrumentov, lahko kasneje klasificira kot zavarovalna pogodba (Edey et al., 2004, str. 14).

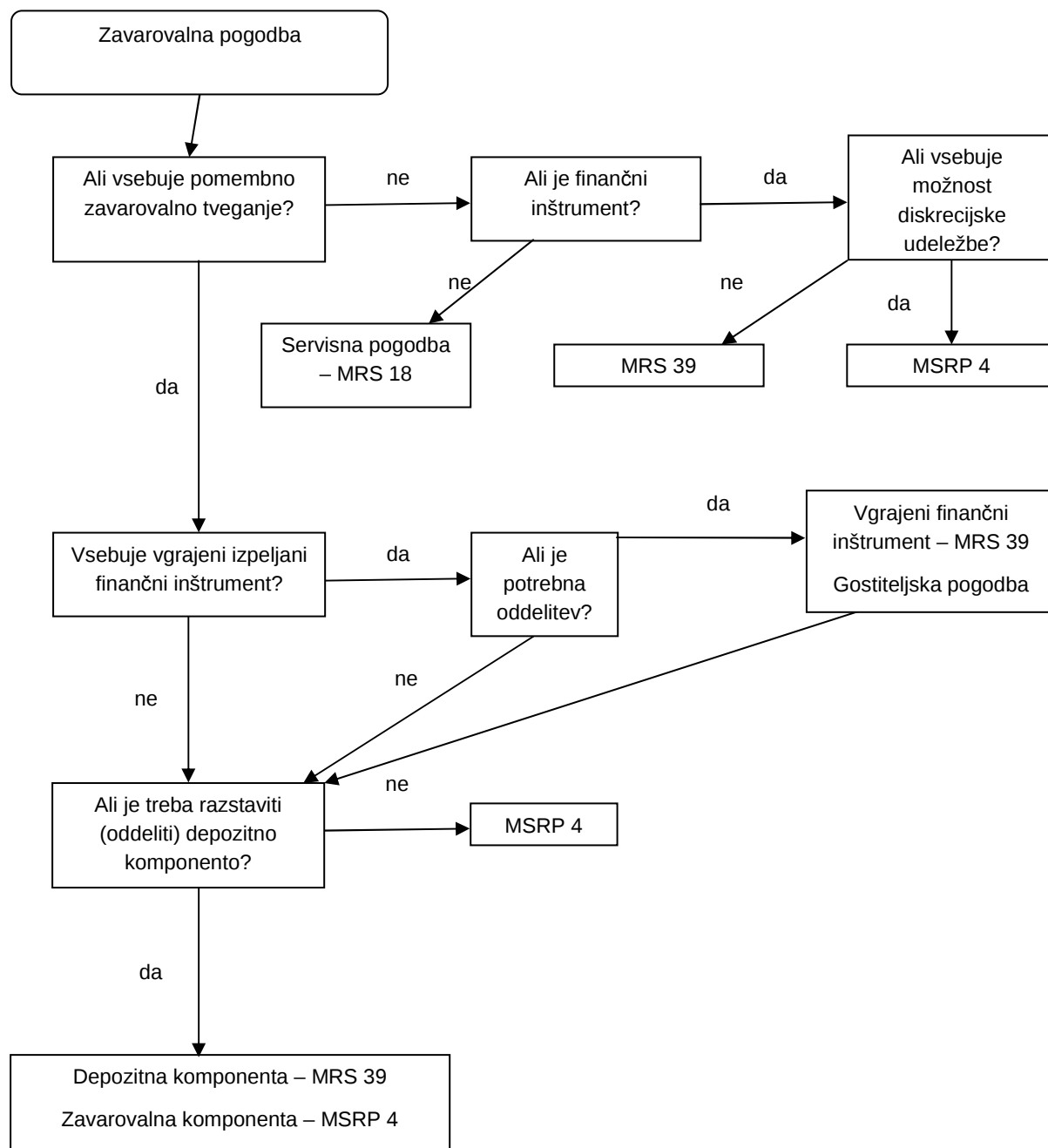
Natančen razmislek pri razvrščanju pogodb, ki jih izdaja zavarovatelj, je izredno pomemben, saj podjetje ne sme uvajati neenotnih računovodskih usmeritev za zavarovalne pogodbe odvisnih podjetij. Podjetja v skupini bodo morala torej skupno pristopiti k projektu razvrščanja pogodb. Če je večina od podjetij v skupini svoje pogodbe že klasificirala, bodo morala tudi preostala odvisna podjetja razvrstiti svoje pogodbe na enak način (Clark, 2004, str. 87).

Dosti velikih zavarovalnic je že začelo proces razvrščanja zavarovalnih pogodb znotraj celotne skupine. Za zagotovitev enotnega razvrščanja znotraj skupine matično podjetje običajno pripravi t. i. priročnik (Edey et al., 2004, str. 11).

3.2.4 Odločitveno drevo – izbira ustreznega standarda

Podjetja se pri odločanju pogosto zatekajo k odločitvenim drevesom. Vseh podrobnosti v drevesu seveda ni mogoče zajeti, predstavljene pa so osnovne odločitve, ki jih bo podjetje moralo sprejeti pred dokončno klasifikacijo posamezne pogodbe. Slika 1: Klasifikacija zavarovalnih pogodb prikazuje odločitveno drevo, ki bo podjetjem pomagalo pri klasifikaciji njihovih zavarovalnih pogodb.

Slika 1: Klasifikacija zavarovalnih pogodb

Vir: prirejeno po Coleman et al., 2004, str. 21.

Pri razvrščanju pogodb se lahko zgodi, da bo upoštevano trajanje pogodb daljše kot ga je podjetje upoštevalo po sedanjih računovodskih usmeritvah. Nekatere računovodske usmeritve so npr. ločevale obdobje zbiranja sredstev (angl. accumulation period) od obdobja izplačevanja rente. Po MSRP je treba upoštevati celotno trajanje pogodbe (Edey et al., 2004, str. 12).

3.3 MOŽNOST DISKRECIJSKE UDELEŽBE

Skoraj vse pogodbe življenjskega zavarovanja z zjamčenim donosom poleg zjamčenega donosa obljublajo tudi t. i. pripis presežka, ki pa je odvisen od doseženih donosov, poslovanja kritnega sklada ipd. Pri pripisu presežka morajo zavarovalnice spoštovati bolj ali manj ohlapna merila, zapisana v zavarovalnih pogojih, vendar je višina pripisa in čas pripisa še vedno v njihovi pristojnosti. V Nemčiji morajo zavarovalnice pripisati zavarovalcem najmanj 90 % presežka, lahko pa pripišejo tudi več, v Franciji, Italiji in Španiji morajo zavarovalnice pripisati pogodbam z udeležbo v presežku vse realizirane dobičke, vendar se lahko same odločijo, kdaj bodo unovčile posamezno finančno naložbo (Edey et al., 2004, str. 19).

Kaj je možnost diskrecijske udeležbe in kako jo prepoznati?

MSRP 4 opredeljuje možnost diskrecijske udeležbe kot pogodbeno pravico do dodatnih ugodnosti, kot dopolnilo k zjamčenim ugodnostim, in sicer:

- takšne, za katere je verjetno, da so pomemben delež v celotnih pogodbenih ugodnostih;
- takšne, za katere znesek ali časovni okvir določi zavarovatelj, in
- takšne, ki pogodbeno temeljijo na:
  - o uspešnosti določene skupine pogodb ali določene vrste pogodb;
  - o iztrženih in/ali neiztrženih naložbenih donosov v zvezi z določeno skupino sredstev v lasti izdajatelja; ali
  - o poslovnem izidu podjetja, kritnega sklada ali druge osebe, ki izda pogodbo (Uredba 2236/2004/EC).

Pravica prejeti dodatno izplačilo je opredeljena s pogoji, vendar njeno izplačilo ni zjamčeno do trenutka dejanske določitve ustreznega zneska in pripisa tega zneska polici oziroma pogodbi.

Zgornja definicija govori tudi o tem, da morajo ta dodatna izplačila predstavljati pomemben delež v celotnem izplačilu. Kakšen mora biti znesek, da bo delež v celotnem izplačilu pomemben? Standard tudi tu ne navaja kvantitativnih meril za presojanje pomembnosti določenih zneskov, usmeritve so podobne kot pri presojanju pomembnosti zavarovalnega tveganja. V večini primerov se najbrž lahko

predpostavi, da bodo te dodatne ugodnosti predstavljale pomemben delež v celotnih ugodnostih.

Pri pripisih presežka oziroma bonusa, ki ga zavarovalnice pripisujejo policam življenjskega zavarovanja z zajamčenim donosom, je seveda višina pripisa močno odvisna od razmer na trgu. V sedanjih razmerah nizkih naložbenih donosov je seveda tudi pripis presežka nižji, medtem ko so bili v preteklosti ti pripisi bistveno višji. Vendar take spremembe naj ne bi vplivale na opredelitev, ali pogodba vsebuje možnost diskrecijske udeležbe ali ne, čeprav bodo ti pripisi v obdobju nizkih donosov zelo majhni v primerjavi s celotnim izplačilom (Coleman et al., 2004a, str. 3).

Vpliv na znesek ima zavarovatelj že v primeru, če so osnova za določitev dodatnih zneskov iztrženi donosi, saj je povsem od njega odvisno, kdaj bo določeno sredstvo prodal in iztržil donos. V večini zavarovalnih pogodb pa tudi ni natančno določen čas pripisa dodatnih zneskov na pogodbo.

Definicija možnosti diskrecijske udeležbe zahteva, da je uporaba te udeležbe pogodbeno opredeljena. Tudi slovenski zakon o zavarovalništvu v 83. členu navaja:

»Če zavarovanje krije nevarnosti v Republiki Sloveniji, mora zavarovalna pogodba v primeru življenjskih zavarovanj obsegati zlasti določbe o pogojih in obsegu izplačil akontacij in posojil na zavarovalno polico, o pogojih, pod katerimi je zavarovalec udeležen na dobičku zavarovalnice, in merilih za izračun te udeležbe.«

To pomeni, da so zavarovalnice v Sloveniji dolžne v zavarovalnih pogojih opredeliti merila za izračun presežka. Toda čeprav je določitev višine presežka pogosto poleg pogodbenih omejitev tudi pod vplivom trga in konkurence (npr. pripis višjega presežka kot druge zavarovalnice na trgu), samo tržna omejitev ne zadošča pogojem zgornje definicije. Če bi torej v zavarovalnih pogojih napisali, da je višina pripisa presežka odvisna od pripisa presežka konkurenčnih zavarovalnic, taka opredelitev ne bi zadoščala omejitvam v MSRP 4. Ti dodatni zneski ne bi predstavljali možnosti diskrecijske udeležbe.

V osnovah za odločitev (BC162) upravni odbor določa, da prosto določanje zajamčene obrestne mere, kar je značilno za pogodbe univerzalnega življenjskega zavarovanja (t. i. »universal life«), ni možnost diskrecijske udeležbe. To pomeni, da je uvrstitev teh pogodb odvisna od pomembnosti zavarovalnega tveganja oziroma od drugih lastnosti takih pogodb.

Prav tako ni možno med pogodbe z diskrecijsko udeležbo uvrstiti čisto naložbeno pogodbo, ki pa ima možnost prehoda v naložbeno pogodbo z diskrecijsko udeležbo. Zavarovalnica Triglav ponuja zavarovanje, ki je blizu zgornji pogodbi. Omogoča namreč življenjsko zavarovanje, vezano na različne sklade, eden izmed njih je tudi sklad z zajamčenim donosom 2,5 % in možnostjo pripisa presežka. Vzemimo primer pogodbe z zelo nizko zavarovalno vsoto, ki se po definiciji pomembnosti rizika ne bi uvrstila v skupino zavarovalnih pogodb, ampak bi spadala v skupino finančnih

inštrumentov. Denimo, da bi se zavarovalec v začetku odločil 100 % sredstev vložiti v vzajemni sklad Triglav renta. Ker pogodba ne vsebuje možnosti diskrecijske udeležbe, se uvrsti v skupino finančnih inštrumentov, kar pomeni vrednotenje po pošteni vrednosti, vplačana premija pa se ne prikaže med prihodki. Sama možnost, da čez eno leto zavarovalec sredstva prenese v sklad z zajamčenim donosom, še ne zadošča za opredelitev te pogodbe kot pogodbe z možnostjo diskrecijske udeležbe, razen če zavarovalnica s pomočjo zgodovinskih podatkov ne dokaže, da je verjetnost prehoda v sklad z zajamčenim donosom pomembna. Nadalje mora še dokazati, da je učinek take spremembe precejšen.

Po MSRP 4 lahko zavarovatelj:

- Pripozna zajamčeno sestavino ločeno od možnosti diskrecijske udeležbe. Če zavarovatelj ne pripozna teh dveh postavk ločeno, celotno pogodbo razvrsti med obveznosti. Če zavarovatelj pripozna ti dve postavki ločeno, razvrsti zajamčeno sestavino med obveznosti, možnost diskrecijske udeležbe pa med dolgove ali kot ločeno postavko kapitala. Ta MSRP ne določa, kako naj zavarovatelj opredeli, ali je taka možnost obveznost ali kapital. Zavarovatelj lahko razdeli to možnost na sestavine obveznosti in kapitala, pri čemer mora uporabljati dosledno računovodsko usmeritev. Zavarovatelj ne sme razvrstiti te možnosti kot vmesno kategorijo, ki ni ne obveznost ne kapital.
- Lahko pripozna vse prejete premije kot prihodke in mu ni treba ločevati nobenega dela, ki se nanaša na sestavino kapitala. Spremembe, ki pri tem nastanejo v zajamčeni sestavini in v tistem delu možnosti diskrecijske udeležbe, ki je razvrščen med obveznosti, se pripoznajo v poslovnem izidu.

Če je del ali celotna možnost diskrecijske udeležbe razvrščena v kapital, se lahko tej možnosti pripiše del dobička ali izgube (na enak način, kot se lahko ustrezen delež pripiše manjšinskim deležem). Izdajatelj pripozna delež dobička ali izgube, ki ga pripiše kateri koli sestavini možnosti diskrecijske udeležbe, kot razporeditev dobička ali izgube, ne pa kot odhodek ali prihodek (glej MRS 1 Predstavljanje računovodskih izkazov).

Za pogodbe, ki bi se po MSRP 4 uvrstile med finančne inštrumente in bi jih morali meriti po pošteni vrednosti po MRS 39, pa vključitev možnosti diskrecijske udeležbe vpliva na vrednotenje celotne pogodbe na naslednji način:

(a) Če zavarovatelj razvrsti celotno možnost diskrecijske udeležbe med obveznosti, mora uporabiti preizkus ustreznosti obveznosti za celotno pogodbo (tj. tako zajamčeno sestavino kot tudi možnost diskrecijske udeležbe). Vendar mu v tem primeru ni treba opredeliti zneska, ki bi bil rezultat uporabe MRS 39 za zajamčeno sestavino, kar z drugimi besedami pomeni, da celotno pogodbo vrednoti po MSRP 4, kot bi jo, če bi se klasificirala kot zavarovalna pogodba,

(b) Če zavarovatelj del ali celotno možnost razvrsti kot ločeno sestavino kapitala, obveznost, pripoznana za celotno pogodbo, ne sme biti manjša od zneska, ki bi bil rezultat uporabe MRS 39 za zajamčeno sestavino. Ta znesek mora vključevati notranjo vrednost opcije odkupa zavarovanja, ni pa nujno, da vključuje časovno vrednost, če člen 9 izvzema takšno opcijo iz merjenja po pošteni vrednosti. Izdajatelju ni treba razkriti zneska, ki bi bil rezultat uporabe MRS 39 za zajamčeno sestavino, prav tako pa mu tega zneska ni treba ločeno prikazati. Nadalje izdajatelju ni treba določiti tega zneska, če je celotna pripoznana obveznost očitno večja (Uredba 2236/2004/EC).

Pomembno je tudi dejstvo, da čeprav so te pogodbe finančni inštrumenti, lahko izdajatelj še naprej pripoznava premije iz teh pogodb med prihodki, posledično povečanje knjigovodske vrednosti obveznosti pa med odhodki.

3.4 VGRAJENI IZPELJANI FINANČNI INŠTRUMENTI

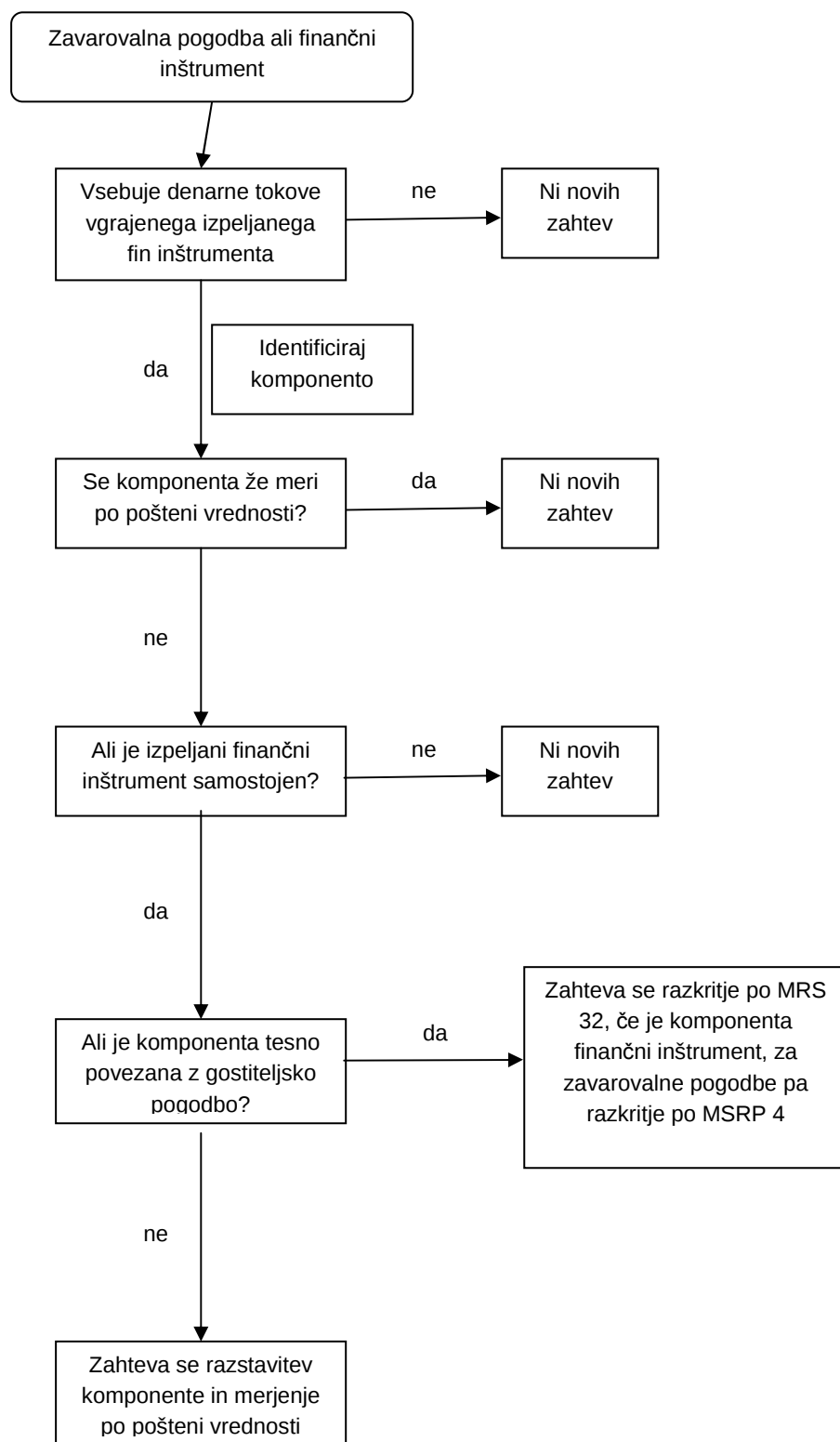
3.4.1 Uvodna opredelitev postopka

Zavarovalne pogodbe omogočajo lastniku pogodbe (zavarovalcu) veliko različnih možnosti (opcij), ki jih ta lahko izkoristi ali pa tudi ne. To so npr. možnost odkupa pogodbe pred doživetjem, možnost izbire načina izplačila ob doživetju v obliki enkratnega izplačila ali v obliki rente, možnost sklenitve oziroma podaljšanja pogodbe pod enakimi pogoji ipd.

Nekatere opcije so za zavarovalce finančno zelo zanimive. Primer slednje je npr. možnost zvišanja zavarovalne vsote pod začetnimi pogoji. Če ima zavarovalec sklenjeno mešano življenjsko zavarovanje s tehnično obrestno mero 5 %, bo zanj zelo zanimivo zvišati zavarovalno vsoto, saj bo zavarovalnica pri izračunu dodatne premije upoštevala originalno obrestno mero 5 %, ki je izredno visoka glede na sedanje razmere na trgu (Bouwknegt, 2004, str. 42)

Vsako od teh možnosti moramo podrobno proučiti in ugotoviti, ali so te opcije vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti. Če ugotovimo, da so vgrajeni finančni inštrumenti, moramo nato ugotoviti, ali jih že vrednotimo po pošteni vrednosti. Če ugotovimo, da niso vrednoteni po pošteni vrednosti, nas bo zanimalo, ali so lahko samostojna komponenta. Če so lahko samostojni, nas bo zanimalo samo še, ali so tesno povezani z gostiteljsko pogodbo. Če ugotovimo, da niso, jih bomo morali ločiti od gostiteljske pogodbe in meriti po pošteni vrednosti ter spremembe v njihovi pošteni vrednosti vključevati v poslovni izid (glej sliko 2, str. 23). To pravilo ne velja, če je tak vgrajeni izpeljani finančni inštrument sam po sebi zavarovalna pogodba (McDonell, 2004, str. 19).

Slika 2: Odločitveno drevo – Vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti

Vir: prirejeno po Coleman et al., 2004, str. 4.

Izjema od pravila o ločevanju in merjenju po pošteni vrednosti je tudi opcija imetnika police po predčasnem odkupu police za fiksni znesek (ali znesek, ki temelji na fiksnem znesku in obrestni meri). Izjema od pravila ne velja za odkupno opcijo v primeru, ko se odkupna vrednost spreminja kot odziv na finančno spremenljivko oziroma nefinančno spremenljivko, ki ni specifična za pogodbeno stranko. Izjema torej ne velja za zavarovanja z naložbenim tveganjem, saj se odkupna vrednost teh zavarovanj spreminja s spremembo vrednosti enote investicijskega oziroma vzajemnega sklada, na katerega je vezano zavarovanje. To v večini primerov ne bi smelo povzročati težav, saj se vrednost police in tako tudi odkupna vrednost merita po pošteni vrednosti.

3.4.2 Identifikacija vgrajenega izpeljanega finančnega inštrumenta

MRS 39 opredeljuje izpeljani finančni inštrument kot finančni inštrument ali drugo pogodbo s področja tega standarda z vsemi tremi spodaj navedenimi značilnostmi:

(a) njegova vrednost se spremeni in se tako odzove na spremembo podrobno določene obrestne mere, cene finančnih inštrumentov, cene blaga, deviznega tečaja, indeksa cen ali tečajev, zaupanijske (kreditne) sposobnosti ali zaupanijskega (kreditnega) indeksa ali drugih spremenljivk (včasih imenovanih „podlage“);

(b) ne zahteva začetne čiste finančne naložbe ali pa le majhno naložbo, ki je manjša kot pri drugih vrstah pogodb, za katere se pričakuje podoben odziv na spremembe tržnih razmer;

in

(c) poravnana je na datum v prihodnosti (Uredba 2006/2004/EC).

Kot lahko vidimo, je klasifikacija vgrajenega izpeljanega finančnega inštrumenta odvisna od njegove ureditve ob sklenitvi pogodbe. Prav tako velja, da se zgornja definicija nanaša na finančne inštrumente, ki jih vrednotimo po MRS 39. Pogodbe oziroma deli pogodb, ki sami zase prenašajo pomembno zavarovalno tveganje ali vsebujejo možnost diskrecijske udeležbe, ne morejo biti vgrajeni izpeljani finančni inštrument, razen v primeru tujevalutnega izpeljanega finančnega inštrumenta.

3.4.2.1 Identifikacija podlag vgrajenega izpeljanega finančnega inštrumenta

Običajno so podlage opredeljene v zavarovalnih pogojih kot spremenljivke, ki določajo zneske, čas oziroma pogoje, ki sprožijo določen denarni tok, če se za to odloči ena od strank pogodbe. Včasih te podlage tudi niso eksplicitno navedene v pogodbi, ampak na odločitev za uresničitev določenih pravic vplivajo drugi dejavniki. Npr. na odločitev o podaljšanju zavarovalne pogodbe lahko vpliva zdravstveno stanje zavarovanca (Coleman et al., 2004d, str. 7).

Da se pogodba ali del pogodbe lahko šteje za vgrajeni izpeljani finančni instrument, mora sprememba »podlage« močno vplivati na vrednost pogodbe.

Sprememba denarnega toka pod vplivom zgoraj opredeljenih spremenljivk pa mora biti podobna tokovom, ki bi jih povzročil alternativni instrument. Te spremembe morajo biti eksplicitne in merljive.

Izjemo zgornjemu pravilu predstavljajo denarni tokovi, izraženi v tuji valuti, npr. premije za zavarovalne pogodbe. V tem primeru se predpostavlja, da so denarni tokovi določeni v lokalni valuti, klavzula, ki določa njihovo konverzijo v tujo valuto, pa je konverzijska klavzula, ki bo povzročila razlike med lokalno in tujo valuto (ali merimo sedanjo vrednost pričakovanih razlik ali pa ceno finančnega instrumenta, ki varuje pred valutnim tveganjem). MRS 39 kot lokalno valuto definira:

- (i) funkcijska valuta katere koli pomembne pogodbene stranke;
- (ii) valuta, v kateri so cene pridobljenega blaga oziroma opravljenih storitev navadno izražene v mednarodni trgovini (npr. v ameriških dolarjih za posle s surovo nafto); ali
- (iii) valuta, ki se običajno uporablja v pogodbah o prodaji ali nakupu nefinančnih sredstev v gospodarskem okolju, kjer se sklene posel (tj. relativno stabilna in likvidna valuta, ki se običajno uporablja v lokalnih poslih in mednarodni trgovini).

Pogodba, katere finančni tokovi so nominirani v domači valuti, ni gostiteljska pogodba z vgrajenim izpeljanim instrumentom v tuji valuti. Premije zavarovalnih pogodb življenjskih zavarovanj so običajno izražene v tolarjih ali v evrih. V primerih, ko so premije izražene v teh dveh valutah, se lahko sklicujemo na točko (iii), težavo pa lahko predstavljajo pogodbe, izražene v dolarjih, ki na slovenskem trgu niso tako običajne.

3.4.2.2 Opredelitev alternativnega instrumenta oziroma pogodbe

Za t. i. finančne spremenljivke naj bi alternativni instrument predstavljali standardni tipi finančnih instrumentov, kot so npr. obveznice, opcije ... Težava se pojavi pri nefinančnih spremenljivkah. Zanje pogosto alternativni instrument ne obstaja. V takem primeru pogodba ne more biti izpeljani finančni instrument, razen če se zanjo ne zahteva noben ali majhen neto začetni vložek.

3.4.3 Zahteva po oddelitvi vgrajenega izpeljanega finančnega instrumenta

Vgrajeni izpeljani finančni instrument mora biti vrednoten ločeno in po pošteni vrednosti, če je zadoščeno naslednjim pogojem v MRS 39, razen primerov, navedenih v MSRP 4:

- (a) gospodarske značilnosti in tveganja vgrajenega izpeljanega finančnega instrumenta niso tesno povezani z gospodarskimi značilnostmi in tveganji gostiteljske pogodbe (Priloga A, člena AG30 in AG33);

(b) poseben inštrument z enakimi določbami kot vgrajeni izpeljani finančni inštrument zadošča opredelitvi izpeljanega finančnega inštrumenta

in

(c) mešani (sestavljani) inštrument se ne izmeri po pošteni vrednosti, ki vključuje spremembe poštene vrednosti, pripoznane v čistem poslovnem izidu (to pomeni, da izpeljani finančni inštrument, ki je vgrajen v finančno sredstvo ali finančno obveznost po pošteni vrednosti skozi poslovni izid, ni ločen).

Če je vgrajeni izpeljani finančni inštrument ločen, je gostiteljsko pogodbo samo treba obračunati po MRS 39, če je sama po sebi finančni inštrument, in po drugih ustreznih standardih, če ni finančni inštrument (Uredba 2086/2004/EC).

Primer takšnih vgrajenih izpeljanih finančnih inštrumentov je npr. možnost minimalne zjamčene obrestne mere v primeru odkupa in doživetja (Edey et al., 2004, str. 28).

Zanimalo nas bo torej, kdaj je vgrajeni izpeljani finančni inštrument tesno povezan z gostiteljsko pogodbo. V tem primeru namreč ločitev in merjenje po pošteni vrednosti ni obvezno. MRS 39 v prilogi A definira tesno povezanost na naslednji način:

(a) Vgrajeni izpeljani inštrument, pri katerem je podlaga obrestna mera ali indeks obrestne mere, ki lahko spremeni znesek obresti, plačljivih ali prejetih v zvezi z donosno gostiteljsko dolgovno pogodbo ali zavarovalno pogodbo, je tesno povezan z gostiteljsko pogodbo, razen če je možno sestavljeno pogodbo poravnati na tak način, da imetnik ne dobi povrnjene skoraj celotne pripoznane investicije ali bi lahko vgrajeni izpeljani inštrument vsaj podvojil imetnikovo začetno stopnjo donosa na gostiteljsko pogodbo, posledica pa bi lahko bila stopnja donosa, ki je vsaj dvakrat višja od tržnega donosa na pogodbo, sklenjeno pod enakimi pogoji, kot je gostiteljska pogodba.

(b) Vgrajena najnižja ali najvišja sprejemljiva obrestna mera dolgovne pogodbe ali zavarovalne pogodbe se obravnava tako, kot da je tesno povezana z gostiteljsko pogodbo, če je najvišja na ravni tržne obrestne mere ali nad njo, najnižja pa na ravni tržne obrestne mere ali pod njo, takrat ko je pogodba sklenjena, in na spremembo najvišje ali najnižje obrestne mere ne vpliva gostiteljska pogodba. Prav tako so določila v pogodbi o nakupu ali prodaji sredstva (npr. blaga), ki ustvarjajo najvišjo in najnižjo mejo cene, ki jo je treba plačati oziroma je plačana za sredstvo, tesno povezana z gostiteljsko pogodbo, če sta najvišja in najnižja meja ob sklenitvi brez denarja in se ne premikata z vzvodom.

(d) Vgrajeni devizni izpeljani inštrument v gostiteljski pogodbi, ki je zavarovalna pogodba ali ni finančni inštrument (kot je npr. pogodba o nakupu ali prodaji nefinančnega sredstva, pri katerem je cena določena v tuji valuti), je tesno povezan z gostiteljsko pogodbo, če se ta ne premika z vzvodom in ne vsebuje opcije ter zahteva plačilo, izraženo v eni od naslednjih valut:

- (i) funkcijska valuta katere koli pomembne pogodbene stranke;
  - (ii) valuta, v kateri so cene pridobljenega blaga oziroma opravljenih storitev navadno izražene v mednarodni trgovini (npr. v ameriških dolarjih za posle s surovo nafto); ali
  - (iii) valuta, ki se običajno uporablja v pogodbah o prodaji ali nakupu nefinančnih sredstev v gospodarskem okolju, kjer se sklone posej (tj. relativno stabilna in likvidna valuta, ki se običajno uporablja v lokalnih poslih in mednarodni trgovini).
- (g) Značilnost, vezana na enoto in vgrajena v gostiteljski finančni inštrument ali gostiteljsko zavarovalno pogodbo, je tesno povezana z gostiteljskim inštrumentom ali gostiteljsko pogodbo, če se plačila, izražena v enoti, merijo po trenutni vrednosti enote, ki odraža pošteno vrednost sredstev sklada. Značilnost, vezana na enoto, je pogodbeni pogoj, ki zahteva plačila v izraženi enoti notranjega ali zunanjega naložbenega sklada.
- (h) Izpeljan inštrument, vgrajen v zavarovalno pogodbo, je tesno povezan z gostiteljsko zavarovalno pogodbo, če sta vgrajeni izpeljani inštrument in gostiteljska zavarovalna pogodba tako medsebojno odvisna, da podjetje ne more ločeno izmeriti vgrajenega izpeljanega inštrumenta (tj. brez upoštevanja gostiteljske pogodbe) (Uredba 2236/2004/EC).

Nekateri vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti ustrezajo definiciji zavarovalne pogodbe, vendar bi jih po MRS 39 morali vrednotiti po pošteni vrednosti. Podobno bi veljajo tudi za zavarovalne pogodbe z vgrajenim izpeljanim finančnim inštrumentom, ki bi ga zavarovalnica morala po MRS 39 ločiti, vendar ga zaradi prepletenosti ne bi mogla ločeno vrednotiti. Zahteva po vrednotenju določenih zavarovalnih pogodb po pošteni vrednosti že v fazi 1 bi bila v nasprotju s splošnimi usmeritvami upravnega odbora IASB, da bo zahteval vrednotenje zavarovalnih pogodb po pošteni vrednosti šele v drugi fazi. Zato sta bili v AG 33 standarda MRS 39 dodani še alineji (d) in (h).

V zavarovalnih pogodbah življenjskih zavarovanj je ena od opcij tudi pravica do predčasnega delnega odkupa. V skladu z usmeritvami v MRS 39 je taka pravica tesno povezana z gostiteljsko pogodbo, če se plačila, izražena v enoti, merijo po trenutni vrednosti enote, ki odraža pošteno vrednost sredstev sklada. Značilnost, vezana na enoto, je pogodbeni pogoj, ki zahteva plačila v izraženi enoti notranjega ali zunanjega naložbenega sklada. Pravica do predčasnega izplačila določenega števila enot življenjskega zavarovanja, vezanega na enote investicijskih skladov po pošteni vrednosti, je torej tesno povezana z gostiteljsko pogodbo (Coleman et al., 2004d, str. 15).

Določene novejšje pogodbe življenjskega zavarovanja omogočajo izplačila, sestavljena iz vplačanega zneska, fiksne ali od trga odvisne obrestne mere, in klavzule o uskladitvi te obrestne mere z delniškim ali proizvodnim indeksom. Po MRS 39 AG 30(d) ta dodatna lastnost ni tesno povezana s pogodbo, vendar če se izplačilo

meri po pošteni vrednosti, ni treba umetno ločevati izplačila s fiksno obrestno mero in uskladitve.

S pomočjo dodatnih alinej v AG 33 se bodo zavarovalnice v večini primerov izognile vrednotenju vgrajenih finančnih instrumentov po pošteni vrednosti, razen v redkih primerih, ki pa so po vsej verjetnosti že sedaj merjeni po pošteni vrednosti. Eden izmed takih primerov je npr. t. i. končni bonus, ki se uporablja za pokojninska zavarovanja. Zavarovalnica sicer sproti ugotavlja, kakšen naj bi bil ta bonus, vendar ga zavarovancu v celoti pripiše ob upokojitvi (nakupu rente). V primeru predčasnega izstopa zavarovanec ne dobi končnega bonusa. Tak bonus ni zavarovalna pogodba (tveganje predčasne prekinitve pogodbe namreč po B15 v MSRP 4 ni zavarovalno tveganje), zato se zahteva vrednotenje po pošteni vrednosti (Edey et al., 2004, str. 29).

3.4.4 Ugotavljanje poštene vrednosti vgrajenega izpeljanega finančnega instrumenta

Ko ugotavljamo, ali se vgrajeni izpeljani finančni instrument meri po pošteni vrednosti, moramo upoštevati definicijo vrednotenja po pošteni vrednosti, ki jo opredeljuje MRS 39. Po MRS 39 je poštena vrednost znesek, s katerim je mogoče zamenjati sredstvo ali poravnati dolg med dobro obveščenima in voljnima strankama v premišljenem poslu. Pri vrednotenju zavarovalnih pogodb je računovodski pristop pogosto tak, da mora biti vrednost pogodbe najmanj enaka zajamčeni odkupni vrednosti. Poleg tega MRS 39 zahteva, da se za diskontiranje uporabi tržna obrestna mera brez tveganja (Coleman et al., 2004d, str. 16).

3.5 SPREMEMBE RAČUNOVODSKE POLITIKE

Računovodski izkazi so urejene računovodske predstavitve finančnega stanja in poslov, ki jih je imelo podjetje. Namen računovodskih izkazov je dajati informacije o finančnem stanju, dosežkih in finančnih tokovih podjetja, ki širšemu krogu uporabnikov koristijo pri gospodarskem odločanju. Popolni računovodski izkazi imajo naslednje sestavine:

- bilanco stanja,
- izkaz poslovnega izida,
- izkaz, ki kaže:
  - o vse spremembe kapitala ali
  - o spremembe kapitala, razen tistih iz kapitalskih poslov z lastniki in razdelitvijo dela kapitala lastnikom,
- izkaz finančnega izida (finančnih tokov) ter

- računovodske usmeritve in razlagalna pojasnila.

Pri sestavljanju računovodskih izkazov mora ravnateljstvo upoštevati pravila računovodenja, na katerih temeljijo MSRP. Poglejmo le nekaj najpomembnejših pravil (Odar, 2005, str. 76–79):

- *Pošteno predstavljanje in skladnost računovodskih izkazov z MSRP:* Računovodski izkazi morajo pošteno prikazovati finančno stanje, finančno uspešnost in denarne tokove podjetja. Podjetje, katerega računovodski izkazi so izdelani po MSRP, morajo v pojasnila zajeti nedvoumno in absolutno izjavo o skladnosti z MSRP. Računovodski izkazi se ne smejo označiti za skladne z MSRP, če ne izpolnjujejo vseh zahtev iz MSRP.
- *Časovna neomejenost delovanja:* Računovodski izkazi morajo biti pripravljeni ob predpostavki časovne neomejenosti delovanja podjetja, razen če namerava ravnateljstvo podjetje zapreti ali zaustaviti poslovanje.
- *Računovodenje, zasnovano na poslovnih dogodkih*
- *Doslednost predstavljanja:* Predstavljanje in razvrščanje postavk v računovodskih izkazih morata biti enaki iz obdobja v obdobje, razen če se zaradi pomembne spremembe narave poslovanja podjetja ali ob pregledu njegovih računovodskih izkazov pokaže, da bi bilo ob upoštevanju sodil za izbiro in uporabo računovodskih usmeritev iz MRS 8 primernejše drugačno predstavljanje ali razvrščanje.
- *Bistvenost in združevanje:* Računovodski izkazi so posledica obdelovanja velikega števila poslovnih in drugih dogodkov, ki so združeni v skupine v skladu z njihovo naravo ali vlogo. Končna stopnja združevanja in razvrščanja je predstavitev zgoščenih in razvrščenih podatkov, ki predstavljajo posamezne vrstične postavke v obrazcu bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkaza finančnih tokov, izkazu gibanja kapitala ali v pojasnilih.
- *Pobotanje:* Niti sredstva in obveznosti do virov sredstev niti prihodki in odhodki se ne smejo pobotati, razen če standard ali pojasnilo le-to zahtevata oziroma dovoljujeta.
- *Primerjalne informacije:* Razen če posamezni standard ali pojasnilo ne dovoljujeta ali zahtevata drugače, je treba pri vseh prikazanih zneskih v računovodskih izkazih razkriti primerjalne informacije iz preteklega obdobja.

Ena od pomembnih sestavin računovodskih izkazov so tudi računovodske usmeritve. Računovodske usmeritve so posebna načela, temelji, dogovori, pravila in navade, ki se jih podjetje drži pri pripravljanju in predstavljanju računovodskih izkazov. Pri oblikovanju računovodskih usmeritev mora podjetje upoštevati pravila računovodenja, na katerih temeljijo MSRP.

Zavarovatelj bo lahko, ni pa nujno, ob prvi uporabi ali kasneje vpeljal določene spremembe v obstoječe računovodske usmeritve. Pri tem bo moral upoštevati določena sodila, opredeljena v MSRP 4 in MRS 8. Računovodske usmeritve spreminjamo, če:

- to zahteva standard ali njegova interpretacija ali
- to vodi k zanesljivejšim računovodskim izkazom in k zanesljivejšim informacijam o učinkih transakcij, dogodkov ali pogojev na zavarovateljevo finančno moč oziroma na njegove finančne tokove.

Prav posebej pa MSRP 4 poudarja, da:

zavarovatelj lahko spreminja svoje računovodske usmeritve za zavarovalne pogodbe, kadar, in zgolj kadar, so zaradi takih sprememb računovodski izkazi pomembnejši pri sprejemanju ekonomskih odločitev in niso manj zanesljivi, ali pa so zanesljivejši in niso manj pomembni za enake potrebe. Zavarovatelj oceni pomembnost in zanesljivost s sodili iz MRS 8 (Uredba 2236/2004/EC).

Iz MRS 8 je razvidno, da se lahko zavarovatelj v določenih primerih, ko ni standarda ali interpretacije, ki bi se nanašala neposredno na neko transakcijo, odloči po lastni presoji in uporabi takšno računovodsko usmeritev, ki bo (Coleman et al., 2004, str. 4):

- primerna za potrebe ekonomskega odločanja uporabnikov;
- zanesljiva, tako da bodo računovodski izkazi:
  - o predstavljali resnično finančno pozicijo in delovanje entitete,
  - o odražali ekonomsko vsebino transakcij, drugih dogodkov in pogojev ter finančnih tokov in ne le pravne forme,
  - o nevtralni in nepristranski,
  - o previdni in
  - o popolni v vseh materialnih vidikih.

Pri presojanju zgornje ustreznosti se zavarovatelj opre na zahteve in usmeritve obstoječih standardov in usmeritev, na zadnje objave drugih odborov, ki objavljajo standarde in uporabljajo podobne koncepte, na drugo računovodsko literaturo in na v praksi uveljavljene rešitve, ki pa niso v nasprotju z obstoječimi standardi.

Pri uvajanju sprememb v računovodske usmeritve ločimo med spremembo računovodske usmeritve in spremembo računovodske ocene. Sprememba načina merjenja je sprememba računovodske usmeritve in ne računovodske ocene. Primer spremembe računovodske usmeritve je npr. sprememba metode, po kateri računamo IBNR (škodna rezervacija za nastale, a še neprijavljene škode). Prav tako bo sprememba nekega dejavnika, ki je eksplicitno zapisan v računovodskih usmeritvah,

predstavljala spremembo računovodskih usmeritev. Če računovodske usmeritve dopuščajo izbiro takšnega dejavnika na vsak poročevalski datum posebej, pa to ne bo sprememba računovodske usmeritve, ampak zgolj sprememba računovodske ocene. Če se ne moremo odločiti, ali gre za spremembo ocene ali za spremembo usmeritve, moramo predpostaviti, da gre za spremembo usmeritve (Coleman et al., 2004, str. 5).

Pri uvajanju novih produktov je včasih treba vpeljati nove metode, ki pa ne vplivajo na obstoječe produkte. V takih primerih ne gre za spremembo računovodskih usmeritev.

Rekli smo, da mora zavarovatelj pri utemeljevanju sprememb v računovodskih usmeritvah za zavarovalne pogodbe dokazati, da bodo zaradi te spremembe njegovi računovodski izkazi v večji meri izpolnjevali sodila v MRS 8. MSRP 4 pa v določenih primerih dopušča, da sprememba ne upošteva teh sodil v celoti. Izjeme veljajo v naslednjih primerih:

- (a) trenutne obrestne mere (člen 24);
- (b) nadaljevanje obstoječih običajnih postopkov (člen 25);
- (c) previdnost (člen 26);
- (d) bodoči naložbeni pribitki (členi 27–29)

in

- (e) obračun v senci (člen 30).

Pri trenutnih obrestnih merah MSRP 4 dopušča spremembo računovodskih usmeritev zavarovatelja za določene opredeljene zavarovalne obveznosti (npr. zavarovalne pogodbe, opredeljene v poslovni združitvi ali prenosu portfelja), če to pomeni ponovno merjenje obveznosti z uporabo trenutnih tržnih obrestnih mer. Sočasno lahko tudi uvede računovodske usmeritve, ki zahtevajo druge sprotne ocene in predpostavke za opredeljene obveznosti. Izbira v skladu s tem členom omogoča zavarovatelju, da spreminja računovodske usmeritve za opredeljene obveznosti, ne da bi pri tem dosledno uporabljal enake usmeritve za vse podobne obveznosti, kakor sicer zahtevajo določila MRS 8.

S to izjemo je zavarovalnici, ki želi uvesti diskontiranje po trenutni tržni obrestni meri, to omogočeno za izbrane obveznosti. Ker pa je merjenje obveznosti odvisno od več predpostavk, ki so med sabo povezane, bi sprememba samo ene predpostavke lahko vodila do nepravilnega rezultata. Zato standard istočasno omogoča tudi spremembo ostalih ocen in predpostavk (Clark, 2004, str. 87).

Zavarovatelj lahko nadomesti obstoječo diskontno obrestno mero z nižjo tržno obrestno mero, vendar mora pri tem paziti na določilo 26 v MSRP 4, ki pravi, da naj

zavarovatelj ne uvaja dodatne previdnosti, če svoje pogodbe že meri z zadostno mero previdnosti (McDonell, 2004, str. 19).

Drug tak primer je npr. uvedba diskontiranja škodne rezervacije za neprijavljene škode, ki prej niso bile diskontirane. Čeprav je uvedba diskontiranja dovoljena, moramo biti pri uvedbi diskontiranja izredno previdni. Kaj lahko se zgodi, da bodo diskontirane obveznosti nezadostne za pokrivanje bodočih obveznosti (Clark, 2004, str. 87).

Trenutni slovenski zakon o zavarovalništvu v določenih primerih dopušča diskontiranje škodnih rezervacij, v določenih primerih pa ga eksplicitno prepoveduje. Navajam:

»Implicitno diskontiranje ali zmanjševanje ni dovoljeno, če pri ugotavljanju višine škodnih rezervacij za prijavljene in nerešene škode ter škode, ki so nastale in še niso prijavljene, upoštevamo trenutne veljavne cene.

Eksplicitno diskontiranje ali zmanjševanje zaradi upoštevanja donosa je dovoljeno v naslednjih primerih:

- a) pričakovano povprečno obdobje med dnevom poravnave obveznosti in dnevom vrednotenja mora biti najmanj 4 leta,
- b) diskontiranje ali zmanjšanje naj bo uveljavljeno na priznani previdni osnovi, na katero je dala soglasje Agencija za zavarovalni nadzor v skladu s sprejetim standardom iz četrtega odstavka 1. člena tega sklepa,
- c) v izračunu celotnih stroškov likvidacije škode mora zavarovalnica upoštevati faktorje, ki lahko vplivajo na porast stroškov,
- d) zavarovalnica mora imeti na razpolago ustrezne podatke, da lahko oblikuje zanesljiv model likvidacije škod,
- e) obrestna mera, uporabljena za izračun sedanje vrednosti, ne sme presegati previdno določene donosnosti naložb iz naslova zavarovalno-tehničnih rezervacij. V nobenem primeru obrestna mera ne sme presegati manjše od naslednjih dveh vrednosti:
  - i) povprečne stopnje donosnosti, realizirane z naložbami iz naslova zavarovalno-tehničnih rezervacij v zadnjih petih letih,
  - ii) stopnje donosnosti, realizirane z naložbami iz naslova zavarovalno-tehničnih rezervacij v letu pred obračunskim letom.«

Poleg tega zakon zahteva še obsežna razkritja.

Zavarovalnice, ki za diskontiranje uporabljajo staro obrestno mero, izračunano na osnovi portfelja, lahko preidejo na merjenje po trenutni obrestni meri portfelja sredstev, vendar ta obrestna mera ne sme odražati bodočih naložbenih pribitkov. To

je dovoljeno le v primeru, če druge sestavine spremembe v računovodskih usmeritvah povečujejo pomembnost in zanesljivost njegovih računovodskih izkazov v tolikšni meri, da odtehtajo zmanjšanje pomembnosti in zanesljivosti, ki ga povzroči vključitev bodočih naložbenih pribitkov (McDonell, 2004, str. 19).

3.5.1 Računovodske usmeritve v odvisnih podjetjih

Standard dovoljuje nadaljevanje obstoječih praks v odvisnih podjetjih, hkrati pa prepoveduje tiste spremembe računovodskih usmeritev, ki bi vodile v večjo neenotnost računovodskih usmeritev odvisnih podjetij. Uvedba nove usmeritve je dovoljena le, če se produkt bistveno razlikuje od produktov, ki ga ponujajo druga odvisna podjetja.

3.6 RAČUNOVODENJE INVESTICIJSKIH POGODB

Kot je razvidno iz zgornjih poglavij, bodo zavarovalnice morale določene pogodbe, ki so jih do sedaj obravnavale kot zavarovalne, preklasificirati v investicijske. Že v prejšnjih poglavjih smo omenili, da so to zlasti pogodbe, ki imajo predvsem varčevalno komponento, medtem ko zavarovalne sploh ni ali pa je nepomembna.

MRS 39 finančna sredstva klasificira v štiri kategorije (Brahin, 2004, str. 19):

- (a) finančna sredstva po pošteni vrednosti skozi poslovni izid;
- (b) finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo;
- (c) posojila in terjatve;

ter

- (d) za prodajo razpoložljiva finančna sredstva.

Glede na to klasifikacijo bo podjetje nato finančna sredstva/obveznosti in tudi izpeljane finančne inštrumente, ki so sredstva, izmerilo po njihovi pošteni vrednosti (»fair value«) ali po odplačni vrednosti z uporabo metode veljavnih obresti (»amortised cost«).

Začetno pripoznavanje finančnega sredstva ali finančne obveznosti mora podjetje po MRS 39 izmeriti po pošteni vrednosti, in če gre za finančno sredstvo ali finančno obveznost, ki ni podana po pošteni vrednosti skozi poslovni izid, prišteti tudi stroške posla, ki neposredno izhajajo iz nakupa ali izdaje finančnega sredstva ali finančne obveznosti. V skladu s tem konceptom podjetje ne sme odložiti in amortizirati stroške posla z uporabo odloženih stroškov pridobivanja (Brahin, 2004, str. 10).

Stroški posla so po MRS 39 dodatni stroški, pripisljivi neposredno pridobitvi, izdaji ali odtujitvi finančnega sredstva ali finančne obveznosti. To so npr. nadomestila in odpravnine, plačane zastopnikom (tudi zaposlencem, ki delujejo kot prodajni

posredniki), svetovalcem, borznim posrednikom in borznim trgovcem, dajatve urejevalnim organom in borzam vrednostnic ter davek in druge davščine od prenosa. Stroški posla ne vsebujejo premij ali popustov, stroškov financiranja ali notranjih stroškov splošnih služb ali organizacije.

Za varčevalno komponento se uporabi t. i. depozitno računovodenje, kar na kratko pomeni, da se premije in rezervacije ne izkazujejo v izkazu poslovnih izidov, ampak v bilanci stanja (Interno gradivo skupine KBC, 2004).

3.6.1 Merjenje po odplačni vrednosti z uporabo metode veljavnih obresti

Metoda veljavnih obresti je metoda izračunavanja odplačne vrednosti finančnih sredstev (ali skupine finančnih sredstev ali finančnih obveznosti) in razporejanja prihodkov iz obresti ali odhodkov za obresti v ustreznem obdobju (Edey et al., 2004, str. 6).

Veljavna obrestna mera je obrestna mera, ki natančno razobrestuje (diskontira) ocenjeni tok prihodnjih denarnih plačil ali prejemkov v pričakovani dobi finančnega inštrumenta, ali če je ustrezno, v krajšem obdobju, na čisto knjigovodsko vrednost finančnega sredstva ali finančne obveznosti.

Pri izračunavanju veljavne obrestne mere mora podjetje oceniti denarne tokove ob upoštevanju vseh pogodbenih pogojev finančnega inštrumenta (npr. predplačila, nakupne in podobne opcije), vendar ne more upoštevati prihodnjih kreditnih izgub. Izračun vključuje vsa nadomestila in zneske (točke), plačane ali prejete med strankama pogodbe, ki niso sestavni del veljavne obrestne mere (MRS 18), stroške posla in vse druge premije ali popuste. Predpostavlja se, da je možno denarne tokove in pričakovano dobo skupine podobnih finančnih inštrumentov zanesljivo oceniti. Vendar mora podjetje v tistih redkih primerih, ko ni mogoče zanesljivo oceniti denarnih tokov ali pričakovane dobe finančnega inštrumenta (ali skupine finančnih inštrumentov), uporabiti pogodbene denarne tokove v celotnem pogodbenem obdobju finančnega inštrumenta (ali skupine finančnih inštrumentov) (Uredba 2086/2004/EC).

Zavarovatelj bo torej (Coleman et al., 2004g, str. 10):

- ocenil bodoče denarne tokove na osnovi pričakovanega vzorca odkupov; v denarne tokove ne bo vključil dodatkov za tveganje in negotovost;
- vključil vse pogodbene denarne tokove v celotni dobi veljavnosti finančnega inštrumenta;
- izvzel administrativne stroške, ki ne predstavljajo stroškov posla; vključil bo torej le pogodbene dodatke in stroške;
- upošteval spremembe denarnih tokov zaradi opcij ali garancij.

Za izračun veljavne obrestne mere, ki jo potrebujemo pri merjenju finančnega inštrumenta po odplačni vrednosti, bo moral zavarovatelj poznati ali oceniti (Coleman et al., 2004g, str. 10):

- začetno vrednost finančnega sredstva ali obveznosti, ki je po MRS 39 poštena vrednost,
- originalne stroške transakcije ter
- čas in višino zneskov iz pogodbe.

Iz zgornjih informacij, določenih za vsako pogodbo, se izračuna veljavna obrestna mera, ki je enaka notranji stopnji donosnosti za obdobje do doživetja ali do naslednje cenoitve. Odplačno vrednost od tod ni težko določiti.

Če podjetje popravi svoje ocene plačil ali prejemkov, mora prilagoditi knjigovodsko vrednost finančnega sredstva ali finančne obveznosti. Podjetje ponovno izračuna knjigovodski znesek z izračunom sedanje vrednosti ocenjenih prihodnjih denarnih tokov po izvirni veljavni obrestni meri finančnega inštrumenta. Popravek se pripozna kot dohodek ali odhodek v poslovnem izidu.

Če je odplačna vrednost finančne obveznosti nižja od odkupne vrednosti, je vrednost opcije odkupa enaka pričakovani vrednosti odkupa.

V obdobju zavarovanja zavarovatelj včasih v dogovoru z zavarovalcem spremeni zavarovalne pogoje. Če spremembe močno vplivajo na bodoče denarne tokove, je treba take pogodbe obravnavati kot nove pogodbe. V tem primeru se originalna obveznost sprostí in se oblikuje nova obveznost. Šteje se, da je vpliv na denarne tokove precejšen, če se sedanja vrednost bodočih denarnih tokov spremeni za vsaj 10 %. Če se spremeni za manj, mora zavarovatelj ohraniti obstoječo trenutno veljavno obrestno mero.

3.6.2 Merjenje po pošteni vrednosti

Obstoječe usmeritve ne predpisujejo natančne metodologije za merjenje po pošteni vrednosti, ampak dajejo le nekaj usmeritev.

Upoštevati moramo predvsem naslednja dejstva (Coleman et al., 2004g, str. 12):

1. Poštena vrednost mora biti oblikovana na predpostavki, da je podjetje delujoče podjetje. Poštena vrednost torej ni znesek, ki bi ga podjetje prejelo ali plačalo v prisiljenem poslu, pri neprostovoljnem prenehanju obstoja in prisilni prodaji.
2. Objavljene cene na delujočem trgu najbolje pričajo o sprotni pošteni vrednosti, in kadar obstajajo, se uporabijo za izmero finančnega sredstva ali finančne obveznosti.

3. Če aktivnega trga ni, je treba uporabiti različne metode vrednotenja.

Metode vrednotenja uporabljajo:

- zadnje veljavne tržne transakcije,
- trenutne poštene vrednosti inštrumentov, ki so v osnovi enaki inštrumentu, ki ga vrednotimo,
- analize diskontiranih finančnih tokov,
- modele za vrednotenje opcij.

Če obstaja metoda vrednotenja, ki jo udeleženci na trgu običajno uporabljajo za določanje cene inštrumenta, in je ta metoda dokazala zanesljivost pri oceni cen, dobljenih pri dejanskih tržnih poslih, uporabi podjetje to metodo.

Poštena vrednost je rezultat metode vrednotenja, ki v največji možni meri uporablja tržne vhodne podatke in se kar najmanj naslanja na možne vhodne podatke, specifične za dano podjetje.

Izbira ustrezne metode vrednotenja je seveda odvisna od tipa pogodbe. Zavarovalnice bodo najbrž v prvi fazi za vrednotenje pogodb z naložbenim tveganjem lahko uporabile tržne vrednosti enot vzajemnih oziroma investicijskih skladov. V drugi fazi, ko bo treba po pošteni vrednosti vrednotiti vse zavarovalne pogodbe, bo naloga bistveno težja, saj za večino pogodb ne bodo obstajale tržne cene.

3.6.3 Depozitno računovodenje

Pogodbe, ki bi jih po MSRP 4 morali razvrstiti med finančne inštrumente, po trenutnih računovodskih standardih v bilanci stanja prikazujemo na strani obveznosti med čistimi tehničnimi rezervacijami, na strani sredstev pa med naložbami. V izkazu poslovnega izida pa prikažemo med prihodki bruto premije in prihodke od naložb zaradi obresti ali spremembe cen, provizije posrednikom prikažemo med stroški, povečanje ali zmanjšanje vrednosti matematičnih rezervacij pa med spremembami ostalih čistih tehničnih rezervacij (Interni viri KBC, 2004, str. 6).

Vzemimo primer pogodbe z naložbo v investicijski sklad z minimalnim zavarovalnim tveganjem. Zavarovalec plačuje mesečno premijo 100 EUR, od tega se 97 EUR naloži v izbrani investicijski sklad, 2 EUR sta provizija zastopniku, 1 EUR pa je namenjen za kritje stroškov. Glede na sedanje računovodske standarde bo zavarovalnica v izkazu poslovnega izida prikazala 100 EUR med prihodki od premij, sprememba rezervacij bo enaka 97 in stroški provizij 2.

Po mednarodnih standardih pa se mora premija za zgornje pogodbe vnesti kot depozit. To pomeni, da se premije in rezervacije nič več ne pojavijo v izkazu poslovnega izida, ampak ostanejo v bilanci stanja. Zavarovatelj obravnava prejet

premijo kot finančno obveznost in ne kot prihodek, zavarovalec pa na takšno pogodbo glede kot na finančno sredstvo in ne kot strošek. Kot prihodek se lahko prikažejo le vstopni stroški (= 3 EUR v našem primeru). Vstopni stroški se namreč obravnavajo kot stroški posla ob prodaji zavarovalne pogodbe. Kot smo že omenili zgoraj, morajo biti ti stroški neposredno pripisljivi. Med spremembami rezervacij se lahko prikaže le sprememba zaradi obrestne mere oziroma spremembe vrednosti enote.

V primeru smrti, doživetja ali odkupa se izplačila ne prikažejo tako kot sedaj v izkazu poslovnega izida. Prikažejo se le morebitni izstopni stroški, ki jih pri tem zavarovatelj zaračuna. Prav tako se v primeru menjave sklada prikažejo v izkazu poslovnega izida le stroški prenosa sredstev iz enega sklada v drug sklad (Interni viri KBC, 2004, str. 6).

Posledica takšnega knjiženja in prikazovanja bo znižanje prihodkov iz premij v izkazu poslovnega izida, kar bo vplivalo na kazalnike, ki so odvisni od teh premij. Eden izmed pomembnih kazalnikov, ki se računa na osnovi premijskega prihodka, je npr. tržni delež posamezne zavarovalnice. Slovensko zavarovalno združenje z obrazci ST-50, v katerih so prikazane obračunane premije in obračunane škode, zbira podatke, s katerimi izračunava te deleže. Zneski obračunanih premij so se do sedaj ujemali s podatkom v izkazu poslovnega izida, z uvedbo MSRP pa to ne bo več nujno res. Menim, da bi bilo smiselno vsebinsko ohraniti obrazec ST-50, ki prikazuje premijo, ki jo je zavarovalnica obračunala v zavarovalnih poslih, in uvesti nov obrazec, ki bo prikazoval premijo po MSRP. Če bodo zavarovalnice v obrazec ST-50 prikazovale le premijo iz izkaza poslovnega izida, bo ob nespremenjeni definiciji kazalnika prišlo do napačnih rezultatov, kar ilustrira naslednji primer.

Vzemimo hipotetični primer zavarovalnice s 30-odstotnim tržnim deležem, ki večinoma trži zavarovanja z naložbenim tveganjem. Denimo, da se po novih standardih odloči za razdelitev zavarovalne in varčevalne komponente pri teh zavarovanjih, kar pomeni, da meri varčevalni del po MRS 39. V izkaz poslovnega izida tako knjiži med prihodke le vstopne stroške in nevarnostno premijo za zavarovalni del. Čeprav bo v letu morda prodala dvakrat več kot prejšnje leto, bo z uporabo starega načina merjenja tržnega deleža njen tržni delež zagotovo močno upadel. Oglejmo si primer s konkretnimi številkami:

Naša vzorčna zavarovalnica A je v preteklem letu prodala 1000 zavarovanj z letno premijo 1200 EUR. Zaradi preprostosti predpostavimo, da so vsi zavarovanci moški, stari 40 let. Vstopni stroški znašajo 3 % od premije. Denimo, da so vsi zavarovanci izbrali zavarovalno vsoto za smrt v višini 6000 EUR. V primeru smrti zavarovalnica izplača upravičencem vrednost police, povečano za zavarovalno vsoto. Zavarovalnica za izračun nevarnostne premije uporablja slovenske tablice smrtnosti iz leta 2001, kar pomeni, da je verjetnost smrti 0,00247 za 40-letnega moškega. Nevarnostna premija za enega zavarovanca tako znaša $0,00237 \cdot 6000 = 4,82$ EUR,

ki jo zavarovalnica enkrat letno odšteje od privarčevanih sredstev. Denimo, da je celotna premija, ki jo je zbrala zavarovalnica A v preteklem letu, predstavljala 30 % celotne na trgu zbrane premije. V letošnjem letu se je premija preostalega trga povečala za 20 %, medtem ko se je premija zavarovalnice A podvojila, sama struktura portfelja pa je ostala nespremenjena. Celotna premija zavarovalnice A je tako v letošnjem letu 2.400.000 EUR, celotna premija trga brez zavarovalnice A pa 3.360.000 EUR. Nevarnostna premija zavarovalnice A je enaka 29.640 EUR, vstopni stroški pa 72.000 EUR. V tabeli (glej tabelo 1, str. 38) si pogledajmo položaj zavarovalnice A na trgu v primeru uporabe prejšnjega načina in v primeru uporabe mednarodnih standardov.

Tabela 1: Vpliv uporabe mednarodnih standardov na tržni delež

		ZAVAROVALNICA A – PREMIJA	TRG (rast 20 %) - PREMIJA	TRŽNI DELEŽ ZAVAROVALNICE A	RAST TRGA
PRETEKLO LETO	PREJŠNJI NAČIN	1.200.000,00	4.000.000,00	30,00 %	
TEKOČE LETO	PREJŠNJI NAČIN	2.400.000,00	5.760.000,00	41,67 %	44,00 %
	MEDNARODNI STANDARDI	101.640,00	3.461.640,00	2,94 %	-13,46 %

V tabeli (glej tabelo 1, str. 38) lahko vidimo, da je tržni delež zavarovalnice A upadel na slabe 3 %, poleg tega je rast premije na celotnem trgu celo negativna, saj je zavarovalnica s svojim spremenjenim načinom vrednotenja zavarovalnih pogodb močno vplivala na celotno sliko na trgu.

Slovensko zavarovalno združenje bo za izračun kazalnika, ki prikazuje tržne deleže, moralo oblikovati obrazec, s katerim bodo pridobili podatke o premiji, ki jo je zavarovalnica obračunala iz posameznih zavarovanj. Ti podatki, se bodo za zavarovalnice, ki ne bodo uporabile depozitnega računovodenja, ujemali s podatki o obračunani premiji v izkazu poslovnega izida, ostale zavarovalnice pa bodo morale ustrezno upoštevale še premije zajete v bilanci stanja.

3.7 POZAVAROVANJE

Pozavarovanje je klasičen inštrument prenosa dela nevarnosti ali rizika, ki ga je zavarovatelj z zavarovalno pogodbo prevzel od zavarovanca, na drugega nosilca zavarovanja (pozavarovatelja), ki ni neposredno pogodbeno povezan z zavarovancem. Pozavarovanje torej pomeni zavarovanje zavarovatelja, saj mu

omogoča prevzeti v zavarovanje tudi tveganja, katerih velikost presega njihove zmogljivosti (Šker, 2005a, str. 138–139).

Pri življenjskih zavarovanjih je poleg osnovne vloge pozavarovanja, ki smo jo navedli zgoraj, izredno pomembna tudi svetovalna vloga pozavarovatelja na področju ocene rizikov in aktuarskega svetovanja zlasti pri razvoju novih produktov.

Za prenos tveganja na pozavarovatelja se pri življenjskih zavarovanjih uporablja predvsem proporcionalna oblika pozavarovanja, kamor sodita:

- kvotno pozavarovanje (angl. quota share) in
- vsotno presežkovno (angl. surplus).

V prvem primeru si zavarovatelj in pozavarovatelj v enakem razmerju delita premije in škode, v drugem pa zavarovalnica obdrži rizik in premijo do določene višine limita, ostalo prevzame pozavarovatelj. Delež je v drugem primeru spremenljiv in odvisen od velikosti rizika (Orbanz, 2004, str. 998).

Redkeje se uporabljajo tudi neproporcionalno pozavarovanje (škodno presežkovno in zaščita škodnega rezultata (angl. stop loss)) in alternativne oblike pozavarovanja (Orbanz, 2004, str. 998).

MSRP 4 opredeljuje pozavarovalno pogodbo kot zavarovalno pogodbo, ki jo izda en zavarovatelj (pozavarovatelj), da z njo povrne škodo drugemu zavarovatelju (cedentu) za izgube iz ene ali več pogodb, ki jih izda cedent. Nacionalni računovodski standardi pogosto strožje definirajo pozavarovalno pogodbo, ker želijo izločiti pogodbe, ki imajo obliko pozavarovalne pogodbe, vendar ne prenašajo pomembnega zavarovalnega tveganja. To so t. i. pogodbe finančnega pozavarovanja. Te pogodbe se bodo po MSRP 4 uvrstile v skupino finančnih inštrumentov, ki jih je treba vrednotiti po MRS 39.

V prvi fazi standard zahteva le oslabitveni test, ki se osredotoča na kreditni rizik (ki izhaja iz rizika propada pozavarovatelja ali rizika oporekanja kritju) in ne na ostale zadeve, povezane z merjenjem zavarovateljeve obveznosti.

Če zavarovatelj ugotovi, da je njegovo pozavarovalno sredstvo oslabiljeno, mora ustrezno zmanjšati knjigovodsko vrednost in izgubo iz oslabitev pripoznati v poslovnem izidu. Pozavarovalno sredstvo je oslabiljeno, če, in zgolj če:

(a) obstajajo objektivni dokazi kot rezultat dogodka, ki je nastal po začetnem pripoznanju pozavarovalnega sredstva, da cedent morda ne bo dobil povrnjenih vseh zneskov, ki mu jih dolgujejo v skladu s pogodbo,

ter

(b) ima dogodek zanesljivo izmerljiv vpliv na zneske, ki jih bo cedentu povrnil pozavarovatelj.

3.8 RAZKRITJA

3.8.1 Pojasnjevanje pripoznanih zneskov

Zavarovatelj razkrije informacije, ki ugotavljajo in pojasnjujejo zneske iz zavarovalnih pogodb v njegovih računovodskih izkazih. Od zavarovatelja je odvisno, kako bo združeval informacije in kako natančno jih bo razkril. MRS 1 opredeljuje, kdaj je podatek materialen, na naslednji način: »Opustitev ali napačna navedba postavk je bistvena (materialna), če lahko posamično ali združeno vpliva na gospodarske odločitve, ki jih sprejemajo uporabniki na podlagi računovodskih izkazov. Bistvenost je odvisna od obsega in narave opustitve ali napačne navedbe, ki se presoja v danih okoliščinah. Obseg ali narava postavke ali oboje je lahko odločilen dejavnik.« IASB torej ne določa pravil (angl. rule based), ki jih morajo spoštovati podjetja, ampak opredeljuje le osnovna načela (angl. principles-based) (Mc Donnell, 2004, str. 19).

Že sedanji standardi od zavarovatelja zahtevajo razkritje njegovih računovodskih usmeritev. MSRP 4 pa od zavarovatelja posebej zahteva razkritje računovodskih usmeritev, ki se nanašajo na zavarovalne pogodbe in povezana sredstva, obveznosti, prihodke in odhodke. Zavarovatelj bo torej moral razkriti, kako obravnava premije (tudi nezaslužene premije, obnove, storne, davke na premije ...), provizije in ostale stroške, ki jih zaračuna zavarovalcu, stroške pridobivanja, škode (prijavljene in neprijavljene), stroške obravnave škod, vgrajene opcije in garancije, možnosti diskrecijske udeležbe ... Če je zavarovatelj hkrati tudi cedent, bo moral razkriti tudi dobičke in izgube v poslovnem izidu nakupa pozavarovanj (Brahin, 2004, str. 14).

V poglavju 3.5.1 smo navedli, da odvisnim podjetjem ni treba spreminjati obstoječih računovodskih usmeritev samo zato, da bi bili usklajeni. Vendar se v primeru neusklajenih računovodskih usmeritev v odvisnih podjetjih lahko zgodi, da bi bili konsolidirani računovodski izkazi brez izrazne vrednosti. Zato bo za zagotovitev ustrezne informacije treba prikazati določene podatke na nižji ravni.

Nadalje mora zavarovatelj razkriti tudi postopek določanja tistih predpostavk, ki v največji meri vplivajo na merjenje pripoznanih zneskov, in če je možno, podati tudi ovrednoteno razkritje teh predpostavk. Za nekatera razkritja, kot je npr. diskontna obrestna mera, bo relativno preprosto razkriti predpostavke, za druge predpostavke, kot so npr. tablice smrtnosti, pa je lažje razkriti procese, ki generirajo te predpostavke. Pri opisu procesov bo zavarovatelj razkril vir podatkov (notranji, zunanji ali kombinacija obeh), raven usklajenosti predpostavk s trgom ali drugimi objavljenimi informacijami, kako upošteva preteklo, sedanje in prihodnje dogajanje (npr. prihodnje spremembe smrtnosti), kako upošteva korelacijo med predpostavkami. Ob spremembah predpostavk mora zavarovatelj razkriti tudi učinek posamezne spremembe. Ker pa so posamezne predpostavke medsebojno povezane, lahko vrstni red analize učinkov posameznih sprememb vpliva na prikaz,

zato standard ne predpisuje vrstnega reda in prepušča zavarovalniku, da jih primerno predstavi.

Zavarovalnik mora razkriti tudi usklajevanje sprememb v zavarovalnih obveznostih, pozavarovalnih sredstvih, in če obstajajo, povezanih odloženih stroških pridobivanja. Zavarovalniku gibanja ni treba razkriti na najnižji ravni, ampak je raven odvisna od pomembnosti različnih tipov obveznosti. Gibanje lahko vključuje stanje obveznosti na začetku in koncu obdobja, dodatne zavarovalne obveznosti v obdobju, vplačila, prihodke in odhodke iz izkaza poslovnega izida, obveznosti, pridobljene ali oddane drugim zavarovalnikom, in razlike zaradi konverzije v drugo valuto.

3.8.2 Znesek, časovni okvir in negotovost finančnih tokov

Po MSRP 4 zavarovalnik razkrije informacije, ki pomagajo uporabnikom razumeti zneske, časovne okvire in negotovosti finančnih tokov iz zavarovalnih pogodb. Pri tem:

- mora obstajati ravnotežje med kvalitativnimi in kvantitativnimi razkritji, ki omogočajo uporabniku razumeti naravo rizika, izpostavljenost in njegov potencialni vpliv;
- morajo biti razkritja usklajena z načinom dojemanja rizika in metodami, s katerimi poslovodstvo upravlja z njimi.

Pri razvoju teh razkritij se bo zavarovalnik sam odločil, kako bo zbiral in prikazoval informacije. Odloči se lahko za prikazovanje informacij na ravni zavarovalnih vrst, lahko pa razvrsti zavarovalne pogodbe tudi drugače (npr. glede na rizike).

Pri predstavljanju obvladovanja tveganj zavarovalnik predstavi notranje kontrole pri sprejemanju rizikov v zavarovanje, načine za preprečevanje koncentracije tveganja in druge strategije. Ta razkritja so kombinacija opisov in kvantitativnih podatkov, ki razkrivajo naravo zavarovalnih pogodb in njihov relativni vpliv na zavarovalnika.

Zavarovalnik mora razkriti tudi tiste pogoje v zavarovalnih pogodbah, ki pomembno vplivajo na časovni okvir in negotovost zavarovalnikovih bodočih finančnih tokov. Za zadovoljitev tega pogoja bo zavarovalnik opisal naravo rizika, ki ga krije, ter možno koncentracijo zavarovalnega rizika, rizika obrestne mere, kreditnega rizika in rizika tuje valute. Opisal bo vlogo pozavarovanja in zavarovalca pri ublažitvi teh rizikov. Poleg tega je treba opisati tudi pomembne garancije in pogoje, pod katerimi bi te garancije pomembno vplivale na zavarovalnikove finančne tokove. Opisati je treba tudi osnove, po katerih se donosi od naložb pripisujejo zavarovalcu, zlasti, ali so pripisi fiksni, odvisni od specifičnih sredstev ali izključno v pristojnosti zavarovalnika (Fialka, 2004, str. 17–18).

Zavarovatelj mora v zvezi z zavarovalnimi tveganji razkriti informacijo o izpostavljenosti pred pozavarovanjem in po njem, lahko pa tudi klasificira pogodbe po več dimenzijah, npr. po riziku smrtnosti in po naložbenem tveganju.

Razkriti mora informacije o občutljivosti poslovnega izida in kapitala na spremembe v spremenljivkah, ki nanje pomembno vplivajo. Analize občutljivosti so lahko kvalitativne, zaželeno pa je, da so tudi kvantitativne.

Koncentracija zavarovalnega rizika lahko izhaja iz ene zavarovalne pogodbe ali iz majhnega števila pogodb, ki krijejo dogodke z majhno verjetnostjo dogodka, toda veliko škodo, kot so npr. potresna zavarovanja. Pri življenjskih zavarovanjih so to pogodbe z izredno visokimi zavarovalnimi vsotami. Velik rizik lahko predstavljajo tudi pogodbe z zajamčenim donosom v primeru hitrega upada obrestnih mer. Zavarovatelj mora razkriti takšno koncentracijo zavarovalnega tveganja.

Škode se običajno rešujejo dlje časa. Obdobje od nastanka škode do njene prijave in dokončne rešitve pa se po zavarovalnih vrstah močno razlikuje. Zlasti so značilni dolgi zamiki med nastankom in rešitvijo škode za nematerialne škode pri zavarovanju avtomobilske odgovornosti ter zahtevki za invalidnosti pri nezgodnem zavarovanju. Pogosto se te škode tudi relativno pozno prijavijo, saj so upravičenci za zavarovalnino poškodovani in se bolnišnično zdravijo in zato ne morejo vložiti zahtevka, kar pomeni, da zavarovalnica za bodoči zahtevek sploh ne ve. MSRP 4 zahteva razkritje škodnega razvoja. Razkritje razvoja terjatev sega nazaj do obdobja, v katerem so nastale prve pomembne terjatve, za katere še vedno obstaja negotovost glede zneska in časovnega okvira plačila, vendar ne več kot za deset let nazaj. Zavarovatelju ni treba razkriti teh informacij v povezavi s terjatvami, pri katerih se negotovost glede zneska in časovnega okvira plačila razjasni v enem letu. Pri prvi uporabi tega standarda podjetju ni treba razkriti informacij o razvoju terjatev, ki so nastale pred več kot petimi leti, od konca prvega poslovnega leta, v katerem je bil uporabljen MSRP. Nadalje, če ni praktično izvedljivo, da podjetje ob prvi uporabi pripravi informacije o razvoju terjatev, ki so nastale pred začetkom najzgodnejšega obdobja, za katerega podjetje predstavlja celotne primerjalne informacije, ki so v skladu s tem MSRP, mora podjetje takšno dejstvo razkriti.

Za slovenske zavarovalnice, ki bodo po sklepu Agencije za zavarovalni nadzor začele uporabljati mednarodne standarde s 1. januarjem 2007, to pomeni, da bodo razkrivale škodni razvoj od leta 2003 dalje. Agencija za zavarovalni nadzor je že v letu 2002 s sklepom o pošiljanju zavarovalnih statističnih podatkov predpisala letno zbiranje teh podatkov in seznanjanje agencije z njimi, medtem ko v letnih poročilih teh informacij zavarovalnice niso dolžne razkrivati.

Če zavarovatelju ni treba in dejansko ne meri vgrajenih izpeljanih finančnih inštrumentov po pošteni vrednosti, lahko zavarovalnica razkrije izpostavljenost obrestnim in tržnim tveganjem, ki izhajajo iz teh inštrumentov (Edey et al., 2004, str. 36–37):

- z analizami občutljivosti,
- z informacijo, od katere vrednosti dalje imajo te vgrajene možnosti materialni učinek,

zaželeno pa je tudi poštena vrednost vgrajenega inštrumenta, čeprav standardi tega ne zahtevajo.

Nekateri zavarovalniki v svojih razkritjih predstavljajo tudi glavne kazalnike, kot so npr. kazalniki stornov, obnov, vsota zavarovalnih vsot, povprečna zavarovalnina, povprečno število škod na pogodbo, obseg novega posla, škodni količnik, koeficient stroškov poslovanja in kombinirani kvocient. Teh razkritij standard ne zahteva, čeprav so lahko uporabna informacija o zneskih, časovnih okvirih in negotovosti finančnih tokov.

4 KLASIFIKACIJA POGODB ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ, PRISOTNIH NA SLOVENSKEM TRGU

4.1 ČISTA RIZIKO ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA

V to skupino sodijo življenjska zavarovanja, pri katerih se premija v celoti namenja za kritje rizika smrti in stroškov zavarovalnice. Trajanje teh zavarovanj je lahko dosmrtno ali omejeno na določeno obdobje. Pri teh zavarovanjih zavarovalnica izplača zavarovalno vsoto v primeru, če zavarovanec umre med trajanjem zavarovanja. Če zavarovanec preživi dogovorjeno dobo, zavarovalnica iz pogodbe nima obveznosti. Ker zavarovanja nimajo varčevalne komponente, tudi ni odkupne vrednosti ob predčasni prekinitvi zavarovanja (Medved, 2004, str. 61).

Na slovenskem trgu ločimo naslednje tipe zavarovanj:

- Življenjsko zavarovanje za primer smrti z omejenim trajanjem in nespremenjeno zavarovalno vsoto (npr. Zavarovalnica Triglav – rizično življenjsko zavarovanje, Zavarovalnica Adriatic – VitaFin Adriatic, Merkur – program MRS/05 in program MA/05, Zavarovalnica Grawe – Grawe Ščit). Namenjena so zavarovancem ob najemu kredita ali pa starejšim ljudem za plačilo pogrebnih stroškov.
- Življenjsko zavarovanje za primer smrti z omejenim trajanjem in padajočo zavarovalno vsoto (npr. NLB Vita – kolektivno življenjsko zavarovanje za primer smrti, individualno življenjsko zavarovanje kreditjemalcev, Triglav – hipotekarno življenjsko zavarovanje, Adriatic – VitaFin Adriatic s padajočo zavarovalno vsoto). Ta zavarovanja so običajno vezana na določen kredit, zavarovalna vsota, ki jo upravičencem ob smrti zavarovanca izplača zavarovalnica, se nameni za poplačilo kredita.
- Dosmrtno zavarovanje za primer smrti z nespremenjeno zavarovalno vsoto.

Poleg tega se zavarovanja ločijo tudi po načinu plačila premije (Neill, 1977, str. 51):

- zavarovanja z enkratnim plačilom premije,
- zavarovanja z obročnim plačilom premije in
- zavarovanja z obročnim plačilom premije z dobo plačevanja, ki je krajša od dobe zavarovanja.

Rizična življenjska zavarovanja lahko uvrstimo med zavarovalne pogodbe, saj so izpolnjeni pogoji negotovosti škodnega dogodka in pomembnosti zavarovalnega tveganja. Ob sklenitvi pogodbe namreč ni jasno, niti ali se bo zavarovalni dogodek pojavil niti kdaj se bo pojavil (negotovost). Prav tako lahko ugotovimo, da bo v primeru smrti zavarovatelj moral izplačati pomembne dodatne zneske.

Za rizična življenjska zavarovanja niso običajni vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti (nimajo npr. odkupne vrednosti), prav tako pogodbe niso običajno vključene v pripis presežka.

Rizična zavarovanja bomo torej uvrstili med zavarovalne pogodbe, kar pomeni, da v prvi fazi ne bo bistvenih sprememb pri računovodenju teh pogodb. Morali bomo le vpeljati test ustreznosti obveznosti (LAT).

Nekatere zavarovalnice ponujajo k osnovnemu zavarovanju še priključitev dodatnih zavarovanj, kot so npr.:

- zavarovanje kritičnih bolezni,
- zavarovanje nezgodne invalidnosti,
- zavarovanje začasne nezmožnosti za delo kot posledico bolezni,
- zavarovanje začasne nezmožnosti za delo kot posledico nezgode.

Ta dodatna zavarovanja ponujajo določene možnosti, ki bi jih lahko opredelili kot vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti, vendar so le-ti običajno tesno povezani z osnovno pogodbo (gostiteljsko pogodbo), zato oddelitev in merjenje po pošteni vrednosti ne bosta potrebna.

Vzemimo primer zavarovanja Zavarovalnice Triglav, in sicer hipotekarno življenjsko zavarovanje s priključenim dodatnim zavarovanjem kritičnih bolezni. Zavarovalnica v primeru obolelosti za eno od kritičnih bolezni zavarovancu omogoča več različnih možnosti izpolnitve svoje obveznosti, in sicer:

1. izplačilo dodatne zavarovalne vsote (nastane denarni tok, ki ne vpliva na osnovno pogodbo);
2. izplačilo deleža dodatne zavarovalne vsote in oprostitev plačevanja zavarovalne premije osnovnega življenjskega zavarovanja (nastane denarni tok, ki vpliva na osnovno pogodbo).

Če bi zavarovanec lahko izbral načine izplačila ob nastanku zavarovalnega primera, bi lahko govorili o vgrajenem finančnem inštrumentu, ki bi bil tesno povezan z gostiteljsko pogodbo. Tako pa gre le za različna dodatna zavarovanja, ki jih zavarovanec izbere ob sklenitvi zavarovanja.

4.2 RENTNA IN POKOJNINSKA ZAVAROVANJA

4.2.1 Rentna zavarovanja

Polica rentnega zavarovanja je pogodba, s katero se zavarovalnica obveže, da bo zavarovancu plačevala določen znesek (rento) od vnaprej določenega datuma pa vse do zavarovančeve smrti oziroma do konca dogovorjene dobe (Medved, 2004, str. 64–65).

Glede na to, ali so rente odvisne od pričakovane življenjske dobe ali ne, ločimo (Gerber, 1996, str. 21 in 47):

- finančne rente (izplačujejo se celotno dogovorjeno dobo, neodvisno od preživetja; v primeru smrti upravičenca se za preostalo dobo določi nov upravičenec);
- življenjske rente (izplačilo je odvisno od preživetja zavarovanca).

Rente se razlikujejo glede na dobo izplačevanja rente na (Medved, 2004, str. 64):

- dosmrtno rente,
- n-let trajajoče začasne rente in
- rente z garantirano dobo izplačevanja.

Glede načina plačila premije rente delimo na tiste z enkratnim plačilom in tiste z rednim plačilom premije.

Glede višine rente delimo na (Neill, 1977):

- konstantne,
- standardno naraščajoče in
- standardno padajoče rente.

Rento lahko začnemo izplačevati takoj po plačilu premije ali pa z odlogom.

Z vidika uvrstitve rente med zavarovalne pogodbe je za odložene rente predvsem pomembno, ali zavarovalnica ob nakupu rente garantira stopnjo, s katerimi bo kasneje določila rento. Če jih ne, potem pogodba ob sklenitvi ni zavarovalna pogodba, ampak finančni inštrument, ki ga je treba vrednotiti po MRS 39. Ob začetku izplačevanja rente, ko je stopnja določena, pa postane zavarovalna pogodba.

Slovenske zavarovalnice ponujajo rento k mešanemu življenjskemu zavarovanju kot način izplačila privarčevane zavarovalne vsote (npr. Zavarovalnica Maribor k Zlati naložbi), ponujajo jo v obliki štipendijskega zavarovanja (npr. Zavarovalnica Triglav), možno pa jo je kupiti tudi samostojno (Adriatic, Merkur, Slovenica).

Kot bomo videli v tabeli (glej tabelo 2, str. 47), zavarovalnice ne garantirajo tablic smrtnosti, ki bodo podlaga za določitev višine rente. S tem rizik podaljšanja življenjske dobe prenašajo na zavarovalca. Pogodbe torej v dobi plačevanja premije ne prenašajo pomembnega zavarovalnega tveganja od zavarovalca na zavarovalnico.

Tabela 2: Analiza rentnih zavarovanj

Zavarovalnica	Ime produkta	Samostojno zav./ priključeno k mešanemu živ. zav.	Finančna/ življenjska	Zajamčene stopnje	Vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti	Možnost diskrecijske udeležbe	Klasifikacija po MSRP 4
Zavarovalnica Maribor	enostavna dosmrtna mesečna renta	priključeno	življenjska	ne ob sklenitvi mešanega zav. /da ob sklenitvi rente	da, če obstaja možnost odkupa	da, če so pogodbe udeležene v pripisu presežka	zavarovalna pogodba
Zavarovalnica Maribor	dosmrtna mesečna renta z zagotovljenim trajanjem 10 let	priključeno	življenjska	ne ob sklenitvi mešanega zav. /da ob sklenitvi rente	da, če obstaja možnost odkupa	da, če so pogodbe udeležene v pripisu presežka	zavarovalna pogodba
Zavarovalnica Maribor	časovno omejena mesečna renta	priključeno	življenjska	ne ob sklenitvi mešanega zav. /da ob sklenitvi rente	da, če obstaja možnost odkupa	da, če so pogodbe udeležene v pripisu presežka	zavarovalna pogodba
Zavarovalnica Triglav	štipendijsko zavarovanje	produkt, sestavljen iz mešanega živ. zav. in rente	finančna		da, možnost odkupa	Ker je renta sestavni del produkta, ni vgrajeni izpeljani finančni inštrument. Pogodba je v celoti zavarovalna pogodba.	

Zavarovalnica Adriatic	renta za določen čas	samostojno	finančna		da, možnost odkupa	da, udeležba v presežku	finančni inštrument z DPF – vrednotenje po MSRP 4
Zavarovalnica Adriatic	pokojninska renta	samostojno	življenjska	ne, šele ob začetku prejemanja rente		da, udeležba v presežku	v dobi vplačevanja premije – finančni inštrument z DPF; kasneje zavarovalna pogodba
Zavarovalnica Merkur	življenjsko rentno zavarovanje	samostojno	življenjska	ne, šele ob začetku prejemanja rente		da, udeležba v presežku	v dobi vplačevanja premije – finančni inštrument z DPF; kasneje zavarovalna pogodba
Zavarovalnica Slovenica	zavarovanje dosmrtna rente	samostojno	življenjska	ne, šele ob začetku prejemanja rente		da, udeležba v presežku	v dobi vplačevanja premije – finančni inštrument z DPF; kasneje zavarovalna pogodba

4.2.2 Pokojninska zavarovanja

Slovenija je s sprejemom zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1) na novo opredelila pravice in obveznosti iz obveznega pokojninskega zavarovanja (t. i. prvi steber) ter uvedla prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki ga dodatno stimulira z davčnimi olajšavami.

Zakon določa glavne karakteristike produkta, v pokojninskem načrtu pa mora ponudnik navesti:

- pogoje za vključitev v zavarovanje,
- višino premije,
- višino vstopnih in upravljavskih stroškov,
- naložbeno politiko ter
- pogoje za pridobitev pravic.

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je oblika zavarovanja, pri kateri zavarovanec prevzema naložbeno tveganje z zjamčenim donosom na čisto vplačano premijo. Zavarovanje predstavlja zbiranje denarnih sredstev na osebnih računih zavarovancev z namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti ali v drugih primerih, določenih v pokojninskem načrtu (pravica do dodatne invalidske pokojnine, pravica do dodatne družinske pokojnine), zagotovijo dodatne pokojnine ali druge pravice. Izvajalci pokojninskih načrtov so lahko pokojninski skladi ali zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje poslov življenjskega zavarovanja po zakonu, ki ureja zavarovanje (AZN, 2004, str. 3).

Pokojninski sklad se lahko ustanovi kot vzajemni pokojninski sklad ali kot pokojninska družba. Velik pomen ima ta zakon tudi za zavarovalnice, saj se na njegovi podlagi lahko zavarovalnice pojavljajo v vlogi izvajalk pokojninskih načrtov, v vlogi ustanoviteljic odprtih in zaprtih vzajemnih pokojninskih skladov ter v vlogi možnih upravljavk premoženja vzajemnih pokojninskih skladov in pokojninskih družb.

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji ponujajo pokojninske družbe, zavarovalnice, banke in Kapitalska družba (KAD).

V nadaljevanju bom v smislu mednarodnih standardov analizirala pokojninski načrt javnih uslužbencev, ki ga izvaja KAD, in pokojninski načrt Skupne pokojninske družbe.

Osnovno zavarovanje pokojninskega načrta Skupne pokojninske družbe je prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Zavarovalec lahko osnovnemu

zavarovanju priključi še zavarovanje predčasne dodatne starostne pokojnine, za katero vplačuje dodatno premijo. Pokojninski načrt omogoča izbiro predčasne dodatne starostne pokojnine tudi zavarovancem, ki ne vplačujejo dodatne premije.

V obdobju plačevanja premije zavarovanje ne ponuja nobene zavarovalne komponente, ampak lahko zavarovanje interpretiramo kot varčevanje za kasnejše izplačilo pokojnine. Zavarovalnica, ki bo izplačevala pokojnino, sicer v prilogi navaja stopnje za preračun pokojnin, vendar si pridržuje pravico do spremembe letih, kar z drugimi besedami pomeni, da rente niso zajamčene. Zavarovanje je torej v dobi vplačevanja premije finančni inštrument.

Opcije, ki jih ponuja zavarovanje, so:

- možnost odkupa,
- prehod na drug pokojninski načrt,
- možnost predčasne dodatne starostne pokojnine.

Vse tri opcije so vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti, ki pa se že sami zase merijo po pošteni vrednosti.

Ob izpolnjevanju pogojev za pridobitev pravice do dodatne starostne pokojnine zavarovanec s pisno zahtevo uveljavi pravico do izplačevanja mesečne pokojninske rente pri zavarovalnici. Višina dodatne starostne pokojnine je odvisna od vrste pokojninske rente, spola zavarovanca, njegove starosti ob začetku izplačevanja in višine sredstev na osebem računu zavarovanca. Ko zavarovalnica izračuna dodatno starostno pokojnino, so faktorji za zavarovanca fiksni. Ker pogodba zaradi negotovosti bodoče dobe preživetja zavarovanca prenaša na zavarovatelja znatno zavarovalno tveganje, se dodatna starostna pokojnina uvršča med zavarovalne pogodbe.

Pokojninski načrt za kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje za javne uslužbenke (PNJU K) izvaja zaprti vzajemni pokojninski sklad ZVPSJU. Njegov upravljavec je Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d. d., Ljubljana. PNJU K je zavarovanje za kritje dodatne starostne pokojnine z možnostjo pridobitve predčasne dodatne starostne pokojnine, pri katerem zavarovanec prevzema naložbeno tveganje z zajamčenim donosom na vplačano čisto premijo. To zavarovanje podobno kot ostala tovrstna zavarovanja predstavlja zbiranje denarnih sredstev na osebnih računih zavarovancev. V primeru smrti zavarovanca se upravičencem izplača le odkupna vrednost sredstev. Zavarovanje prav tako ne jamči premijskih stopenj za izračun pokojninske rente, saj si zavarovanec ob pridobitvi pravice do dodatne starostne oziroma predčasne starostne pokojnine lahko sam izbere zavarovalnico, ki mu bo izplačevala pokojninsko rento. Iz tega sledi, da zavarovatelj od zavarovanca ne prevzema

pomembnega zavarovalnega tveganja, kar pogodbo po MSRP 4 uvršča v skupino finančnih instrumentov, ki jih je treba vrednotiti po MRS 39.

Opcije, ki jih ponuja zavarovanje, so naslednje:

- opcija odkupa ob izrednem prenehanju,
- mirovanje zavarovanja,
- prenos sredstev v drug pokojninski načrt,
- možnost predčasne dodatne starostne pokojnine.

Ob pridobitvi pravice do dodatne starostne pokojnine zavarovanec na trgu izbere zavarovalnico, ki mu bo izplačevala pokojninsko rento. Nato upravljavec unovči odkupno vrednost enot premoženja ter v imenu in za račun zavarovanca sklene polico življenjskega zavarovanja, s katero zavarovancu pripada pravica do dosmrtnih mesečnih rent. Ker so v tem trenutku premijske stopnje določene in ker zavarovalnica od zavarovanca prevzema precejšnje zavarovalno tveganje (tveganje dobe preživetja), je tovrstna pogodba po MSRP 4 zavarovalna pogodba.

4.3 ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA Z ZAVAROVALNO IN VARČEVALNO KOMPONENTO – ZAJAMČENI DONOS

V to skupino sodijo zavarovanja, ki so kombinacija varčevanja in zavarovanja za primer smrti. Zavarovalnice pri določanju premije upoštevajo konzervativno tehnično obrestno mero, razliko med doseženo in zajamčeno obrestno mero pa vračajo zavarovalcem v obliki presežka (MacDonald, 1997, Unit 2, str. 7).

V to skupino sodijo:

- življenjsko zavarovanje za primer smrti in doživetja,
- štipendijsko zavarovanje,
- dotno zavarovanje,
- dosmrtno življenjsko zavarovanje z zajamčenim donosom.

Premija je lahko periodična ali enkratna, z dobo se lahko spreminja (indeksira) ali ostaja nespremenljiva. Večina tovrstnih zavarovanj na slovenskem trgu je nominirana v evrih.

Tovrstna zavarovanja običajno ponujajo kopico različnih možnosti, kot so:

- mirovanje premije,
- sprememba zavarovalne vsote (povišanje ali znižanje),
- zvišanje ali znižanje premije,
- izplačilo predujmov,

- izplačilo delnih odkupov,
- vplačilo dodatnih zneskov premij,
- priključevanje dodatnih zavarovanj,
- možnost odkupa,
- možnost kapitalizacije zavarovanja,
- nagrade za rojstvo otroka,
- po poteku zavarovalne dobe izplačila v enkratnem znesku ali v obliki rente,
- možnost prekinitve zavarovanja in obnove le-tega.

Zavarovanja iz te skupine so najpogostejša oblika življenjskega zavarovanja, ki so bila v preteklosti tudi najbolj prodajana. V zadnjem času so jih prekosila naložbena življenjska zavarovanja, ki jih bom predstavila v naslednjem poglavju.

Glede na njihovo popularnost najbrž ni nič nenavadno, da jih ponujajo vse slovenske zavarovalnice. Zanje je značilno, da v večini primerov prenašajo pomembno zavarovalno tveganje z zavarovalca na zavarovalnico. V določenih primerih se lahko zgodi, da ni tako. Npr. pri univerzalnem življenjskem zavarovanju, pri katerem zavarovalec sam izbira tako zavarovalno vsoto kot višino premije, se lahko zgodi, da izbere zelo nizko zavarovalno vsoto in visoko premijo. Ker je zavarovalnina v primeru smrti enaka zavarovalni vsoti oziroma vrednosti police, če je ta višja, se lahko zgodi, da zavarovalnica v primeru smrti izplača vrednost police. Če je že ob sklenitvi pogodbe vrednost police višja od izbrane zavarovalne vsote oziroma če je razlika med zavarovalno vsoto in vrednostjo police majhna (standard navaja primer, kjer je zavarovalna vsota za primer smrti 101 % odkupne vrednosti oziroma izplačila v primeru doživetja), ne moremo govoriti o zavarovalni pogodbi, ampak je to investicijska pogodba (Brahin, 2004, str. 16).

Standard sicer dovoljuje, da zavarovalnica klasificira pogodbe z uporabo reprezentativnega vzorca in ne po posamezni pogodbi. Tako lahko zavarovalnica tudi te pogodbe klasificira v skupino zavarovalnih pogodb, če le ne predstavljajo pomembnega deleža v celotnem portfelju.

Ko zavarovalnica ugotovi, da pogodba prenaša pomembno zavarovalno tveganje, mora identificirati vse vgrajene finančne inštrumente, ki jih vsebuje pogodba.

Vse pogodbe na slovenskem trgu vsebujejo možnost predčasnega odkupa, ki je vgrajeni izpeljani finančni inštrument, ki ga zavarovalnicam ni treba oddeliti in meriti po pošteni vrednosti.

Prav tako je zelo pogosta možnost izplačilo predujma, ki je prav tako vgrajeni izpeljani finančni inštrument. V primeru predujma zavarovalnica zavarovalcu na

njegovo zahtevo izplača vnaprej del zavarovalne vsote do odkupne vrednosti police, ki ga zavarovalec pozneje lahko vrne. Ker je vgrajeni izpeljani finančni inštrument tesno povezan z gostiteljsko pogodbo, ga ni treba oddeliti.

Možnost mirovanja je opcija, ki omogoča zavarovalcu oprostitev plačila premije za omejeno obdobje. Med mirovanjem je zavarovalec zavarovan z zavarovalno vsoto, ki je enaka kapitalizirani zavarovalni vsoti. Po poteku obdobja mirovanja pa se preračuna zavarovalna vsota in zavarovalna premija. Kot lahko vidimo, ta opcija sproži negativni denarni tok (ni pritoka nove premije) in po poteku mirovanja denarni tok novih premij, ki so lahko različne od obstoječih. Pred dokončno opredelitvijo opcije za vgrajeni izpeljani finančni inštrument je treba ugotoviti, ali sprememba močno vpliva na vrednost pogodbe.

Možnost povečanja zavarovalne vsote je možnost, ki jo prav tako ponujajo skoraj vsa zavarovanja v tej skupini. Zavarovalnice določajo pogoje, pod katerimi je možno uveljaviti to možnost. Uveljavitev te možnosti sproži denarni tok (to je višja riziko premija), vendar je vprašljivo, ali je vpliv na denarni tok bistven. Če ni, opcija ni vgrajeni izpeljani finančni inštrument.

Možnost nagrade za rojstvo otroka je običajno sestavni del zavarovalne pogodbe in je ni možnost izbrati. Lahko pa zavarovalec do določene mere vpliva na pojavitev dogodka. Vendar ker je rojstvo otroka negotov dogodek in ker mora zavarovatelj ob pojavu dogodka plačati pomembne dodatne zneske, je ta možnost že sama zase zavarovalna pogodba. Torej je ni treba ločiti in vrednotiti po pošteni vrednosti.

Možnost izplačila zavarovalnine v obliki življenjske rente je prav tako primer vgrajenega finančnega inštrumenta, ki ga ni treba ločiti od osnovne pogodbe, ker je že sam zase zavarovalna pogodba. Lahko pa ga zavarovalnica loči in vrednoti po pošteni vrednosti.

Isto velja tudi za možnost priključitve dodatnih zavarovanj.

V tabeli (glej tabelo 3, str. 54) si lahko ogledate pregled opcij, ki jih ponujajo slovenske zavarovalnice. Za pregled sem uporabila podatke, ki jih zavarovalnice ponujajo na internetu. Če za določeno opcijo iz internetne predstavitve ni razvidno, ali jo zavarovalnica ponuja, sem uporabila oznako »-«.

Tabela 3: Analiza življenjskih zavarovanj z zavarovalno in varčevalno komponento

Zavarovalnica	Ime produkta	Odkup	Predujem/delni odkup	Zvišanje/znižanje ZV	Mirovanje	Kapitalizacija	Rojstvo otroka	Izplačilo v obliki rente	Priključitev dodatnih zavarovanj
NLB Vita	NLB varčevanje Vita plus	da	da	da	da	da	ne	ne	da
Triglav	mešano življenjsko zavarovanje	da	da	da	da	da	da	da	da
Triglav	štipendijsko zavarovanje	da	ne	ne	da	da	ne	da	da
Triglav	dotno zavarovanje	da z omejitvijo	ne	ne	da	da	ne	ne	da
Triglav	življenjsko zavarovanje 50 plus	da	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne
Merkur	življenjsko zavarovanje merkur 10+	da	da	da	da	da	ne	ne	da
Slovenica	življenjsko zavarovanje za primer smrti in doživetja	da	da	da	da	da	da	da	da

Zavarovalnica	Ime produkta	Odkup	Predujem/delni odkup	Zvišanje/znižanje ZV	Mirovanje	Kapitalizacija	Rojstvo otroka	Izplačilo v obliki rente	Priključitev dodatnih zavarovanj
Zavarovalnica Maribor	Zlati ključ	da	ne	ne	da	da	da	da	da
Zavarovalnica Maribor	Zlata naložba	da	ne	ne	da	da	da	da	da
Zavarovalnica Maribor	Zlata jesen	da	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne
Zavarovalnica Adriatic	Vita Adriatic Plus	da	da	da	da	da	da	da	da
Zavarovalnica Grawe	Grawe življenje	da	-	-	-	-	-	ne	ne
Zavarovalnica Grawe	Grawe partner	da	-	-	-	-	-	ne	da
Zavarovalnica Grawe	Grawe varnost	da	-	-	-	-	-	ne	da
Zavarovalnica Generali	Eurolife	da	-	-	-	da	-	ne	da
Zavarovalnica Tilia	VIP program	da	da	da	da	da	-	da	da

Pri mešanih življenjskih zavarovanjih ločitev varčevalne komponente od zavarovalne ni dovoljeno, saj zavarovatelj ne more meriti sestavin vloge ločeno. Za univerzalno življenjsko zavarovanje pa je razstavljanje mogoče, saj ga standard dovoljuje, če zavarovalnica lahko meri sestavine vlog ločeno.

Kot smo omenili že na začetku poglavja, zgornja zavarovanja ponujajo udeležbo v presežku. Ker pa je višina udeležbe v diskrecijski pristojnosti zavarovalnice, pravimo, da so tovrstne pogodbe pogodbe z možnostjo diskrecijske udeležbe.

4.4 ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA, VEZANA NA ENOTE INVESTICIJSKIH SKLADOV

Življenjska zavarovanja, vezana na enote investicijskih skladov, ali pogosteje imenovana kar naložbena zavarovanja, se po slovenskem zakonu o zavarovalništvu uvrščajo med zavarovanja, pri katerih zavarovalec prevzema naložbeno tveganje.

Zavarovalnica pri teh zavarovanjih ne jamči za izplačilo ob doživetju, ampak zgolj za izplačilo v primeru smrti ali druge zavarovane nevarnosti. Izplačilo ob doživetju ali v primeru odkupa je odvisno od donosnosti investicijskega sklada, v katerega se nalagajo sredstva (Richards, 2004, str. 1716–1717).

Premija pri teh zavarovanjih je lahko:

- periodična ali
- enkratna.

Zavarovalnice v večini primerov dopuščajo tudi vplačila dodatnih premij.

Zavarovalno vsoto lahko neodvisno z določenimi omejitvami navzgor in navzdol izbira zavarovalec sam. Premija ne predpisuje nujno zavarovalne vsote in obratno, kot je to značilno za mešana življenjska zavarovanja (Richards, 2004, str. 1718).

Trajanje zavarovanja je lahko:

- omejeno ali
- dosmrtno.

Zavarovanja podobno kot mešano življenjsko zavarovanje omogočajo vrsto možnosti, kot so npr:

- odkup,
- mirovanje premije,
- kapitalizacija,
- delni odkup,

- prenos sredstev med investicijskimi skladi,
- sprememba delitvenega ključa premije,
- povišanje/znižanje premije,
- povišanje/znižanje zavarovalne vsote,
- priključitev ali izključitev dodatnih zavarovanj,
- podaljšanje trajanja pogodbe,
- po poteku zavarovalne dobe izplačila v enkratnem znesku ali v obliki rente.

Pri klasifikaciji zavarovalnih pogodb moramo najprej razmisliti, ali zavarovatelj prevzema pomembno zavarovalno tveganje od imetnika police ali ne. V tujini so zavarovalne pogodbe brez kakršne koli zavarovalne komponente dokaj pogoste. Vse te pogodbe se bodo po MSRP 4 uvrstile v skupino investicijskih pogodb. Za slovenski trg takšne pogodbe niso običajne, lahko pa se zgodi, da zavarovalec z vplačilom dodatnih premij zviša vrednost police do te mere, da le-ta presega zavarovalno vsoto. Riziko zavarovalna vsota je v tem primeru enaka nič in zavarovatelj ne prevzema pomembnega tveganja. Zavarovalnica mora oceniti število takih primerov v portfelju, in če le-to ni pomembno, jih lahko zanemari.

Zavarovanja z enkratnim plačilom premije in zavarovalno vsoto za primer smrti, ki je enaka vplačilu oziroma vrednosti police, če je ta višja, se sama po sebi ne bi uvrstila med zavarovalne pogodbe. V kombinaciji s kritjem nezgodne smrti pa je celotna pogodba zavarovalna. Standard namreč eksplicitno določa, da je tveganje pomembno tudi v primerih, ko je verjetnost, da se neki dogodek zgodi, izredno majhna, vendar pa je ob pojavu takega dogodka treba izplačati pomembne dodatne zneske. Primer zgornjega zavarovanja je NLB Naložba Vita 1. To zavarovanje pri vplačani enkratni premiji 5000 EUR ponuja zavarovalno vsoto za primer smrti v višini 5000 EUR in zavarovalno vsoto v primeru nezgodne smrti v višini dodatnih 5000 EUR. Zavarovalna vsota za primer smrti je v začetku zavarovanja od vrednosti police višja le za 15 EUR, sčasoma pa se ta razlika lahko povečuje, če vrednost točke pada. Izplačilo v primeru nezgodne smrti pa je enako vrednosti police + 5000 EUR. V primeru nezgodne smrti pride torej do pomembnega neto finančnega toka, zato se zavarovanje uvršča v skupino zavarovalnih pogodb.

Za večino zavarovalnih pogodb na slovenskem trgu bomo lahko ugotovili, da so zavarovalne pogodbe. Ker je za večino primerov možno merjenje sestavine vlog ločeno, se bodo zavarovalnice same odločile, ali bodo varčevalno komponento merile ločeno ali ne.

V nadaljevanju bodo morale zavarovalnice za svoje pogodbe, podobno kot pri mešanem življenjskem zavarovanju, identificirati vgrajene izpeljane finančne inštrumente. Analizirajmo nekaj najpogostejših.

Možnost odkupa je zagotovo vgrajeni izpeljani finančni inštrument, ki ga ponujajo vse zavarovalnice. Pri mešanem življenjskem zavarovanju smo ugotovili, da je standard pri tej opciji napravil izjemo ter ne zahteva oddelitve in merjenja po pošteni vrednosti. Ta izjema ne velja za odkupne opcije, pri katerih se odkupna vrednost spreminja kot odziv na finančno spremenljivko, kar je res v našem primeru. Ker pa se vrednost odkupne opcije običajno izračuna kot produkt števila enot z vrednostjo enote, pri čemer je vrednost enote določena tržno, lahko ugotovimo, da se odkupna vrednost že meri po pošteni vrednosti. Standard pa v teh primerih ne postavlja dodatnih zahtev.

Pri opciji prenosa sredstev med investicijskimi skladi lahko podobno kot v zgornjem primeru ugotovimo, da je vgrajeni izpeljani finančni inštrument, ki pa se že meri po pošteni vrednosti.

Glede preostalih opcij veljajo podobni zaključki, kot so opisani v poglavju 4.3. V nadaljevanju so predstavljeni produkti in opcije, ki jih ponujajo posamezne zavarovalnice na slovenskem trgu.

Tabela 4: Analiza življenjskih zavarovanj, vezanih na enote investicijskih skladov

Zavarovalnica	Ime produkta	odkup	predujem/ delni odkup	zvišanje/ znižanje ZV	sprememba ključa	prenos med skladi	mirovanje	kapitalizacija	izplačilo v obliki rente	priključitev dodatnih zavarovanj	podaljšanje trajanja pogodbe
NLB Vita	NLB Naložba Vita plus	da	da	da	da	da	da	da	dosmrtno	da	dosmrtno
NLB Vita	NLB Naložba Vita x	da	ne	ne	-	ne	-	-	ne	ne	ne
Triglav	enkratno naložbeno zavarovanje	da	-	ne	-	da	-	-	da	-	ne
Triglav	naložbeno zavarovanje Junior	da	ne	ne	da	da	da	da	da	da	ne
Triglav	naložbeno življenjsko zavarovanje	da	da	da	da	da	da	da	da	da	ne
Merkur	Top Garant	da	-	da	-	-	da	da	da	-	ne
Slovenica	Fond polica	da	da	da	da	da	da	da	ne	da	da
Zavarovalnica Maribor	Prizma	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da
Zavarovalnica Adriatic	VitaFond	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da
Zavarovalnica Grawe	Graweapollo	da	da	da	da	da	da	da	da	da	ne
Zavarovalnica Generali	Eurofond	da	da	da	da	da	da	da	dosmrtno	da	dosmrtno

5 TEST USTREZNOSTI OBLIKOVANIH OBVEZNOSTI

5.1 MINIMALNE ZAHTEVE

MSRP 4 v 14. členu zahteva, da zavarovalnica opravi preizkus ustreznosti. To pomeni, da zavarovatelj ob vsakem poročanju oceni, ali so njegove pripoznane zavarovalne obveznosti ustrezne, pri čemer uporablja trenutne ocene prihodnjih finančnih tokov iz zavarovalnih pogodb. Če taka ocena pokaže, da knjigovodska vrednost njegovih zavarovalnih obveznosti (zmanjšanih za povezane odložene stroške pridobitev in neopredmetena sredstva, opisana v poglavjih 31 in 32 v MSRP 4) ni ustrezna z vidika ocenjenih prihodnjih finančnih tokov, se celoten primanjkljaj pripozna v poslovnem izidu.

Zavarovalno obveznost lahko definiramo kot zavarovateljevo čisto pogodbeno obveznosti iz zavarovalne pogodbe.

Izraz »trenutna ocena« se uporablja z namenom, da se loči od izraza »najboljša ocena«, ki ga uporablja MRS 37. Najboljša ocena po MRS 37 je v primeru velike populacije pričakovana vrednost oziroma z verjetnostjo tehtana vrednost. Kadar pa se rezervacija nanaša na posamezno stvar, katere rezultat je znotraj intervala enakomerno porazdeljen, se za najboljšo oceno vzame sredina intervala. Trenutna ocena, ki se uporablja v kontekstu preizkusa ustreznosti, je v bistvu sinonim za statistično pričakovano vrednost (brez dodatkov za tveganje in negotovost).

Če zavarovatelj uporabi preizkus ustreznosti obveznosti, ki ustreza predvidenim minimalnim zahtevam, ta MSRP ne nalaga drugih zahtev. Minimalne zahteve so naslednje:

(a) Preizkus upošteva trenutne ocene vseh pogodbenih finančnih tokov in povezanih finančnih tokov, kot so npr. stroški obravnave zahtevkov ter finančnih tokov iz vgrajenih opcij in garancij.

(b) Če preizkus pokaže, da obveznost ni ustrezna, se celoten primanjkljaj pripozna v poslovnem izidu.

Če obstoječe zavarovateljeve računovodske usmeritve ne predvidevajo testa ustreznosti oziroma uporabljajo test ustreznosti, ki ne zadošča minimalnim kriterijem, mora zavarovatelj meriti ocenjene denarne tokove po MRS 37 (Coleman et al., 2004d, str. 4).

MRS 37 zahteva, da je rezervacija sedanja vrednost ocenjenih finančnih tokov, če je časovna komponenta materialna. Ne določa pa diskontne obrestne mere, opredeljuje le, da mora biti to mera pred obdavčenjem. Čeprav MRS 39 v zvezi s časovno vrednostjo denarja omenja obresti po osnovni tržni obrestni meri brez tveganja, tega MRS 37 ne omenja kot edino možnost. Zahteva pa, da se pri

diskontiranju uporabi dodatek za tveganje in negotovost. To lahko storimo s prilagoditvijo denarnih tokov za negotovost oziroma s prilagoditvijo obrestne mere tako, da le-ta upošteva tveganje. Dodatek za tveganje in negotovost mora biti vsaj enak MVM (angl. market value margin). MVM je znesek, ki predstavlja tržno oceno rizika in negotovosti, vgrajeno v ceno inštrumenta (Bouwknegt, 2004, str. 26).

Ocenjeni finančni tokovi lahko vsebujejo finančne tokove, ki so posledica bodočih dogodkov, le če obstajajo dovolj objektivni dokazi, ki potrjujejo to domnevo. Iz primera v MRS 37 je razvidno, da ocena ne sme vsebovati predpostavljenih nižjih stroškov kot posledico tehnološkega razvoja. Enako velja za posledice, ki veljajo zaradi uvedbe nove zakonodaje, ki še ni dokončno sprejeta.

5.2 LASTNOSTI

5.2.1 Obveznosti

Test ustreznosti oblikovanih obveznosti (LAT, liability adequacy testing) se izvaja na pripoznanih kosmatih obveznostih. Povezana pozavarovalna sredstva se obravnavajo posebej. Če zavarovalnica ugotovi primanjkljaj, mora razmisliti, ali je potreben tudi popravek pozavarovalnih sredstev. Pri izvajanju LAT zavarovalnica med obveznostmi upošteva le tiste obveznosti, ki izvirajo iz pogodb, ki so po standardu razvrščene v kategorijo zavarovalnih pogodb. Običajno med te obveznosti sodijo:

- rezervacija za prenosne premije in neiztekle rizike,
- matematične rezervacije,
- rezervacije za starost,
- rezervacije za rente,
- odloženi stroški pridobivanja,
- neopredmetena dolgoročna sredstva, povezana z zavarovalnimi pogodbami,
- škodne rezervacije.

Upoštevati je treba vse pogodbene denarne tokove, kot so npr. stroški reševanja škod. To bo v večini primerov pomenilo formulo, ki bo vsebovala (Interni viri KBC, 2004, str. 5):

- bruto obračunano premijo (+)
- stroški (-)
- plačana provizija (-)

- stroški škod (-)
- izplačila za škode iz dodatnih zavarovanj (-)
- izplačila za doživetja (-)
- izplačila za odkupe (-)
- izplačila rent (-)
- povračila provizij za prekinjena zavarovanja (+)

V vseh izplačilih je treba upoštevati že pripisane zneske presežka. Prav tako je treba upoštevati vse denarne tokove, ki izvirajo iz vgrajenih opcij in garancij. MSRP 4 pri vrednotenju opcij in garancij ne zahteva upoštevanja časovne vrednosti denarja, ampak upoštevanje trenutno najboljšega scenarija (skupek vseh predpostavk). Trenutna ocena je ocena pričakovane vrednosti na osnovi razpoložljivih informacij.

5.2.2 Predpostavke

Predpostavke morajo biti (Coleman et al., 2004 h, str. 5):

- vsestranske,
- notranje skladne,
- reprezentativne glede na izkušnje,
- razumne,
- trdne in
- nedvoumne.

Osnova za trenutne predpostavke je:

- profesionalna presoja in izkušnje,
- statistika in ostale razpoložljive informacije,

Trenutnih predpostavk ne smemo namerno podceniti ali preceniti.

Paziti moramo na to, da lahko zunanji ali notranji uporabniki kadar koli preverijo predpostavke z uporabo podatkov zavarovalnice ali tržnih podatkov.

Najpomembnejše predpostavke, ki jih bo morala oblikovati življenjska zavarovalnica, so:

- ocena stroškov, vključno z oceno inflacije le-teh,
- ocene deležev prekinitev in odkupov v dobi trajanja,
- ocene mirovanj premije,

- ocene verjetnosti smrti oziroma preživetja,
- ocene verjetnosti, da se zgodijo druge nevarnosti (npr. verjetnost, da oseba zboli za kritično boleznijo).

Predpostavk ne smemo kar tako spreminjati, ampak potrebujemo zanje trdno podlago.

5.2.3 Dodatki za tveganje in negotovost

Po MSRP 4 test izpolnjuje minimalne zahteve tudi, če predpostavke niso ustrezno prilagojene, tako da upoštevajo dodatek za tveganje in negotovost. MRS 37 pa tako prilagoditev zahteva.

Če kot dodatek za tveganje in negotovost uporabljamo MVM, moramo paziti, da s tem ne uvajamo pretirane previdnosti in s tem kreiramo skrite rezerve. Namen testiranja je namreč podati resnično sliko obveznosti.

Za določitev MVM moramo uporabiti nepristranske podatke o tveganjih in jih ohranjati stabilne. Objektivne podatke o lokalnem trgu lahko predpiše nadzornik, lahko pa so rezultat lastnih raziskav (Bouwknegt, 2004, str. 31).

5.2.4 Diskontiranje

MSRP 4 ne predpisuje neposredno, katero obrestno mero je treba uporabiti za diskontiranje. Uporabljena obrestna mera mora odražati trenutne tržne razmere in mora biti enaka obrestni meri pred obdavčitvijo. Uporabimo lahko (Coleman et al., 2004 d, str. 9):

- Osnovno tržno obrestno mero brez tveganja, ki jo prilagodimo tako, da upoštevamo kreditno oceno izdajatelja.
- Obrestno mero, določeno glede na donosnost portfelja. Ta izbor je primeren, kadar se pri izračunu obveznosti uporablja diskontna obrestna mera, ki je odvisna od trenutne donosnosti. Pri določitvi trenutne obrestne mere se je treba odločiti, ali upoštevati donosnost po odbitju stroškov nalaganja in po upoštevanju tveganj, povezanih z naložbami (npr. tveganje propada, tveganje neusklajenosti naložb z obveznostmi, tveganje valutne izpostavljenosti).

Za trenutno tržno obrestno mero brez tveganja se lahko uporabijo enoletne nestandardizirane rokovne pogodbe (angl. one year forwards), določene na osnovi cene pogodbe o obrestnih finančnih zamenjavah (angl. interest rate swaps).

Trenutno poteka v EU tudi kvantitativna analiza evropskega zavarovalniškega trga, ki bo ugotavljala možne vplive novega standarda Solventnost II na

zavarovalnice. Izbrane zavarovalnice morajo v tej analizi tudi vrednotiti svoje obveznosti, pri čemer lahko izberejo eno od naslednjih dveh metod (European Solvency II Discussions, 2005, str. 5):

- diskontiranje denarnih tokov z uporabo popolne strukture obrestnih mer,
- uporaba trajanja (angl. the duration approach).

V ta namen so podane tudi obrestne mere evroobmočja za obdobje od 0 do 60 let. Pristop, ki se bo uveljavil v standardu Solvency II, bi prav tako lahko uporabili za test ustreznosti obveznosti.

5.2.5 Uskupinjevanje

Če zavarovatelj preizkus ustreznosti obveznosti izpolnjuje minimalne zahteve, se preizkus izvaja na stopnji združevanja, določenega v omenjenem preizkusu. Če preizkus ustreznosti obveznosti ne izpolnjuje minimalnih zahtev, se primerjava, navedena v členu 17 MSRP 4, izvede na stopnji portfelja pogodb, za katere veljajo približno enaka tveganja in se vodijo v enem portfelju.

5.2.6 Pogostnost izvajanja testa

Test je treba izvajati na vsak obračunski datum, kar v našem primeru pomeni štirikrat letno. Vendar ni treba vedno izpeljati celotnega postopka, če lahko utemeljimo, da so pripoznane obveznosti ustrezne.

Utemeljeno lahko sklepamo, da so obveznosti še vedno ustrezne, če:

1. lahko iz analize trendov ugotovimo, da so zaključki ostali nespremenjeni;
2. smo zaključke utemeljili z dejstvom, da so za merjenje obveznosti uporabljene previdne osnove, pri čemer imamo dokaze, ki potrjujejo domnevo, da se raven uporabljene previdnosti ni spremenila do take mere, da bi ogrozila zadostnost obveznosti;
3. opravimo testiranje na omejenem reprezentativnem vzorcu pogodb, ki dovolj dobro predstavlja celotno vrsto.

5.2.7 Spremembe metode

Po MSRP 4 lahko metodo spreminjamo le, če postane s tem testiranje zanesljivejše. Uvajamo lahko spremembe, kot so npr.:

1. usklajeno testiranje znotraj zavarovalnih vrst ali pa npr. znotraj skupine;
2. spremembe, ki upoštevajo določila MSRP4 glede pogostnosti testiranja, ipd.

Uvajanje testa ustreznosti, ki upošteva določila MRS 37, ni nujno ustrezno. Zavarovalnica, ki že uporablja test usklajen z določili MSRP 4, mora, če želi uvesti test ustreznosti po MRS 37, dokazati, da je novi test primernejši kot obstoječi test.

Spremembe v bilanci stanja, ki so posledica prve uvedbe ali spremembe metode testa ustreznosti, se običajno štejejo za spremembo računovodskih usmeritev.

5.2.8 Pripoznanje primanjkljaja

Če je rezultat testa primanjkljaj, se le-ta v celoti pripozna v poslovnem izidu za trenutno računovodsko obdobje. Prav tako se sprememba zneska primanjkljaja pripozna v obdobju, ko je ta sprememba ugotovljena (Coleman et al., 2004d, str. 12).

Če matematična rezervacija, znižana za Zillmerjeve in druge povezane odložene stroške pridobivanja ter povezana neopredmetena sredstva, ne zadostuje za pokrivanje bodočih denarnih tokov, se pripozna v poslovnem izidu. Najprej se odpišejo povezana neopredmetena sredstva in odloženi stroški pridobivanja, morebitna preostala razlika se nato prepozna kot dodatna rezervacija.

V primeru primanjkljaja zavarovalnica ne sme spreminjati osnov merjenja in s tem vplivati na rezultat. Če se za testiranje uporablja MRS 37, se v skladu s standardom predpostavke spreminjajo ob vsaki meritvi. Tako se lahko zgodi, da se primanjkljaj spremeni, npr. zmanjša. V tem primeru mora zavarovalnica pripoznati obveznost najmanj v višini, ki bi jo pripoznala v primeru, če se predpostavke ne bi spremenile.

5.3 PRIMERI

Zavarovalnice, ki pri vsakdanjem delu za oceno dobičkovnosti določene zavarovalne vrste uporabljajo teste dobička, bodo za test ustreznosti ob določenih modifikacijah lahko uporabile isti model.

Model testa dobička namreč za vsako leto zavarovalne dobe izračuna denarni tok z upoštevanjem vseh pritokov in odtokov, ki jih vključimo v model. Pri projekciji pritokov in odtokov upoštevamo verjetnost nastanka določenega dogodka (Medved, 2004, str. 89).

Podobno je možno za teste ustreznosti uporabiti nekoliko predelane modele, pripravljene za vrednotenje obstoječega portfelja.

Pri zapisu denarnih tokov ne bomo upoštevali stroškov sprememb matematične rezervacije in bodočih prihodkov od naložb matematičnih rezervacij, upoštevati pa moramo vse stroške zavarovalnice. Prav tako moramo pri zapisu denarnih tokov upoštevati leto trajanja pogodbe, v katerem izvajamo test. Na dan oblikovanja

rezervacije namreč predpostavimo, da se nobeden od zavarovalnih dogodkov do sedaj ni zgodil in je verjetnost preživetja enaka 1.

Splošno bi formulo za denarni tok na koncu obdobja (CF_k) lahko zapisali na naslednji način:

$$CF_k = (P_k - S_k)(1 + i_k) - Z_k^j \cdot q_{x+k-1}^j - C_k^j \cdot q_{x+k-1}^j - D_k \cdot p_{x+k-1} - C_k \cdot p_{x+k-1} - O_k \cdot p_{x+k-1} \cdot w_k,$$

kjer je:

P_k - obračunana premija na začetku obdobja k ,

S_k - stroški, obračunani na začetku obdobja k ,

Z_k^j - zavarovalnine, plačane na koncu obdobja k ,

C_k^j - cenilni stroški, obračunani na koncu obdobja k ,

D_k - zavarovalnina, plačana na koncu k -tega leta, če zavarovanec preživi,

C_k - stroški, povezani z izplačilom doživetij na koncu k -tega leta,

O_k - odkupne vrednosti, izplačane na koncu k -tega leta,

q_{x+k-1}^j - verjetnost, da se osebi, stari $x+k$, zgodi nevarnost j ,

p_{x+k-1} - verjetnost preživetja $x+k-1$ let stare osebe,

w_k - verjetnost odkupa v k -tem letu,

i_k - donosnost naložb

in velja zveza:

$$p_{x+k-1} = 1 - q_{x+k-1} - w_{k-1}.$$

Ko določimo denarne tokove v posameznih obdobjih, definiramo neto sedanjo vrednost na naslednji način:

$$NPV = \sum_{k=1}^n \frac{CF_{k-1} p_x}{(1 + i_{k,t})^k}$$

kjer je:

$i_{k,t}$ - diskontna obrestna mera za k -to leto.

Če poznamo cene pogodb o obrestnih finančnih zamenjavah oziroma fiksne obrestne mere, za katere se na trgu menja variabilna obrestna mera za različne ročnosti, lahko izračunamo diskontne faktorje na naslednji način:

$$D_{N,t} = \frac{1 - (\sum_{k=1}^{N-1} D_{k,t}) \cdot y_{N,t}}{(1 + y_{N,t})}$$

kjer je:

$y_{N,t}$ fiksna obrestna mera N-letne obrestne finančne zamenjave v času t.

Izračun začnemo z enoletno obrestno mero, iz katere z zgornjo formulo izračunamo preostale vrednosti. Iz diskontnih vrednosti osnovno tržno obrestno mero brez tveganja določimo po znani formuli:

$$i_{N,t} = D_{N,t}^{\frac{1}{N}} - 1$$

Vzemimo primer tržnih fiksnih obrestnih mer za finančne zamenjave od 1 do 10 let, ki jih je objavil Reuters za april 2005. V tabeli (glej tabelo 5, str. 67) so prikazani izračunani diskontni faktorji in tržne obrestne mere. Izračunane diskontne faktorje bomo uporabili tudi za diskontiranje finančnih tokov v primerih 1, 2, 3 in 4.

Tabela 5: Diskontni faktorji in tržne obrestne mere brez tveganja

Trajanje (N)	Obrestna mera finančne zamenjave	Diskontni faktor $D_{N,t}$	Tržna obrestna mera brez tveganja
1	2,285	0,977660459	2,29 %
2	2,511	0,951557341	2,51 %
3	2,71	0,922712684	2,72 %
4	2,882	0,892097124	2,90 %
5	3,036	0,860215189	3,06 %
6	3,178	0,827382934	3,21 %
7	3,31	0,793933974	3,35 %
8	3,427	0,760584827	3,48 %
9	3,53	0,727701244	3,59 %
10	3,618	0,695741145	3,69 %

Vir: Reuters, [<http://www.oenb.at/isaweb/report.do?lang=EN&report=2.7>].

V nadaljevanju si oglejmo primere merjenja ustreznosti za nekaj preprostih zavarovalnih pogodb.

Primer 1: Mešano življenjsko zavarovanje eno leto po sklenitvi

Vzemimo primer 10-letnega mešanega življenjskega zavarovanja z zavarovalno vsoto 10.000 EUR, ki ga je 1. aprila 2004 sklenila oseba ženskega spola, stara 36 let. Premija, ki jo zavarovanka plačuje mesečno, znaša BP = 1000 EUR in, denimo, da polica ni udeležena v presežku. Premija se plačuje na začetku leta, škode in odkupi pa na koncu leta. Zavarovalnica za izračun tehničnih rezervacij uporablja neto premijsko rezervo. Tehnična obrestna mera je 2,75 %. Zavarovalnica za izračun svojih obveznosti uporablja tablice smrtnosti iz leta 1994. Pri modeliranju denarnih tokov smo predpostavili, da je dejanska umrljivost 80 %. Prav tako smo predpostavili določene verjetnosti odstopov, ki jih prikazuje tabela (glej tabelo 6, str. 68):

Tabela 6: Verjetnosti odstopov

Leto trajanja pogodbe	Verjetnost odstopov
1	10,00 %
2	7,00 %
3	5,00 %
4	5,00 %
5	5,00 %
6	5,00 %
7	5,00 %
8	5,00 %
9	5,00 %
10	5,00 %

Tablice smrtnosti, ki smo jih upoštevali v izračunih, so predstavljene v tabeli 7 na strani 68:

Tabela 7: Tablice smrtnosti

	Osnovna smrtnost	Pričakovana smrtnost
	ženske	ženske
36	0,00101	0,000808
37	0,00108	0,000864
38	0,00114	0,000912
39	0,00122	0,000976
40	0,00134	0,001072
41	0,00149	0,001192
42	0,00168	0,001344
43	0,00188	0,001504
44	0,00209	0,001672
45	0,0023	0,00184
46	0,00252	0,002016

Pričakovano smrtnost iz osnovne smrtnosti izračunamo tako, da osnovno smrtnost pomnožimo z 0,8.

V modelu smo upoštevali 5-odstotne stroške provizije in 5-odstotne obratovalne stroške, izražene v deležu od premije. Poleg tega smo predpostavili fiksne cenilne stroške v višini 50 EUR.

Za naš primer tehnična zavarovalna premija znaša 864,81 EUR. Izračunana je po formuli:

$$P = \frac{A_{36:10}}{a_{36:10}} \cdot ZV, \text{ pri čemer je v našem primeru } A_{36:10} = 0,76366 \text{ in } a_{36:10} = 8,830407.$$

Za odkupe v prvem letu je odkupna vrednost enaka 90 % matematične rezervacije, za nadaljnja leta pa 95 % matematične rezervacije.

Zavarovalnica je konec prvega leta oblikovala matematično rezervacijo v višini 879,38 EUR po formuli:

$${}_1V_{36:10} = A_{37:9} \cdot ZV - P \cdot a_{37:9}, \text{ kjer je } A_{37:9} = 0,7844460864 \text{ in } a_{37:9} = 8,053878043$$

S testom želimo preveriti, ali je oblikovana rezervacija ustrezna.

Ker je konec leta zavarovanje še aktivno in smo zanj oblikovali matematično rezervacijo, vemo, da oseba zavarovanja ni odkupila in da je po vsej verjetnosti preživela prvo leto. Nato ugotavljamo, kakšna je skupna verjetnost preživetja v prihodnjih letih.

Skupno verjetnost preživetja (${}_k p_x$) ugotavljamo po formuli:

$${}_k p_x = {}_{k-1} p_x (1 - q_{x+k-1} - w_{k-1})$$

pri čemer je:

${}_1 p_x = 1$, ker je oseba preživela in ni odkupila zavarovanja,

$k = 2, \dots, 10$ - preostala leta trajanja pogodbe,

$x = 36$ - pristopna starost osebe,

w_k - verjetnost odkupa v k-tem letu ter

q_{x+k-1}^j - verjetnost, da se osebi, stari $x+k$, zgodi nevarnost j .

Izračunane verjetnosti podaja tabela (glej tabelo 8, str. 70):

Tabela 8: Skupna verjetnost preživetja – primer 1

Starost	Ženske – smrtnost	Ženske – verjetnost preživetja	Verjetnost odstopov	Skupna verjetnost preživetja
37	0,000864	0,999136	7,00 %	${}_1p_x = 1$
38	0,000912	0,999088	5,00 %	${}_2p_x = 0,929136$
39	0,000976	0,999024	5,00 %	${}_3p_x = 0,881831828$
40	0,001072	0,998928	5,00 %	${}_4p_x = 0,836879569$
41	0,001192	0,998808	5,00 %	${}_5p_x = 0,794138455$
42	0,001344	0,998656	5,00 %	${}_6p_x = 0,75348492$
43	0,001504	0,998496	5,00 %	${}_7p_x = 0,71479799$
44	0,001672	0,998328	5,00 %	${}_8p_x = 0,677983034$
45	0,00184	0,99816	5,00 %	${}_9p_x = 0,642950295$
46	0,002016	0,997984	5,00 %	${}_{10}p_x = 0,609619752$

Iz tabele (glej tabelo 9, str. 71) je razvidno, da je oblikovana matematična rezervacija zadostna.

Od 1. aprila 2005 pričakujemo naslednje denarne tokove:

Tabela 9: Tabela denarnih tokov – primer 1

Leto	Premija	Stroški pridobivanja zavarovanj		Ostali obratovalni stroški	Stroški škod	Zavarovalnine			Neto denarni tok	Diskontirani denarni tokovi na 1. 4. 2005
		provizije	ostalo	fiksni od premije	cenilni stroški	smrt	odkupi	doživetja		
	${}_k p_x \cdot BP$	${}_k p_x \cdot BP \cdot 5\%$		${}_k p_x \cdot BP \cdot 5\%$	$50 \cdot q_{x+k-1}^j$	$ZV \cdot q_{x+k-1}^j$	$O_k \cdot {}_k p_x \cdot w_k$	${}_{10} p_x \cdot ZV$	NDT	$NDT \cdot D_{N,t}$
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9=1-2-3-4-5-6-7-8)	
2004	1.000,00	50,00	100						850,00	
2005	1.000,00	50,00		50	0	0	0		900,00	900,00
2006	929,14	46,46		46,46	0,04	8,64	110,18		717,36	701,33
2007	881,83	44,09		44,09	0,04	8,47	113,62		671,52	600,31
2008	836,88	41,84		41,84	0,04	8,61	145,81		598,74	516,22
2009	794,14	39,71		39,71	0,04	8,97	175,42		530,29	439,89
2010	753,48	37,67		37,67	0,05	9,47	202,59		466,03	371,08
2011	714,80	35,74		35,74	0,05	10,13	227,45		405,69	309,33
2012	677,98	33,90		33,9	0,05	10,75	250,79		348,59	253,95
2013	642,95	32,15		32,15	0,06	11,34	270,82		296,43	206,05
2014								6.096,20	-6.096,20	-4038,97
									NPV	259,19

Primer 2: Mešano življenjsko zavarovanje eno leto po sklenitvi

Spremenimo zdaj nekoliko naše predpostavke. Denimo, da je konkurenčna zavarovalnica nekoliko manj previdna pri izračunu premije. Za izračun premije sicer uporabi enake tablice smrtnosti kot zavarovalnica v primeru 1, toda višjo tehnično obrestno mero 3,25 %. Njena tehnična zavarovalna premija za enako staro osebo in enako zavarovalno vsoto znaša 841,26 EUR, zavarovalnica stranki zaračunava bruto premijo v višini 850,00 EUR. Ker je zavarovalnica v želji po čim večjem številu zavarovanj nekoliko manj stroga pri preverjanju zdravstvenega stanja, je dejanska smrtnost 90 % vkalkulirane. Zavarovalnica jamči višjo obrestno mero kot preostali trg, zato je število odkupov zanemarljivo. Pričakovano smrtnost iz osnovne smrtnosti izračunamo tako, da osnovno smrtnost (glej tabelo 7, str. 68) pomnožimo z 0,9. Skupno verjetnost preživetja, izračunano na enak način kot v primeru 1, prikazuje tabela (glej tabelo 10, str. 72):

Tabela 10: Skupna verjetnost preživetja – primer 2

	Ženske – smrtnost	Ženske – verjetnost preživetja	Verjetnost odstopov	Skupna verjetnost preživetja
36	0,000909	0,999091	0	1
37	0,000972	0,999028	0	1
38	0,001026	0,998974	0	0,999028
39	0,001098	0,998902	0	0,998002997
40	0,001206	0,998794	0	0,99690719
41	0,001341	0,998659	0	0,99570492
42	0,001512	0,998488	0	0,99436968
43	0,001692	0,998308	0	0,992866193
44	0,001881	0,998119	0	0,991186263
45	0,00207	0,99793	0	0,989321842
46	0,002268	0,997732	0	0,987273945

Predpostavimo, da ima zavarovalnica tudi višje obratovalne stroške, ki znašajo 10 % premije. Ostale predpostavke so kot v primeru 1.

Zavarovalnica je konec prvega leta oblikovala matematično rezervacijo v višini 859,37 EUR.

Podobno kot prej izračunamo denarne tokove, ki jih diskontiramo z enakimi diskontnimi faktorji kot v prejšnjem primeru. Izračunana sedanja vrednost bodočih denarnih tokov konec leta znaša 1.198,77 EUR, kar je za 339,40 EUR nižje od oblikovane rezervacije. Zavarovalnica bo morala pripoznati primanjkljaj. Izračun prikazuje tabela (glej tabelo 11, str. 73):

Tabela 11: Tabela denarnih tokov – primer 2

Leto	Premija	Stroški pridobivanja zavarovanj		Ostali obratovalni stroški	Stroški škod	Zavarovalnine			Neto denarni tok	Diskontirani denarni tokovi na 1. 4. 2005
		provizije	ostalo	fiksni od premije	cenilni stroški	smrt	odkupi	doživetja		
	${}_k p_x \cdot BP$	${}_k p_x \cdot BP \cdot 5\%$		${}_k p_x \cdot BP \cdot 5\%$	$50 \cdot q_{x+k-1}^j$	$ZV \cdot q_{x+k-1}^j$	$O_k \cdot {}_k p_x \cdot w_k$	${}_{10} p_x \cdot ZV$	NDT	$NDT \cdot D_{N,t}$
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9=1-2-3-4-5-6-7-8)	
2004	850,00	42,50	100						707,50	0,00
2005	850,00	42,50		85	0	0	0		722,50	722,50
2006	849,17	42,46		84,92	0,05	9,72	0		712,02	696,12
2007	848,30	42,42		84,83	0,05	10,25	0		710,75	635,38
2008	847,37	42,37		84,74	0,05	10,96	0		709,25	611,51
2009	846,35	42,32		84,63	0,06	12,02	0		707,32	586,74
2010	845,21	42,26		84,52	0,07	13,35	0		705,01	561,37
2011	843,94	42,20		84,39	0,08	15,03	0		702,24	535,45
2012	842,51	42,13		84,25	0,08	16,8	0		699,25	509,41
2013	840,92	42,05		84,09	0,09	18,64	0		696,05	483,82
2014								9.872,74	-9.872,74	-6541,07
									NPV	-1.198,77

Primer 3: Življenjsko zavarovanje za primer smrti z omejeno dobo trajanja in fiksno zavarovalno vsoto

Vzemimo primer moškega, ki je bil ob sklenitvi zavarovanja star 36 let. Sklenil je življenjsko zavarovanje za primer smrti z zavarovalno vsoto 100.000 EUR za 10 let. Zavarovalnica za izračun premije uporablja tehnično obrestno mero 2,75 %. Zavarovalnica za izračun svojih obveznosti in premije uporablja tablice smrtnosti iz leta 1994. Pri modeliranju finančnih tokov smo predpostavili, da je dejanska umrljivost kar enaka tisti v tablicah.

Za naš primer tehnična zavarovalna premija znaša 357,00 EUR. Izračunana je po formuli:

$$P = \frac{A_{36:10}^1}{a_{36:10}} \cdot ZV, \text{ pri čemer je v našem primeru } A_{36:10} = 0,0312717 \text{ in } a_{36:10} = 8,7594715.$$

Zavarovalnica zavarovancu zaračunava premijo v višini 400 EUR. Posrednikom plačuje 5 % bruto premije, poleg tega znašajo obratovalni stroški 7 % bruto premije. Cenilni stroški so fiksni in znašajo 50 EUR na škodo. Zavarovalnica konec prvega leta oblikuje matematično rezervacijo v višini 125,13 EUR. Matematično rezervacijo oblikuje po prospektivni neto metodi. Izračunana je po formuli:

$${}_1V_{36:10}^1 = A_{37:9}^1 \cdot ZV - P \cdot a_{37:9}, \text{ kjer je } A_{37:9}^1 = 0,0297837648 \text{ in } a_{37:9} = 7,9921981559.$$

Tabela (glej tabelo 12, str. 75) prikazuje denarne tokove in izračunano sedanjo vrednost. Vidimo lahko, da je sedanja vrednost bodočih obveznosti enaka 75,46 EUR, kar pomeni, da je oblikovana matematična rezervacija zadostna.

Tabela 12: Tabela denarnih tokov – primer 3

Leto	Premija	Stroški pridobivanja zavarovanj		Ostali obratovalni stroški	Stroški škod	Zavarovalnine	Neto denarni tok	Diskontirani denarni tokovi na 1. 4. 2005
		provizije	ostalo	fiksni od premije	cenilni stroški	smrt		
	${}_k p_x \cdot BP$	${}_k p_x \cdot BP \cdot 5\%$		${}_k p_x \cdot BP \cdot 7\%$	$50 \cdot q_{x+k-1}^j$	$ZV \cdot q_{x+k-1}^j$	NDT	$NDT \cdot D_{N,t}$
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(9=1-2-3-4-5-6-7)
2004	400,00	20,00	100				280,00	
2005	400,00	20,00		28	0	0	352,00	352,00
2006	398,94	19,95		27,93	0,13	265	85,93	84,01
2007	397,78	19,89		27,84	0,15	291,23	58,67	52,44
2008	396,50	19,82		27,75	0,16	319,21	29,56	25,48
2009	395,10	19,75		27,66	0,17	349,91	-2,39	-1,98
2010	393,58	19,68		27,55	0,19	380,28	-34,12	-27,17
2011	391,93	19,60		27,43	0,21	412,27	-67,58	-51,53
2012	390,15	19,51		27,31	0,22	444,84	-101,73	-74,11
2013	388,24	19,41		27,18	0,24	477,93	-136,52	-94,9
2014					0,26	512,47	-512,73	-339,7
							NPV	-75,46

Primer 4: Življenjsko zavarovanje za primer smrti z omejeno dobo trajanja in fiksno zavarovalno vsoto

Za ta primer izberimo enake parametre kot v primeru 3, spremenimo le predpostavko o smrtnosti. Denimo, da je dejanska smrtnost slabša od predvidene in da znaša 105 % dejanske. V tem primeru je sedanja vrednost bodočih obveznosti enaka 210 EUR, kar pomeni, da bo zavarovalnica pripoznala primanjkljaj v višini 84,87 EUR (glej tabelo 13, str.76).

Tabela 13: Tabela denarnih tokov – primer 4

Leto	Premija	Stroški pridobivanja zavarovanj		Ostali obratovalni stroški	Stroški škod	Zavarovalnine	Neto denarni tok	Diskontirani denarni tokovi na 1.4.2005
		provizije	ostalo	fiksni od premije	cenilni stroški	smrt		
2004	400,00	20,00	100				280,00	
2005	400,00	20,00		28	0	0	352,00	352,00
2006	398,89	19,94		27,92	0,14	278,25	72,64	71,01
2007	397,66	19,88		27,84	0,15	305,75	44,04	39,37
2008	396,32	19,82		27,74	0,17	335,08	13,51	11,65
2009	394,85	19,74		27,64	0,18	367,24	-19,95	-16,55
2010	393,26	19,66		27,53	0,2	399,05	-53,18	-42,35
2011	391,53	19,58		27,41	0,22	432,54	-88,22	-67,27
2012	389,66	19,48		27,28	0,23	466,6	-123,93	-90,28
2013	387,66	19,38		27,14	0,25	501,2	-160,31	-111,43
2014					0,27	537,29	-537,56	-356,15
							NPV	-210,00

Vidimo, da so tovrstna zavarovanja izredno občutljiva na predpostavko o smrtnosti.

Primer 5: Univerzalno življenjsko zavarovanje

Vzemimo primer zavarovanja, ki ga sklene 50 let star moški. Odloči se, da bo plačeval letno 600 EUR, zavarovan pa želi biti za zavarovalno vsoto 8000 EUR. Zavarovalnica jamči 3-odstotno obrestno mero, pripis presežka nad 3 % pa je odvisen od poslovanja zavarovalnice. V primeru smrti zavarovanca bo zavarovalnica izplačala zavarovalno vsoto oziroma vrednost police, če bo ta višja. V primeru odkupa v prvih 10 letih zavarovalnica zavarovancu izplača 95 % privarčevanih sredstev, kasneje 99 % privarčevanih sredstev. Zavarovanje je dosmrtno.

Zavarovalnica plačuje posrednikom 3 % od bruto premije, poleg tega pa še 0,5 % portfeljske provizije (od vrednosti matematične rezervacije, oblikovane na koncu obdobja). Za cenilne stroške reševanja škod so ocenjeni fiksni stroški 50 EUR. Poleg tega ocenjuje, da ostali obratovalni stroški znašajo 8 % bruto premije.

Zavarovalnica je za izračun nevarnostne premije uporabila osnovne verjetnosti smrti, ki jih je povečala za 25 %, za izračun denarnih tokov pa pričakovano smrtnost (ki je 80 % osnovne). Verjetnosti smrti so predstavljene v tabeli (glej tabelo 16, str. 78).

Zavarovalnica je predpostavila 3-odstotno verjetnost odkupa v vseh letih, razen v 10 in 11 letu (10-odstotna verjetnost odkupa) ter 12 letu (8-odstotna verjetnost odkupa). Višjo verjetnost v teh letih je predpostavila, ker je odkup po 10 letih možen brez plačila davka. Poleg tega je zavarovalnica predpostavila še 0,5-odstotni pripis presežka v vsakem letu.

Oglejmo si stanje po dveh letih zavarovanja. Zavarovalnica za izračun matematične rezervacije uporablja retrospektivno metodo. Njena višina je enaka vrednosti vplačanih premij, zmanjšanih za stroške in nevarnostno premijo ter povečanih za obresti in pripis presežka. Tako oblikovana matematična rezervacija po dveh letih zanaša 1.043,08 EUR (glej tabelo 14, str. 77).

Tabela 14: Izračun matematične rezervacije – primer 5

Starost	Doba	Smrtnost	Premija	Vstopni stroški	Riziko ZV	Riziko premija–letna	Obresti	VP_konec leta
50	0	0,00794	600	30	7.430,00	73,74	17,37	513,63
51	1	0,00877	600	30	6.916,37	75,82	35,27	1.043,08

Za diskontiranje denarnih tokov bomo uporabili obrestne mere iz evropske raziskave, omenjene v poglavju 5.2.4. Prikazuje jih tabela (glej tabelo15, str. 77):

Tabela 15: Tabela diskontnih stopenj – primer 5

Doživetje (leta)	Obr. mera (zero)	Diskontni faktor	Doživetje (leta)	Obr. mera (zero)	Diskontni faktor	Doživetje (leta)	Obr. mera (zero)	Diskontni faktor
1	2,363%	0,976915	21	4,437%	0,957514	41	4,583%	0,956177
2	2,610%	0,974562	22	4,461%	0,957291	42	4,577%	0,95623
3	2,824%	0,972533	23	4,484%	0,957087	43	4,572%	0,95628
4	3,008%	0,970801	24	4,504%	0,956901	44	4,567%	0,956328
5	3,171%	0,969268	25	4,523%	0,956729	45	4,562%	0,956373
6	3,330%	0,967775	26	4,530%	0,956662	46	4,560%	0,956388
7	3,477%	0,966394	27	4,537%	0,9566	47	4,559%	0,956402
8	3,611%	0,965149	28	4,543%	0,956542	48	4,557%	0,956415
9	3,725%	0,964088	29	4,549%	0,956488	49	4,556%	0,956428
10	3,825%	0,963162	30	4,555%	0,956438	50	4,554%	0,95644
11	3,921%	0,96227	31	4,560%	0,956387	51	4,553%	0,956452
12	4,001%	0,961527	32	4,565%	0,956339	52	4,552%	0,956464
13	4,069%	0,960899	33	4,570%	0,956294	53	4,551%	0,956475
14	4,127%	0,960361	34	4,575%	0,956251	54	4,549%	0,956485
15	4,178%	0,959896	35	4,579%	0,956212	55	4,548%	0,956495
16	4,236%	0,959361	36	4,582%	0,956192	56	4,547%	0,956505
17	4,287%	0,95889	37	4,584%	0,956173	57	4,546%	0,956515
18	4,333%	0,958471	38	4,586%	0,956155	58	4,545%	0,956524
19	4,374%	0,958096	39	4,587%	0,956138	59	4,544%	0,956533
20	4,410%	0,957759	40	4,589%	0,956122	60	4,543%	0,956541

Vir: CEIOPS, 2005.

Tabela 16: Tabela verjetnosti smrti – primer 5

	Osnova	Pričakovana
	moški – smrtnost	moški – smrtnost
50	0,007940	0,006352
51	0,008770	0,007016
52	0,009730	0,007784
53	0,010800	0,008640
54	0,011940	0,009552
55	0,013120	0,010496
56	0,014340	0,011472
57	0,015610	0,012488
58	0,016990	0,013592
59	0,018570	0,014856
60	0,020330	0,016264
61	0,022260	0,017808
62	0,024310	0,019448
63	0,026440	0,021152
64	0,028600	0,022880
65	0,030810	0,024648
66	0,033900	0,027120
67	0,036470	0,029176
68	0,039150	0,031320
69	0,042040	0,033632
70	0,045170	0,036136
71	0,048690	0,038952
72	0,052800	0,042240
73	0,058010	0,046408
74	0,063440	0,050752
75	0,068750	0,055000
76	0,076028	0,060823
77	0,082841	0,066273
78	0,090535	0,072428
79	0,099590	0,079672
80	0,110552	0,088442
81	0,121540	0,097232
82	0,132787	0,106230
83	0,144791	0,115833
84	0,156038	0,124831
85	0,167101	0,133681
86	0,179256	0,143405
87	0,194720	0,155776
88	0,211512	0,169210
89	0,229774	0,183819
90	0,249589	0,199671
91	0,271110	0,216888
92	0,294470	0,235576
93	0,319838	0,255871
94	0,347365	0,277892
95	0,377227	0,301782
96	0,409685	0,327748
97	0,444772	0,355817
98	0,482866	0,386292
99	0,524168	0,419335
100	0,568932	0,455146

Z uporabo vseh zgoraj navedenih predpostavk neto sedanja vrednost bodočih obveznosti znaša 1.029,91 EUR, kar pomeni, da je oblikovana matematična rezervacija ustrezna. Izračun si lahko ogledate v tabeli (glej Tabela 17, str. 79):

Tabela 17: Tabela denarnih tokov– primer 5

Leto	Premija	Stroški pridobivanja zavarovanj			Ostali obratovalni stroški	Stroški škod	Zavarovalnine		Neto denarni tok	Diskontirani denarni tokovi na 31.12. 2004
		provizije	provizija-MF	ostalo	fiksni od premije		smrt	odkupi		
2003	600,00	18,00		100					482,00	0,00
2004	600,00	18,00	2,57		48	0	0	0	531,43	0,00
2005	600,00	18,00	5,22		48	0	0	0	528,78	528,78
2006	577,33	17,32	7,65		46,19	0,39	62,27	43,58	399,93	390,7
2007	555,02	16,65	9,96		44,4	0,42	66,51	56,76	360,32	351,16
2008	533,07	15,99	12,16		42,65	0,44	70,69	69,3	321,84	313
2009	511,48	15,34	14,25		40,92	0,47	74,6	81,22	284,68	276,37
2010	490,27	14,71	16,24		39,22	0,49	78,24	92,55	248,82	241,18
2011	469,44	14,08	18,13		37,56	0,51	81,63	103,32	214,21	207,31
2012	448,98	13,47	19,92		35,92	0,53	85,07	113,54	180,53	174,46
2013	428,84	12,87	21,62		34,31	0,56	88,93	123,23	147,32	142,18
2014	378,98	11,37	21,52		30,32	0,58	92,99	426,16	-203,96	-196,64
2015	334,33	10,03	21,25		26,75	0,56	89,98	420,68	-234,91	-226,26
2016	301,08	9,03	21,28		24,09	0,54	86,69	337,13	-177,68	-170,98
2017	285,68	8,57	22,31		22,85	0,53	84,91	132,5	14,02	13,48
2018	270,58	8,12	23,20		21,65	0,54	87,15	137,78	-7,86	-7,55
2019	255,79	7,67	23,95		20,46	0,56	88,92	142,28	-28,05	-26,94
2020	241,18	7,24	24,56		19,29	0,58	92,49	145,89	-48,87	-46,91
2021	226,91	6,81	25,03		18,15	0,59	93,82	148,69	-66,19	-63,5
2022	212,99	6,39	25,37		17,04	0,59	94,76	150,68	-81,83	-78,47
2023	199,44	5,98	25,56		15,96	0,6	95,51	151,85	-96,03	-92,04
2024	186,25	5,59	25,62		14,9	0,6	96,09	152,21	-108,77	-104,21
2025	173,41	5,20	25,55		13,87	0,6	96,73	151,74	-120,28	-115,2
2026	160,88	4,83	25,32		12,87	0,61	97,66	150,4	-130,81	-125,25
2027	148,59	4,46	24,93		11,89	0,62	99,55	148,11	-140,98	-134,96
2028	136,59	4,10	24,40		10,93	0,63	100,55	144,91	-148,93	-142,54
2029	124,98	3,75	23,72		10	0,63	100,16	140,88	-154,16	-147,51
2030	113,63	3,41	22,88		9,09	0,63	101,35	135,89	-159,62	-152,71
2031	102,69	3,08	21,90		8,22	0,63	100,41	130,1	-161,65	-154,65
2032	92,17	2,77	20,80		7,37	0,62	99,17	123,55	-162,11	-155,07
2033	82,06	2,46	19,57		6,56	0,61	97,91	116,25	-161,30	-154,29
2034	72,34	2,17	18,21		5,79	0,6	96,77	108,18	-159,38	-152,45
2035	63,14	1,89	16,76		5,05	0,59	93,79	99,56	-154,50	-147,77
2036	54,54	1,64	15,25		4,36	0,56	89,43	90,6	-147,31	-140,88
2037	46,58	1,40	13,71		3,73	0,53	84,23	81,46	-138,48	-132,43
2038	39,37	1,18	12,19		3,15	0,48	77,53	72,41	-127,57	-121,99
2039	32,93	0,99	10,71		2,63	0,44	70,18	63,64	-115,67	-110,61
2040	27,22	0,82	9,30		2,18	0,39	62,96	55,24	-103,67	-99,13
2041	22,16	0,66	7,95		1,77	0,35	56,53	47,2	-92,29	-88,25
2042	17,75	0,53	6,67		1,42	0,31	50	39,64	-80,83	-77,28
2043	13,95	0,42	5,50		1,12	0,27	43,49	32,66	-69,51	-66,46
2044	10,75	0,32	4,44		0,86	0,23	37,14	26,35	-58,59	-56,02
2045	8,09	0,24	3,50		0,65	0,19	31,08	20,78	-48,34	-46,22
2046	5,94	0,18	2,69		0,48	0,16	25,42	15,97	-38,95	-37,25
2047	4,25	0,13	2,01		0,34	0,13	20,28	11,93	-30,57	-29,23
2048	2,94	0,09	1,45		0,24	0,1	15,73	8,63	-23,30	-22,29
2049	1,96	0,06	1,01		0,16	0,07	11,82	6,02	-17,18	-16,43
2050	1,26	0,04	0,68		0,1	0,05	8,58	4,04	-12,23	-11,7
2051	0,77	0,02	0,44		0,06	0,04	5,98	2,59	-8,35	-7,99
2052	0,45	0,01	0,27		0,04	0,02	3,99	1,58	-5,45	-5,22
2053	0,25	0,01	0,15		0,02	0,02	2,53	0,91	-3,39	-3,25
										-1.029,91

5.4 RAZKRITJA

Zavarovalnica bo v zvezi s testom ustreznosti morala razkriti zlasti:

- a) kako pogosto izvaja test,
- b) računovodske usmeritve,
- c) denarne tokove, ki jih upošteva,
- d) metode vrednotenja in predpostavke,
- e) kako diskontira ter
- f) na kateri ravni agregira pogodbe.

Če usmeritve glede pripoznavanja primanjkljaja niso enake za vse pogodbe, mora zavarovalnica razkriti različne prakse. Prav tako bo morala razkriti zneske primanjkljaja in njegove morebitne spremembe.

6 ZAKLJUČEK

Slovenija mora kot polnopravna članica Evropske unije (EU) spoštovati evropski pravni red. Pri računovodenju članstvo Slovenije v EU ne bo povzročilo posebnih pretresov, saj je naša država večino zahtev smernic, uredb in drugih pravnih aktov EU že vgradila v svojo zakonodajo. A ker je EU v zadnjem času na področju računovodenja sprejela vrsto ukrepov in predpisov, bo morala ta dejstva upoštevati pri sprejemanju svoje zakonodaje tudi Slovenija.

Z zakonom o gospodarskih družbah so v Sloveniji urejena temeljna pravila računovodenja, ki so v EU določena predvsem s 4. in 7. smernico. Zadnje spremembe in dopolnitve ZGD-H določajo, da morajo zavarovalnice prvič sestaviti računovodska poročila po MSRP za poslovno leto, ki ga določi Agencija za zavarovalni nadzor. Le-ta je s sklepom o prvi sestavitvi računovodskih poročil zavarovalnic po MSRP določila, da zavarovalnice prvič sestavijo računovodska poročila po MSRP za poslovno leto, ki se začne 1. januarja 2007. To pomeni, da bodo morale zavarovalnice pripraviti začetne bilance stanja po MSRP 1. januarja 2006. Pri pripravi in predstavitvi svoje bilance stanja za 31. december 2007, izkaza poslovnega izida, gibanja kapitala, finančnega izida (denarnih tokov) in razkritij pa bo morala prikazati tudi primerjalne zneske za leto 2006. Časa za pripravo torej ni več veliko.

Tudi v zavarovalništvu se pripravljajo pomembne spremembe. Eno od njih, to je uvedba MSRP 4, novega standarda za zavarovalništvo, je EU prevzela z uredbo 29. decembra 2004. Standard MSRP 4 je le prva stopnja, ki vodi k mnogo kompleksnejši drugi fazi – vrednotenju zavarovalnih pogodb po pošteni vrednosti. Ta faza se, kot lahko razberemo iz različnih poročil, zaradi kompleksnosti vse bolj

odmika v prihodnost, s prvo fazo pa so se tuje zavarovalnice že srečale v letošnjem letu.

Iz analiz, predstavljenih v 4. poglavju, lahko vidimo, da slovenske zavarovalnice ne bodo imele večjih težav pri uvrščanju pogodb med zavarovalne. Zato tudi uvedba depozitnega računovodenja ne bo potrebna, če se seveda zanjo ne bodo odločile zavarovalnice same oziroma bodo v uvedbo prisiljene zaradi nadrejenih zavarovalnic.

Zavarovalne pogodbe omogočajo zavarovalcem vrsto različnih možnosti, kot so npr. odkup pogodbe, podaljšanje kritja, različne oblike izplačil. Zavarovalnice bodo morale podrobno proučiti te možnosti ter ugotoviti, ali so vgrajeni finančni inštrumenti in ali jih je treba vrednotiti po pošteni vrednosti. Nekateri vgrajeni izpeljani finančni inštrumenti ustrezajo definiciji zavarovalne pogodbe, vendar bi jih po MRS 39 morali že v prvi fazi vrednotiti po pošteni vrednosti. Podobno bi veljalo tudi za zavarovalne pogodbe z vgrajenim izpeljanim finančnim inštrumentom, ki bi ga zavarovalnica morala ločiti, vendar ga zaradi prepletenosti ne bi mogla ločeno vrednotiti. Zahteva po vrednotenju zavarovalnih pogodb po pošteni vrednosti že v prvi fazi bi bila v nasprotju z usmeritvami odbora IASB, zato sta bili v AG 33 standarda MRS 39 dodani alinei (d) in (h), ki izključujeta take pogodbe iz vrednotenja po pošteni vrednosti. Zavarovalnice se bodo tako v večini primerov izognile vrednotenju vgrajenih finančnih inštrumentov po pošteni vrednosti.

Zagotovo pa bodo zanje zahtevna obsežna razkritja, ki jih zahteva novi standard. Zavarovalnice bodo morale med drugim razkriti informacije o občutljivosti poslovnega izida in kapitala na spremembe v spremenljivkah. Ta bodo zahtevala od zavarovalnic zbiranje in izračunavanje dodatnih podatkov, s pomočjo katerih bodo zavarovalnice:

- prikazale, kako so določile najpomembnejše predpostavke,
- napravile analizo občutljivosti predpostavk in
- identificirale morebitne koncentracije tveganj.

Te zahteve bodo predvsem povečale stroške informacijske tehnologije in administracije. Povečani stroški bodo zagotovo bolj prizadeli manjše zavarovalnice. V poglavju 5 sem prikazala, kako so določeni rezultati občutljivi na spremembe vrednosti posameznih spremenljivk (npr. vpliv smrtnosti v primeru 3 in 4).

Poleg tega se bodo zavarovalnice morale informacijsko pripraviti tudi na izvajanje preizkusa ustreznosti oblikovanih obveznosti. Če bodo tak test uvedle že pred 1. januarjem 2007, bodo imele nekaj več svobode, saj bo treba izpolnjevati le minimalne kriterije, ki jih predpisuje MSRP 4, in ne vseh zahtev v MRS 37.

V obdobju prehoda od prve faze k drugi bo v zavarovalnicah prihajalo do neusklajenosti med vrednotenjem sredstev in obveznosti. Medtem ko se bodo

obveznosti v večini primerov vrednotile tako kot do sedaj, se bo večina sredstev vrednotila po pošteni vrednosti. Sprememba obrestne mere bo tako vplivala le na vrednost sredstev, medtem ko bo vrednost obveznosti ostala nespremenjena. S tem se bo povečalo nihanje vrednosti poslovnega izida.

Veliko dela čaka tudi državo. Spremeniti bo namreč treba zavarovalniško zakonodajo, ki npr. predpisuje izračun izravnalnih rezervacij, ki jih MSRP 4 ukinja.

Uvedba standarda bo sovpadla tudi z uvedbo evra, kar bo vsaj pri razkritjih še dodatno zapletlo stvari. Zavarovalnice morajo npr. po MSRP 4 razkriti škodni razvoj za največ pet let nazaj. Zavarovalnice vodijo terjatve v tolarjih, zato se postavlja vprašanje, kakšen tečaj bodo uporabile za preračun teh terjatev v evre (fiksni tečaj ali dejanski tečaj na datum nastanka škode).

LITERATURA

1. Actuarial standards Issues: Unbundling.
[URL:http://www.actuaries.org/members/en/committees/INSSTD/documents/Sydney_Issue_29.pdf], 1. 10. 2004.
2. Actuarial standards Issues: Definition of insurance contract.
[URL:http://www.actuaries.org/members/en/committees/INSSTD/documents/Sydney_Issue_20.pdf], 1. 10. 2004.
3. Actuarial standards Issues: Measurement and Disclosure of Insurance Company Investment Contracts - Amortized Cost Method.
[URL:http://www.actuaries.org/members/en/committees/INSSTD/documents/Sydney_Issue_45.pdf], 1. 10. 2004.
4. Actuarial standards Issues: Transition and First Time Adoption Issues. [URL: http://www.actuaries.org/members/en/committees/INSSTD/documents/Sydney_Issue_80.pdf], 1. 10. 2004.
5. Actuarial standards Issues: Cash Flow Adjustment approach or Risk and Service adjustments for investment contracts in calculation of fair value under IAS 32/39 and insurance contracts in Phase II. (Market Value Margins).
[URL:http://www.actuaries.org/members/en/committees/INSSTD/documents/Sydney_Issue_34.pdf], 1. 10. 2004.
6. Adoption of IFRS 4 Insurance Contracts: EFRAG
[URL:http://www.efrag.org/doc/2343_EFRAGEndorsementIFRS4.doc], 2. 11. 2004.
7. Advice Comite Europeen des Assurances: Steptoe&Johnson LLP, 2004.

8. Arthur Phil: The joint project to revisit the conceptual framework. Global Eye on IFRS, Ernst & Young, maj 2005, str. 2–3.
9. Basis for Conclusions on IFRS 4 Insurance Contract: International Accounting Standards Board, 2004.
10. Baumgartner Gabi, Buhlmann Hans, Koller Michael: Multidimensional valuation of life insurance policies and fair value. 2003, 29 str.
11. Bouwknecht Pieter, Schrage David: Market consistent Valuation for Life Insurance. Seminar Fair Value for life insurance actuaries, Ljubljana, 2004, 61 str.
12. Brahini Philippe, Helfenstein Rainer, Scotti Veronica: The impact of IFRS on the insurance industry. Sigma, Zurich: Swiss Re, 2004, 7, 34. str
13. Buchanan Andrew: IFRS conversion – Managing the transition. Accountancy, London, 133 (2004), 1329, str. 80.
14. Clark Peter: Filling the gap. Accountancy magazine, junij 2004, str. 86–87.
15. Coleman Tony et al.: Actuarial Practice When Providing Professional Services to Reporting Entities Concerning Financial Reporting of Insurance Contracts, Financial Instruments, and Service Contracts under IFRSs. IAA, 14. 9. 2004, 27 str.
16. Coleman Tony et al.: Changes in Accounting Policy while under IFRS. IAA, 4. 11. 2004, 20 str.
17. Coleman Tony et al.: Classification of Contracts Issued by Insurers under IFRS. IAA, 4. 11. 2004, 21 str.
18. Coleman Tony et al.: Current Estimates. IAA, 14. 9. 2004, 15 str.
19. Coleman Tony et al.: Embedded Derivatives and Derivatives. IAA, 20. 5. 2004, 19 str.
20. Coleman Tony et al.: Liability Adequacy Testing, Testing for Recoverability of Deferred Transaction Costs Assets, and Testing for Onerous Service Contracts. IAA, 4. 11. 2004, 17 str.
21. Coleman Tony et al.: Measurement of Investment Contracts and Service Contracts under International Financial Reporting Standards. IAA, 14. 9. 2004, 27 str.
22. Coleman Tony et al.: Recognition and Measurement of Contracts with Discretionary Participation Features. IAA, 4. 11. 2004, 17 str.
23. Dvoršak Bugarija Jana: Obvladovanje tveganja v zavarovalnih finančnih institucijah. Magistrsko delo, 2004, 163 str.

24. Dvoršak Bugarija Jana: Uveljavitev mednarodnih standardov računovodskega poročanja v povezavi z notranjerevizijskimi posli v zavarovalnici. 2004, str. 210–220.
25. Edey Brian et al.: IASB IFRS 4 and IAS 39 – Insurance and Investment Contracts. Ernst & Young, 2004, 43 str.
26. Englander Stefan: Embedded Derivatives in Insurance Contracts. Topical Actuarial Issues, Praga, 2004, str. 24–31.
27. Fialka Jiri: IFRS 4 Insurance Contracts Phase I. Topical Actuarial Issues, Praga, 2004, str. 32–39.
28. Finn Alex, Harris Tim, Purves Brian: Making sense of IFRS. PricewaterhouseCoopers, maj 2005, 12 str
29. First report on Joint Research Project: ACLI, IAA
[URL:http://www.actuaries.org/members/en/documents/papers/ACLI_IAA_First_Joint_Report.pdf], 2. 11. 2004.
30. Forst L David, Charles E Hodges II: Extended service contracts were insurance contracts, and issuer was insurance company. Journal of Taxation New York, junij 2004, 100, 6, str. 370–371.
31. Gannon D J, Ashwal Alex: Financial Reporting Goes Global. Journal of Accountancy New York, september 2004, 198, 3, str. 43–47.
32. Gerber U. Hans: Matematika življenjskih zavarovanj. Ljubljana: Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije, 1996, 135 str.
33. Guidance on implementing IFRS 4 Insurance Contracts: International Accounting Standards Board, 2004.
34. Gutterman Sam: The valuation of future cash flows. B. k. , 1999, 78 str.
35. Horvat Tatjana: Malo časa za prilagoditev novim računovodskim standardom. Finance, Ljubljana, 8. 7. 2004, str. 17.
36. Horvat Tatjana: Prva uporaba mednarodnih računovodskih standardov. Davčno – finančna praksa, Ljubljana, julij-avgust 2004, str. 4–6.
37. IAA Special Newsletter - Development of Potential IAA Standards for Application with IASB Standards: IAA, 24.03.2004, 5 str.
38. IAS 32 Financial Instruments: Disclosure and Presentation: IASFC, 2004.
39. IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement: IASFC, 2004.
40. IFRS 4 Insurance Contracts: International Accounting Standards Board, 2004.

41. Insurance Contracts phase II: IASB [URL: <http://www.iasb.org/current/iasb.asp?showPageContent>], 29. 10. 2004.
42. Impact of a fair Value financial reporting System on Insurance Companies. Geneva: The Geneva Association, junij 2004, 83 str.
43. Jarvis Stuart, Southall Frances, Varnell Elliot: Modern Valuation Techniques. [URL: <http://www.sias.org.uk/papers/mvt.pdf>], 1. 10. 2004.
44. Luffrum Graham at al.: Life Insurance – Core Reading. London: Institute and Faculty of Actuaries, 1997. 120 str.
45. MacDonald Angus, Mary Hardy, Simon Martin: Fundamentals of Actuarial Mathematics – Core Reading, London: Institute and Faculty of Actuaries, 1997.
46. McDonell John, Padraige Joyce: Insurance contracts under IFRS. Accountancy Ireland Dublin, junij 2004, 36, 3, str. 18–19.
47. Medved Darko: Analiza možnosti obvladovanja stroškov v zavarovalnicah-primer življenjske zavarovalnice. Doktorska disertacija. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2004, 250 str.
48. Milholland Jim: International Standards Offer Benefits. National Underwriter. P&C Erlanger: 26. 4. 2004, 108, 16, str. 24–25.
49. Mogel S Gary: Insurer groups push for changes to accounting standards proposal. National Underwriter. Erlanger, 17. 11. 2003, 107, 46, str. 28.
50. Mörec Barbara: Uvedba poštene vrednosti v računovodenje v zavarovalnicah – ali so kritike upravičene? 12. dnevi slovenskega zavarovalništva z osrednjo temo Evropa brez meja?, Portorož, 2. in 3. junij 2005. – Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2005, str. 339–352.
51. Neill Alistair: Life Contingencies. London: Heinemann, 1977, 449 str.
52. Note to the Members of the IC Accounting Subcommittee: Reflections on the possible impact of the IASB insurance project "phase 1" and revised IAS 32/39 on EU financial reporting and prudential legislation. European Commission. [URL: http://europa.eu.int/comm/internal_market/insurance/docs/markt-2527-03/markt-2527-03_en.pdf], 1. 10. 2004.
53. Odar Marjan: Mednarodni standardi računovodskega poročanja. 12. dnevi slovenskega zavarovalništva z osrednjo temo Evropa brez meja?, Portorož, 2. in 3. junij 2005. – Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2005, str. 65–82.

54. Orbanz Ulrich: Life reinsurance. Encyclopedia of actuarial science, B.k.: John Wiley & Sons Ltd., 2004, str. 997–1005.
55. Projektna skupina za uvedbo MSRP v Sloveniji: Uvedba mednarodnih standardov računovodskega poročanja. Slovenski inštitut za revizijo, September 2004, 3 str. [URL:http://www.si-revizija.si/o_siru/dokumenti/uvedba_MSRP_B.doc].
56. Radinja Borut: Uporaba mednarodnih računovodskih standardov v zavarovalništvu Slovenije. 11. dnevi slovenskega zavarovalništva, Portorož, 3. in 4. junij 2004. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2004, str. 253–268.
57. Renewal Premiums and Discretionary Participation Features of a Life Insurance Contract: ACLI in IAA -A joint Research Project [URL:http://www.actuaries.org/members/en/documents/papers/IAA_ACLI_Aug2004.pdf], 1. 10. 2004.
58. Richards Stephen: Unit-linked Business. Encyclopedia of actuarial science, B. k.: John Wiley & Sons Ltd., 2004, str. 1716–1724.
59. Sanders John: Global Insurer Accounting Standard Still Way Off. National Underwriter, 02.08.2004, str. 33.
60. Second report on Joint Research Project: ACLI, IAA [URL:http://www.actuaries.org/members/en/documents/papers/ACLI_IAA_Second_Joint_Report.pdf], 2. 11. 2004.
61. Slapničar Sergeja: Računovodsko poročanje po novem. Gospodarski Vestnik, Ljubljana, 53 (2004), 25, str. 53.
62. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002.
63. Supplement to the Second Joint Report of the ACLI – IAA Research Project: ACLI, IAA. [URL:http://www.actuaries.org/members/en/documents/papers/ACLI_IAA_Supplement.pdf], 2. 11. 2004.
64. Šker Tristan: Vpliv direktive o pozavarovanju na poslovanje pozavarovanca. 12. dnevi slovenskega zavarovalništva z osrednjo temo Evropa brez meja?, Portorož, 2. in 3. junij 2005. – Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2005, str. 137–147.
65. Šker Tristan: Zavarovalničarjev sprehod skozi pozavarovanje. Zavarovalniški horizonti, Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 1(2005), 2, str. 73–80.
66. Veysey Sarah: Standard requires fuller accounting of insurer finances. Business Insurance Chicago: 5. 4. 2004, 38, 14, str. 25–27.

67. Vezjak Blanka: Temeljne značilnosti mednarodnih standardov računovodskega poročanja. Revizor, 2. 2004, str. 96–115.
68. Vezjak Blanka: Uporaba mednarodnih standardov računovodskega poročanja. IKS, Ljubljana, 2004, 9, str. 9–29.
69. Volskis Edgars: Prvi prevzem MSRP se začel. Bančni vestnik, Ljubljana, 2005, 3, str. 40–42.

VIRI

1. Euro Interest Rate Swap Rates,
[URL: <http://www.oenb.at/isaweb/report.do?lang=EN&report=2.7>].
2. European Solvency II Discussions – Preparatory Field Study, 2005, 11 str.
3. Internetna stran Zavarovalnice Adriatic, [URL: <http://www.adriatic.si/>].
4. Internetna stran Zavarovalnice Generali, [URL: <http://www.generali.si/>].
5. Internetna stran Zavarovalnice Grawe,
[URL: http://grawe.si/cps/rde/xchg/grawe_si/hs.xsl/index.htm?].
6. Internetna stran Zavarovalnice Maribor, [URL: <http://www.zav-mb.si/>].
7. Internetna stran Zavarovalnice Merkur, [URL: <http://www.merkur-zav.si/>].
8. Internetna stran Zavarovalnice Slovenica, [URL: <http://www.slovenica.si/>].
9. Internetna stran Zavarovalnice Triglav, [URL: <http://www2.zav-triglav.si/>].
10. Internetna stran Zavarovalnice Tilia, [URL: <http://www.zav-tilia.si/si/>].
11. Interni viri Zavarovalnice NLB Vita.
12. Interno gradivo skupine KBC, 2004.
13. Letno poročilo AZN za leto 2003, Ljubljana, 2004, 40 str.
14. Pokojninski načrt PN-SK-01 Skupne pokojninske družbe, d. d., Ljubljana.
15. Pokojninski načrt za kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje za javne uslužbenke.
16. Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij (Uradni list RS, št. 3-220/2001, št. 69-3757/2001).
17. Sklep o prvi sestavitvi računovodskih poročil zavarovalnic v skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (Uradni list RS, št. 10-816/2005).

18. Uredba (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. julija 2002 o uporabi mednarodnih računovodskih standardov.
[URL:<http://europa.eu.int/eur-lex/sl/dd/docs/2002/32002R1606-SL.doc>], 1. 10. 2004.
19. Uredba komisije (ES) št. 2086/2004 z dne 19. novembra 2004 o spremembi Uredbe (ES) št. 1725/2003 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1606/2002 glede vključitve MRS 39.
20. Uredba komisije (ES) št. 211/2005 z dne 04. februarja 2005 o spremembi Uredbe (ES) št. 1725/2003 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1606/2002 glede mednarodnih standardov finančnega poročanja (IFRS) 1 in 2 ter mednarodnih računovodskih standardov (IAS) št. 12, 16, 19, 32, 33, 38 in 39 (1).
21. Uredba komisije (ES) št. 2236/2004 z dne 29. decembra 2004 o spremembi Uredbe (ES) št. 1725/2003 o sprejemu določenih računovodskih standardov v skladu z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1606/2002 glede mednarodnih standardov računovodskega poročanja (MSRP) št. 1,3 do 5 in Mednarodnih računovodskih standardov (MRS) št. 1, 10, 12, 14, 16 do 19, 22, 27, 28, 31 do 34, in razlag Odbora za razlago standardov (ORS) št. 9, 22, 28 in 32 [URL:<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/JOHtml.do?uri=OJ:L:2004:392:SOM:SL:HTML>].
22. Uredba komisije (ES) št. 2237/2004 z dne 29. decembra 2004 Uredba Komisije (ES) št. 2237/2004 z dne 29. decembra 2004 o spremembi Uredbe (ES) št. 1725/2003 o sprejemu določenih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1606/2002 glede MRS št. 32 in IFRIC 1 (1).
23. Uredba komisije (ES) št. 2238/2004 z dne 29. decembra o spremembi Uredbe (ES) št. 1725/2003 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1606/2002 glede IFRS 1, MRS št. 1 do 10, 12 do 17, 19 do 24, 27 do 38, 40 in 41 ter SIC št. 1 do 7, 11 do 14, 18 do 27, 30 do 33.
24. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/93, 29/94, 82/94, 20/98, 32/98, 37/98, 84/98, 6/99, 54/99 – ZFPF od, 31/00 – ZP-L, 36/00, 45/01, 59/01 – popr., 93/02 - Odl. US in 57/04).
25. Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) (Uradni list RS, št. 13-595/200, št. 29-1139/2003, št. 50-2292/2004).